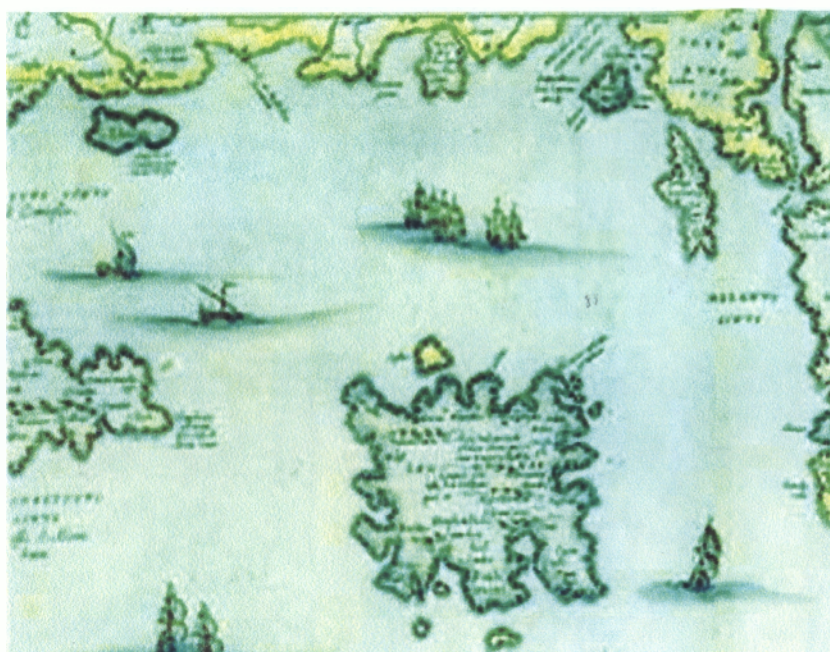

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μελέτη Αξιοποίησης Τουριστικών Πόρων της Νήσου Λήμνου

Εποπτεύων Καθηγητής: Ιωάννης Αγγελίδης

Σπουδάστρια: Χρυσή Παπαποστόλου

ΙΟΥΝΙΟΣ 2003

<<Συλλαψίες (=ενότητες) όλα και ουχ όλα,
συμφερόμενον διαφερόμενον,
συνάδον διάδον,
εκ πάντων εν,
και εξ ενός πάντα>>.

Ηράκλειτος

Ευχαριστίες

Θεωρώ χρέος μου να ευχαριστήσω ολόψυχα δημόσια ορισμένα πρόσωπα που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο συνέβαλλαν σε αυτή την προσπάθεια. Ιδιαίτερα, την υπεύθυνη στο γραφείο του Ε.Ο.Τ. στη Λήμνο, κα. Αγάθη Κοκκαλά που αγόγγυστα αφιέρωσε πολύτιμες ώρες από τον ελεύθερο χρόνο της και μου προσέφερε αξιόλογες γνώσεις και πληροφορίες για τον τουρισμό στο νησί της Λήμνου. Τη Διευθύντρια της Αναπτυξιακής Εταιρίας Λήμνου Α.Ε., κα. Χριστίνα Μοσχούδη που ανταποκρίθηκε στην παράκληση να μου παραχωρήσει κάθε σχετικό με την εργασία μου υλικό.

Κλείνοντας, θα ήθελα να εκφράσω την εκτίμηση μου στο πρόσωπο του καθηγητή μου και να τον ευχαριστήσω για τη συμβολή του στην εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΛΑΝΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	11
ΕΙΣΑΓ ΩΓΗ	13

Μ Ε Ρ Ο Σ Α΄

ΦΥΣΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	15
1.1. Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά – Φυσικό Περιβάλλον	15
1.2. Προστατευόμενες Περιοχές Βάσει Συνθηκών	18
1.3. Κλιματολογικά Στοιχεία	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	20
2.1. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λέσβου – Επαρχείο Λήμνου	20
2.2. Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	24
3.1. Μεταβολή Του Πληθυσμού	24
3.2. Πληθυσμιακή πυκνότητα	25
3.3. Ηλικιακή Σύθεση του Πληθυσμού	26
3.4. Φυσική Κίνηση του Πληθυσμού	26
3.5. Κοινωνικά Χαρακτηριστικά του Πληθυσμού	27
3.6. Απασχόληση – Ανεργία	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4. ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	29
4.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	29
4.1.1. Κτηνοτροφία	29
4.1.2. Γεωργία	30
-Σιτηρά	31
-Αμπελοκαλλιέργεια	31
-Χορτοδοτικά φυτά	32
-Κηπευτικά – Θερμοκηπιακές Καλλιέργειες	32
-Βιολογικές Καλλιέργειες	33
4.1.3. Αλιεία	33
4.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	34
4.2.1. Οι Βιομηχανίες και οι Βιοτεχνίες της Λήμνου	35
4.3. ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5. ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ	39
5.1. ΟΔΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ	39
5.1.1. Οδική πρόσβαση σε Τουριστικές Περιοχές και Αρχαιολογικούς Χώρους	40
5.2. ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ	41
5.2.1. Εγκαταστάσεις Υποδοχής Σκαφών Αναψυχής	42
5.2.2. Αλιευτικά Καταφύγια	42
5.3 ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ	44
5.3.1 Αεροδρόμιο	44
5.3.2. Ελικοδρόμιο Λήμνου	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	47
6.1 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗΣ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ –ΥΔΡΕΥΣΗ	47
6.1.1 Κατάσταση Δικτύων Και Γεωτρήσεων – Σημεία Υδροληψίας	47
6.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ	48
6.2.1. Χωματερές	48
6.3 ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ – ΔΙΑΘΕΣΗ ΛΥΜΑΤΩΝ	49
6.3.1. Η υπάρχουσα κατάσταση από άποψη συστήματος αποχέτευσης, τρόπου επεξεργασίας και τρόπου διάθεσης λυμάτων	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ – ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ & ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΤΟΠΟΙ – ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 51

7.1. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	51
7.1.1. Λαϊκή Αρχιτεκτονική	51
7.1.1.1. Οι μάνδρες	51
7.1.1.2. Αρχοντικά – Σχολεία	53
7.1.2. Λημνιακή Λιθογλυπτική	54
7.2. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ & ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΤΟΠΟΙ	56
7.2.1. Προϊστορικός Οικισμός Πολιόχνης	56
7.2.2. Καβείριο	57
7.2.3. Ηφαιστεία	58
7.2.4. Νεολιθικός Οικισμός Μύρινας	59
7.2.5. Ρηγά Νερά.	59
7.2.6. Ιερό της Αρτέμιδος	59
7.2.7. Ελληνικά εργαστήρια Ηφαιστείας και Μύρινας	60
7.2.8. Παλιόκαστρο (Μούδρος – Ρωσσοπούλι).	60
7.3. ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	60
7.3.1. Κάστρο Μύρινας	60
7.3.2. Ο Πύργος της Φυσίνης	61
7.3.3. Παλιόκαστρο ή Βρυόκαστρο. (Πλάκας)	62
7.3.4. Κότσινας	62
7.3.5. Ρωμαίικος Γιαλός	62
7.4. ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ & ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ	63
7.4.1. Μητροπολιτικός Ναός Αγίας Τριάδος στη Μύρινα.	64
7.4.2. Ναός της Ευαγγελιστρίας ή Ευαγγελισμός της Θεοτόκου στο Μούδρο.	64
7.4.3. Ναοί του Χριστού και του Αγίου Κωνσταντίνου στο χωριό Ρωμανού	65
7.4.4. Ναός Αγίου Γεωργίου στην Ατσική	65
7.4.5. Ναός της Ζωοδόχου Πηγής στον Κότσινα.	65
7.4.6. Ναός του Αγίου Δημητρίου στο Κοντοπούλι	65
7.4.7. Ναός του Αγίου Δημητρίου στις Σαρδές	66

7.4.8. Ι. Μονή του Αγίου Σώζοντος στη Φυσίνη	66
7.4.9. Ι. Μονή Σωτήρος στους Αγκαριώνες	66
7.4.10. Εξωκλήσι της Παναγίας της Κακαβιώτισσας στον Κάκαβο του Θανους	66
7.5. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	67
7.5.1. Σύμπλεγμα Αλυκής, Χορταρολίμνης και Ασπρολίμνης	67
7.5.2. Απολιθωμένο Δάσος	69
7.5.3. Οι βελανιδιές	70
7.5.4. Η Χερσόνησος του Φακού	70
7.5.5. Οι Θίνες και ο Χείμαρρος του Κατάλακκου (Γομάτι)	70
7.5.6. Ιαματικές Πηγές των Θέρμων	71
7.6. ΜΟΥΣΕΙΑ & ΆΛΛΟΙ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΙ ΧΩΡΟΙ	72
7.6.1 Αρχαιολογικό Μουσείο Λήμνου.	72
7.6.2. Εκκλησιαστικό Μουσείο Μύρινα	73
7.6.3. Λαογραφικό Μουσείο Λήμνου	74
7.6.4. Λαογραφικό Μουσείο Πορτιανού	74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

8. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΗ ΛΗΜΝΟ	76
8.1 Ξενοδοχεία και Ενοικιαζόμενα Δωμάτια	77
8.2. Αφίξεις – Διανυκτερεύσεις	81
8.3. Τουριστικές και Συναφείς Επιχειρήσεις	85

ΜΕΡΟΣ Β'

ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΛΗΜΝΟ

ΗΠΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	86
1.1. Αναπτυξιακή Εταιρεία Λήμνου (ΑΝΕΛ Α.Ε.)	86
1.2. Αναπτυξιακή Εταιρεία Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λέσβου (ΑΕΝΑΛ Α.Ε.)	87

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

1. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΗΠΙΩΝ Ή ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	88
2.1 Τουρισμός διακοπών – αναψυχής	89
2.2. Τουρισμός Υγείας ή Θεραπευτικός Τουρισμός	89

2.3. Τουρισμός Άθλησης	90
2.3.1. Ναυταθλητισμός – Κωπηλασία	90
2.3.2. Ποδηλασία	91
2.3.3. Δημιουργία Διαδρομών Περιπάτου	91
2.4. Συνεδριακός Τουρισμός	91
2.5. Αγροτουρισμός	92
2.6. Οικοτουρισμός	95
2.7. Θαλάσσιος Τουρισμός	96
2.8. Περιηγητικός και πολιτιστικός τουρισμός	97
2.9. Κυνηγετικός τουρισμός	97
2.10. Χειμερινός τουρισμός	97
2.11. Κοινωνικός Τουρισμός	98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.ΕΡΓΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ 99

3.1. Έργα τουριστικής ανάπτυξης που ολοκληρώθηκαν την τελευταία δεκαετία (1992 – 2001) 99

- ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΜΕ ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΛΕΣΒΟ 99

- Ιδιωτικές επενδύσεις που έχουν ενταχθεί στον αναπτυξιακό νόμο 1892/90 100

- ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ LEADER I 101

- ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER I	101
- ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ LEADER II	102
- ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER II	103
3.2. Έργα που ξεκίνησαν το 2003 ή πρόκειται να ξεκινήσουν άμεσα	105
- ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΗΔΗ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΟ Γ' Κ.Π.Σ. (Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ 2000-2006)	105
- ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟ Γ' Κ.Π.Σ. 2000-2006	106
3.3. Προτεινόμενα έργα τουριστικής ανάπτυξης	110
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	112
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	114
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	117
ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	122

Π Λ Α Ν Ο Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α Σ

Η παρούσα μελέτη προσπαθεί να παρουσιάσει το αναπτυξιακό προφίλ της περιοχής μελέτης, τις αδυναμίες και τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της, να ερευνήσει το επίπεδο αξιοποίησης των διαθέσιμων τουριστικών πόρων τα τελευταία χρόνια και να προτείνει τρόπους αξιοποίησης τους.

Ξεκινώντας από το Α΄ Μέρος, στο 1^ο κεφάλαιο γίνεται σύντομη αναφορά στα γεωγραφικά χαρακτηριστικά, στο φυσικό περιβάλλον και στα κλιματολογικά στοιχεία που συναντώνται στο νησί.

Στο 2^ο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη διοικητική οργάνωση σε επίπεδο δευτεροβάθμιας και πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης και στα προβλήματα που αντιμετωπίζονται σε επίπεδο διοίκησης με την κεντρική εξουσία του νομού που έχει την έδρα της στο νησί της Λέσβου.

Το 3^ο κεφάλαιο αναφέρεται στα δημογραφικά χαρακτηριστικά, ενώ στο 4^ο κεφάλαιο παρουσιάζει τους τομείς παραγωγικής δραστηριότητας.

Το 5^ο κεφάλαιο ασχολείται με τη μεταφορική υποδομή που διαθέτει η περιοχή μελέτης, ενώ το 6^ο κεφάλαιο ασχολείται με τις υποδομές περιβάλλοντος.

Στο 7^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα πολιτιστικά στοιχεία, τα αρχαιολογικά μνημεία και οι ιστορικοί τόποι, καθώς και οι περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος. Γενικότερα, ότι έχει να επιδείξει η πλούσια αρχαιολογική – ιστορική κληρονομιά και φυσική ομορφιά της περιοχής.

Κλείνοντας το Α΄ Μέρος, το 8^ο κεφάλαιο αναφέρεται στην τουριστική προσφορά του νησιού.

Συνεχίζουμε με το Β΄ Μέρος όπου στο 1^ο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στους φορείς που έχουν αναλάβει την τουριστική ανάπτυξη και προβολή

του νησιού, ενώ στο 2^ο κεφάλαιο γίνεται λόγος για τις δυνατότητες ανάπτυξης ήπιων ή εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Ακολουθούν τα συμπεράσματα και γίνονται προτάσεις ως προς την αξιοποίηση των τουριστικών πόρων, την αντιμετώπιση των αδυναμιών και την εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του νησιού.

Ολοκληρώνοντας, στο παράρτημα παρατίθεται πίνακας, στον οποίο καταγράφονται οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι και τα μνημεία της Λήμνου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Λήμνος βρίσκεται στο κέντρο του Βορείου Αιγαίου, στην έξοδο των στενών των Δαρδανελίων, απέναντι από τις μικρασιατικές ακτές και την Τρωάδα, σε απόσταση 36 ναυτικών μιλίων από τον Άθωνα. Η γεωγραφική θέση του νησιού έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ιστορική του διαδρομή. Αναφορές στο νησί της Λήμνου γίνονται στους σημαντικότερους ελληνικούς μύθους, την αργοναυτική εκστρατεία και τα ομηρικά έπη, τη ναυτική δύναμη της Αθηναϊκής Δημοκρατίας, τους αγώνες του Βυζαντίου, των Ενετών και των Οθωμανών για τον έλεγχο του Αιγαίου και στον εικοστό αιώνα στις νικηφόρες ναυμαχίες του Ελληνικού στόλου για την απελευθέρωση των ελληνικών νησιών και στις συμμαχικές επιχειρήσεις του πρώτου παγκοσμίου πολέμου στην Καλλίπολη.

Η ιστορία του νησιού ξεκινά από την προϊστορική αρχαιότητα. Σημαντικά ευρήματα έχουν έρθει στο φως κατά τη διάρκεια αρχαιολογικών ανασκαφών, δείγματα της ύπαρξης πρώιμου πολιτισμού στο νησί από την 4^η χιλιετία π.Χ.

Σύμφωνα με μία εκδοχή, «Λήμνος» σημαίνει «Λεύκη» και έχει Φοινικική προέλευση. Κατά τους Αρχαίους Έλληνες, η Λήμνος θεωρείτο ως το ιερό νησί του Ηφαίστου¹. Σύμφωνα με τη μυθολογία, εκεί κατέφυγε ο θεός Ήφαιστος, όταν τον εκδίωξε ο Δίας από τον Όλυμπο. Πρόσφατες έρευνες έχουν επιβεβαιώσει την πρώιμη ανάπτυξη της μεταλλουργίας στο νησί και θεωρούν πιθανό ότι η μεταλλουργία διαδόθηκε στο Νότιο Αιγαίο από Λήμνιους τεχνίτες.

¹ Θεός της φωτιάς και της μεταλλουργίας.

Η περίοδος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου θεωρείται ως η σημαντικότερη περίοδος στη σύγχρονη ιστορία της Λήμνου. Κατά τη διάρκειά του, ο κόλπος του Μούδρου χρησιμοποιήθηκε ως κύρια ναυτική βάση του συμμαχικού στόλου και των αποβατικών δυνάμεων που μετείχαν στις επιχειρήσεις για την κατάληψη των στενών του Βοσπόρου και της χερσονήσου της Καλλίπολης.

Η Λήμνος αποτέλεσε τόπο εξορίας κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος του εμφυλίου. Στο γεγονός αυτό οφείλονται ως ένα βαθμό τα χαρακτηριστικά απομόνωσης από την υπόλοιπη Ελλάδα σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Μετά το 1974 οι ελληνοτουρκικές σχέσεις διέρχονται κρίση και αμφισβητούνται από την πλευρά της Τουρκίας οι συνθήκες που διαμορφώθηκαν μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και την Μικρασιατική κατάστροφη από το διεθνές δίκαιο στην περιοχή. Η Λήμνος αποτελεί πεδίο αντιπαράθεσης, γεγονός που έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξή της περιοχής.

Μ Ε Ρ Ο Σ Α΄

ΦΥΣΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1.1. Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά – Φυσικό Περιβάλλον

Η Λήμνος βρίσκεται στο κέντρο του Βορείου Αιγαίου και απέχει 34 περίπου ναυτικά μίλια από την είσοδο των Δαρδανελίων, 15 ναυτικά μίλια από τον Άγιο Ευστράτιο, 13 ν.μ. από τη Σαμοθράκη, 28 ν.μ. από την Τέ-νεδο και 12 ν.μ. από την Ίμβρο. Είναι το όγδοο κατά σειρά μεγέθους νησί στην Ελλάδα με συνολική έκταση 477 τετραγωνικά μέτρα, μήκος ακτών 260 χιλιόμετρα και πληθυσμό 18.005 κατοίκους (σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής του 2001). Στο μήκος των ακτών της υπάρχουν εκτεταμένες αμμουδερές παραλίες που διακόπτονται από βραχώδεις ακτές και ένας διαμελισμός με μικρούς και μεγάλους κόλπους.

Το ανάγλυφο του εδάφους είναι ήπιο, χαρακτηρίζεται από τις απαλές γραμμές των λόφων και τις εκτεταμένες πεδινές περιοχές. Στο δυτικό λοφώδες τμήμα του νησιού βρίσκεται η ψηλότερη κορυφή (Βίγλα) που έχει ύψος 430 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας. Επίσης, είναι χαρακτηριστική η σχεδόν πλήρη απουσία δάσους και μεγάλων δέντρων, καθώς και

η χαμηλής έντασης εκμετάλλευση των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκτάσεων.

Στα ανατολικά του νησιού συναντώνται βιότοποι χαμηλής βλάστησης, με λίγα διάσπαρτα δέντρα, αλμυρές και υφάλμυρες λίμνες, οι οποίοι συνθέτουν ένα περιβάλλον που θυμίζει στέπα ή ημιέρημο στη μέση του Αιγαίου. Η ελάχιστη ανθρώπινη παρέμβαση έχει συμβάλει στη διατήρηση της φυσικότητάς του. Το ενδιαφέρον του τοπίου έρχονται να συμπληρώσουν τα ηφαιστειακά πετρώματα με σχηματισμούς που εντυπωσιάζουν και χρώματα που ποικίλλουν, σε βραχώδεις ακτές και σε λόφους.

Η φυσική ομορφιά της Λήμνου είναι μαγευτική όλο το χρόνο, λόγω της μεγάλης ηλιοφάνειας, της καθαρής ατμόσφαιρας και τους ανοικτούς ορίζοντες με θέα τα γειτονικά νησιά στα βόρεια και ανατολικά και την κορυφή του Άθωνα στα δυτικά.

Η παρουσία υγροτόπων², όπου στα κεντρικά τους σημεία υπάρχει νερό τουλάχιστον μέχρι και τον Ιούλιο, αποτελεί πηγή ζωής για πολλά είδη ζώων, όπως βατράχια, νεροχελώνες, νερόφιδα, έντομα, μικροσκοπικούς ασπόνδυλους οργανισμούς και υδρόβια πουλιά. Πολλά είδη πουλιών φω-

² Εποχιακές λίμνες, καλαμιώνες, νερόλακκοι

λιάζουν, ξεχειμωνιάζουν ή περνούν κατά τη μετανάστευσή τους. Στην ανατολική πλευρά του νησιού υπάρχουν οι λίμνες: Αλυκή, Χορταρολίμνη και Ασπρολίμνη.

Η άμμος που μεταφέρεται με τον άνεμο σταθεροποιείται με τη βλάστηση, συσσωρεύεται και σχηματίζει αμμοθίνες. Στα ανατολικά της Λήμνου στην περιοχή των λιμνών Αλυκή, Χορταρολίμνη και Ασπρολίμνη, υπάρχουν σημαντικές εκτάσεις αμμοθινών. Όμως, οι πιο εντυπωσιακές βρίσκονται στην περιοχή Γομάτι βόρεια του χωριού Κατάλακκο.

Η Λήμνος καλύπτεται από ένα ιδιαίτερα ανεπτυγμένο φρυγανικό οικοσύστημα. Οι φρυγανότοποι καταλαμβάνουν περίπου το 25% του νησιού. Η ανάπτυξή τους ευνοείται, λόγω της χαμηλής και διασκορπισμένης βλάστησης. Χαρακτηρίζονται από την παρουσία της αστοιβής, του θυμαριού και μεγάλου αριθμού αρωματικών φυτών. Ωστόσο, στην περιοχή μεταξύ των χωριών Ρεπανίδι και Κοντοπούλι βρίσκεται υπολειμματικό δάσος ήμερης βελανιδιάς, το οποίο αποτελείται από διάσπαρτα δέντρα και εκτιμάται ότι αποτελούν τμήμα ενός πολύ μεγαλύτερου δάσους που σε προηγούμενες χρονικές περιόδους κάλυπτε μεγάλο μέρος του νησιού.

Οι θάλασσες της Λήμνου είναι καθαρές και χαρακτηρίζονται από μικρά βάθη. Οι ακτές της είναι εκτεταμένες και αμμώδεις, με έντονο διαμελισμό. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο διαμελισμός των ακτών που παρατηρείται στο νησί είναι μια σημαντική πηγή φυσικών πόρων διαθέσιμων για τουριστική αξιοποίηση και ένα σημαντικό πλεονέκτημα για τη Λήμνο έναντι άλλων νησιών.

Το θαλάσσιο οικοσύστημα διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση, λόγω της απουσίας πηγών ρύπανσης στην περιοχή και θεωρείται ένα από τα καλύτερα διατηρημένα οικοσυστήματα του Αιγαίου και της Μεσογείου. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα εκτεταμένα λιβάδια της ποσειδωνίας (*Posidonia Oceanica*).

1.2. Προστατευόμενες Περιοχές Βάσει Συνθηκών

Οι λίμνες Αλυκή και Χορταρολίμνη έχουν ενταχθεί στα δίκτυα CORINE και NATURA 2000. Δεν υπάρχουν περιοχές που να προστατεύονται από τη συνθήκη του RAMSAR.

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 578/4-8-89 έχουν χαρακτηριστεί ως καταφύγια θηραμάτων περιοχές που καλύπτουν έκταση 6.036 στρεμμάτων, ενώ με απόφαση του Διευθυντή Δασών Λέσβου (αριθμός 2/91, 1/94 και 1/95) σε περιοχές έκτασης 2.729 στρεμμάτων έχει απαγορευθεί η θύρα.

1.3. Κλιματολογικά Στοιχεία

Το κλίμα της Λήμνου είναι εύκρατο αιγαιοπελαγίτικο και χαρακτηρίζεται από μέτριες θερμοκρασίες, χαμηλή υγρασία, μεγάλη ηλιοφάνεια³ και συχνούς – ισχυρούς βορειοανατολικούς ανέμους. Συγκεκριμένα, η μέση θερμοκρασία του αέρα είναι 15,83°C και κυμαίνεται από 7,4°C (μέση θερμοκρασία Ιανουαρίου) μέχρι 25,5°C (μέση θερμοκρασία Ιουλίου).

Η μέση μηνιαία ελάχιστη είναι 5°C κατά το μήνα Δεκέμβριο. Μέσα στο χρόνο παρατηρούνται 4,2 ημέρες παγετού. Ο μήνας με τις περισσότερες βροχοπτώσεις είναι ο Νοέμβριος. Ενώ, ο ξηρότερος μήνας είναι ο Αύγουστος. Η ξηρή περίοδος διαρκεί από το Μάρτιο έως τον Οκτώβριο. Η συχνότητα χαλαζόπτωσης είναι 1,8 ημέρες το χρόνο και η συχνότητα χιονόπτωσης 10,2 .

Η μέση υγρασία κυμαίνεται από 78,6% (το χειμώνα) έως 58,1% (το καλοκαίρι). Όλο το χρόνο παρατηρείται το φαινόμενο της ομίχλης με μεγαλύτερη συχνότητα από το Σεπτέμβριο έως τον Απρίλιο. Κατά τους χειμερινούς μήνες εμφανίζεται πάχνη.

³ Θεωρείται από τις μεγαλύτερες στην Ελλάδα.

Ηλιοφάνεια παρατηρείται 2.734 ώρες το χρόνο. Ενώ, μέση ετήσια ηλιοφάνεια 222,8 ώρες το χρόνο.

Στο νησί επικρατούν βορειοανατολικοί άνεμοι με ταχύτητα μεγαλύτερη από 6 μποφόρ. Επίσης, επικρατούν άνεμοι με ταχύτητα μεγαλύτερη από 8 μποφόρ, κατά μέσο όρο 11,2 ημέρες το χρόνο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Μετά την απελευθέρωση των νησιών του Βορείου Αιγαίου καθορίστηκε και η διοικητική διαίρεση της περιοχής σε νομούς και επαρχίες. Έτσι, από τις αρχές του αιώνα η οργάνωση του συστήματος διοίκησης τους, ουσιαστικά, παρέμεινε σταθερή.

Το σύστημα διοίκησης της Λήμνου χαρακτηρίζεται, κυρίως από την πάγια έλλειψη τοπικών υπηρεσιών σε κρίσιμους τομείς, την έλλειψη επαρκούς στελέχωσης και τη μετάθεση της ευθύνης προγραμματισμού σε διοικητικά κέντρα που βρίσκονται εκτός του νησιού.

Η Λήμνος μαζί με τον Άγιο Ευστράτιο αποτελούν την Επαρχία Λήμνου της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λέσβου και υπάγονται στη Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

2.1. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λέσβου – Επαρχείο Λήμνου

Η Επαρχία Λήμνου εκλέγει πενταμελές Επαρχιακό Συμβούλιο και Έπαρχο, ο οποίος διοικεί τις υπηρεσίες του Επαρχείου. Αμφίβολη είναι η συμβολή της παραπάνω ρύθμισης στην απόκτηση πραγματικής αυτονομίας στο νησί της Λήμνου. Ωστόσο, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για να λειτουργήσει αποτελεσματικά ο θεσμός της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης στην Επαρχία Λήμνου.

Μέσο του Επαρχείου υλοποιούνται οι αποφάσεις του Νομαρχιακού Συμβουλίου και εκτελούνται από τις υπηρεσίες του έργα που χρηματοδοτούνται από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λέσβου. Επίσης, σημαντικός

είναι ο ρόλος του σε θέματα οργάνωσης της τουριστικής προβολής των νησιών που αποτελούν την Επαρχία Λήμνου και επικοινωνίας με τους ομογενείς⁴. Το Επαρχιακό Συμβούλιο εισηγείται στο Νομαρχιακό Συμβούλιο σε θέματα προγραμματισμού έργων και συζήτησης κρίσιμων προβλημάτων, όπως για παράδειγμα είναι αυτό των ακτοπλοϊκών και αεροπορικών συγκοινωνιών.

Οι σημαντικότερες από τις αρμοδιότητές των υπηρεσιών του Επαρχείου, είναι σε θέματα αγροτικής ανάπτυξης, πολεοδομίας, συγκοινωνιών και υλοποίησης έργων υποδομής.

Οι διαδικασίες πληρωμών είναι εξαιρετικά δύσκολες και απαιτούν χρόνο, λόγω της εξάρτησης που υπάρχει από τις υπηρεσίες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης σε θέματα οικονομικής διαχείρισης. Έτσι, εμφανίζονται σημαντικά εμπόδια στην ανάληψη κάθε πρωτοβουλίας, γεγονός που έχει ως άμεσο αποτέλεσμα τον περιορισμό σε μεγάλο βαθμό της αυτονομίας του Επαρχείου.

2.2. Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση

Πριν την εφαρμογή του σχεδίου "Ιωάννης Καποδίστριας" υπήρχαν 31 κοινότητες και 1 δήμος. Σύμφωνα με τη νέα διοικητική διαίρεση της επαρχίας Λήμνου, προέκυψαν 4 δήμοι:

Η νέα διοικητική δομή της Λήμνου περιλαμβάνει τέσσερις δήμους. Συγκεκριμένα:

- Ο Δήμος Μύρινας που αποτελείται από τον πρώην Δήμο Μυριναίων και τις κοινότητες Πλατύ, Θάνος, Κορνός και Κάσπακας, με έδρα την πόλη της Μύρινας.

⁴ Πρωτοβουλία για την ίδρυση ομογενειακού χωριού στη Λήμνο, ενημέρωση για τις επενδυτικές δυνατότητες κ.λ.π.

- Ο Δήμος Αττικής αποτελούμενος από τις πρώην κοινότητες Άγιος Δημήτριος, Αττική, Βάρος, Δάφνη, Καρπάσι, Κατάλακκο και Σαρδές, με έδρα τον οικισμό της Αττικής.
- Ο Δήμος Νέας Κούταλης αποτελούμενος από τις πρώην κοινότητες Αγκαρυώνες, Καλιθέα, Κοντίας, Λιβαδοχωρί, Νέα Κούταλη, Πεδινό, Πορτιανού και Τσιμάνδρια, με έδρα τον οικισμό της Νέας Κούταλης.
- Ο Δήμος Μούδρου που αποτελείται από τις πρώην κοινότητες Καλλιόπη, Καμίνια, Κοντοπούλι, Λύχνα, Μούδρος, Παναγιά, Πλάκα, Ρεπανιδί, Ρωσοπούλι, Ρωμανού, Σκανδάλη και Φυσίνη, με έδρα τον οικισμό του Μούδρου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Διοικητική Διάρθρωση της νήσου Λήμνου

Όνομα νέου ΟΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ
Δήμος Μύρινας	Μύρινα*
	Θάνος
	Κάσπακας
	Κορνός
	Πλατύ
Δήμος Αττικής	Αττική*
	Άγιος Δημήτριος
	Βάρος
	Δάφνη
	Καρπάσι
	Κατάλακκο
	Σαρδές
Δήμος Μούδρου	Μούδρος*
	Καλλιόπη
	Καμίνια
	Κοντοπούλι
	Λύχνα
	Παναγιά
	Πλάκα

	Ρεπανίδι
	Ρωσσοπούλι
	Ρωμανού
	Σκανδάλη
	Φυσίνη
Δήμος Νέας Κούταλης	Κοντιάς
	Αγκαριώνες
	Καλλιθέα
	Λιβαδοχώρι
	Νέα Κούταλη*
	Πεδινό
	Πορτιανού
	Τσιμάνδρια

Πηγή: ΤΑΠ νησου Λήμνου και Αγίου Ευστρατίου

* Η διοικητική έδρα του νέου ΟΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

3.1. Μεταβολή Του Πληθυσμού

Τη δεκαετία 1971 – 1981 ο πληθυσμός της Λήμνου μειώθηκε σημαντικά, κατά 7,6%, ενώ την επόμενη δεκαετία (1981 – 1991) ο πληθυσμός παρουσίασε αύξηση, κατά 9,9% που κυρίως οφείλεται στη επιστροφή των μεταναστών⁵. Την περίοδο της μετανάστευσης, ο πληθυσμός της Λήμνου υπέστη τη μεγαλύτερη μείωση που έφθασε στο 20%.

Πίνακας 2: Πληθυσμιακή Εξέλιξη του Πληθυσμού

Δήμος	1971	1981	1991	2001	Μεταβ. (%) 71 – 81	Μεταβ. (%) 81 – 91	Μεταβ. (%) 91 - 01
Νέας Κούταλης	2.673	2.222	2.901	2.869	- 16,87	30,56	- 1,10
Ατσικίης	3.094	2.712	3.059	2.888	- 12,35	12,79	- 5,59
Μύρινας	5.734	6.055	6.818	7.447	5,60	12,60	9,23
Μουόδρου	5.613	4.915	4.867	4.801	- 12,44	- 0,98	- 1,36
Σύνολο	17.114	15.904	17.645	18.005	- 7,6	9,9	2
Νομός Λέσβου	114.802	104.620	105.082	108.294	- 8,8	1,2	3,06
Περιφέρεια Β. Αιγαίου	210.459	195.004	199.231	204.158	- 7,3	2,2	2,47
Χώρα	8.768.641	9.740.471	10.259.900	10.939.605	11,1	5,4	6,62

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφές 1971, 1981, 1991, 2001

Από το 1981 και μετά παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού, η οποία οφείλεται ως ένα βαθμό στην επιστροφή μεταναστών, στη μείωση του φαινομένου της εγκατάλειψης που υπήρχε στις προηγούμενες δεκαετίες και κυρίως στην ύπαρξη μεγάλου αριθμού των ενόπλων δυνάμεων. Σύμφωνα

⁵ Στη συγκεκριμένη δεκαετία, η φυσική κίνηση του πληθυσμού είναι αρνητική (οι γεννήσεις στο νησί ήταν 36% λιγότερες από τους θανάτους).

με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 1989 από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, εκτιμάται ότι ο συνολικός εποχιακός πληθυσμός είναι 14.037 επισκέπτες, από τους οποίους το 42,5% συγκεντρώνεται στη περιοχή της Μύρινας.

3.2. Πληθυσμιακή πυκνότητα

Τα στοιχεία της πληθυσμιακής πυκνότητας της περιοχής (Πίνακας 3) δείχνουν ότι η περιοχή είναι σχετικά αραιοκατοικημένη, αφού η μέση πυκνότητα είναι 38 κάτοικοι ανά τετραγωνικό μέτρο (απογραφή 2001), η οποία είναι μικρότερη από τη μέση πυκνότητα του νομού και της περιφέρειας και σημαντικά μικρότερη από αυτή της χώρας..

Πίνακας 3: Πληθυσμιακή Πυκνότητα της περιοχής μελέτης

Δήμος	Πληθυσμός 1991	Πληθυσμός 2001	Έκταση Km ²	Πυκνότητα Κάτοικοι/Km ² 1991	Πυκνότητα Κάτοικοι/Km ² 2001
Νέας Κούταλης	2.901	2.869	75,74	38	38
Ατσικής	3.059	3.059	134,76	23	21
Μύρινας	6.818	6.818	82,05	83	83
Μούδρου	4.867	4.867	185,13	26	26
Σύνολο Περιοχής	17.645	18.005	477,68	37	38
Νομός Λέσβου	105.082	108.294	2.153,70	49	50
Περιφέρεια Β. Αιγαίου	199.231	204.158	3.835,90	52	53
Χώρα	10.259.900	10.939.605	131.000,00	78	84

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφές 1991, 2001

3.3. Ηλικιακή Σύνθεση του Πληθυσμού

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα που αφορούν στην ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού της Λήμνου, παρατηρείται ότι η ηλικιακή ομάδα 14 – 39 παρουσιάζει σημαντική αύξηση, η οποία αποδίδεται κυρίως στο γεγονός ότι υπάρχει αυξημένος αριθμός μελών των ενόπλων δυνάμεων. Τα μεγαλύτερα ποσοστά της προαναφερόμενης πληθυσμιακής ομάδας εμφανίζονται στο Δήμο Ατσικής, Μύρινας και Νέας Κούταλης.

Πίνακας 4: Ηλικιακή Σύνθεση της Λήμνου

ΟΜΑΔΑ ΗΛΙΚΙΩΝ	% 1981	% 1991	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 1981 – 1991
0 – 14	20,8	15,5	-25,4%
15 – 24	14,9	24,0	61,0%
25 – 39	14,5	17,3	19,3%
40 – 54	17,4	13,7	-21,2%
55 – 64	11,5	12,1	5,2%
65 – 79	18,7	13,3	28,8%
80 +	4,0	4,8	20%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., απογραφές 1981,1991

Όσον αφορά στην ηλικιακή σύνθεση των νέων δήμων, δε μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα, διότι στο νησί υπάρχουν μεγάλα στρατόπεδα σε ορισμένους δήμους, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται μεγάλο ποσοστό ατόμων που έχουν ηλικία 15 – 29 ετών.

3.4. Φυσική Κίνηση του Πληθυσμού

Στον Πίνακα 5 που ακολουθεί παρατηρούμε ότι κατά τη δεκαετία 1981 – 1991 η φυσική κίνηση του πληθυσμού της Λήμνου ήταν αρνητική. Σύμφωνα με τα ετήσια στοιχεία, οι γεννήσεις ήταν κατά 36,6% λιγότερες από τους θανάτους.

Πίνακας 5: Φυσική Κίνηση του Πληθυσμού και Μετανάστευση 1981 – 1991

Περιοχές	Γεννήσεις	Θάνατοι	Φυσική Κίνηση	Μετανάστευση (Παλιννόστηση)
Λήμνος	1.640	2.218	-578	2.467
Λέσβος	8.750	12.613	-3.863	2.169
Περιφ. Β. Αιγαίου	20.673	27.806	-7.133	9.274

Πηγή: ΤΑΠ νήσου Λήμνου και Αγίου Ευστρατίου

Ωστόσο, την ίδια περίοδο παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή, η οποία οφείλεται κυρίως στην επιστροφή των μεταναστών στην πατρίδα τους.

3.5. Κοινωνικά Χαρακτηριστικά του Πληθυσμού

Ο πληθυσμός της Λήμνου έχει γενικά χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, μια και το μεγαλύτερο μέρος του έχει δημοτική εκπαίδευση. Την περίοδο 1981 – 1991 το μορφωτικό επίπεδο βελτιώνεται με την αύξηση των ατόμων που διαθέτουν δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τη μείωση των ατόμων με πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Επίσης, παρατηρείται μικρή αύξηση των ατόμων που έχουν τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ο Δήμος Μύρινας που είναι και το διοικητικό κέντρο της Λήμνου, εμφανίζει την πιο καλή σχετικά κατάσταση από τους υπόλοιπους δήμους που υπάρχουν στο νησί.

3.6. Απασχόληση – Ανεργία

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991, ο ενεργός πληθυσμός της Λήμνου ανέρχεται σε 4.865 άτομα και αντιστοιχεί στο 27,13% του συνολικού πληθυσμού που υπάρχει στο νησί. Σημαντική μείωση παρατηρήθηκε στα άτομα που ασχολούνται στον πρωτογενή τομέα, ενώ αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των ατόμων που απασχολούνται στον τριτογενή τομέα.

Από τα στοιχεία του πίνακα μπορούμε να οδηγηθούμε στο συμπέρασμα ότι η τοπική οικονομία βασίζεται στον τουρισμό και ότι συμπληρωματική είναι η απασχόληση με τον πρωτογενή τομέα.

Πίνακας 6: Η Απασχόληση στην περιοχή της Λήμνου

ΤΟΜΕΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ		ΠΟΣΟΣΤΑ	
	1981	1991	1981	1991
Πρωτογενής	2.359	1.270	47,5%	26,1%
Δευτερογενής	816	942	16,4%	19,4%
Τριτογενής	1.723	2.307	34,7%	51,5%
Μη Δηλώσαντες	64	146	1,3%	3,0%
ΣΥΝΟΛΟ	4.962	4.865	100%	100%

Πηγή: ΕΣΥΕ απογραφές 1981,1991

Η ανεργία κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με αυτά που εμφανίζονται στο Νομό, στην Περιφέρεια και στη χώρα. Το 1991 η ανεργία αυξήθηκε σε όλες της ομάδες ηλικιών (εκτός της ομάδας 10-14 ετών). Το πρόβλημα παρουσιάζεται πιο έντονο στις νεότερες ηλικίες. Τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού στο σύνολο του πληθυσμού στις νεότερες ηλικίες. Το γεγονός αυτό μπορεί να συνδυαστεί με τη γενικότερη τάση για αύξηση της απασχόλησης των γυναικών.

Πίνακας 7: Εξέλιξη των ποσοστών ανεργίας στην περιοχή μελέτης

	Αριθμός Απασχολούμενων		Αριθμός Ανέργων		Ανεργία	
	1981	1991	1981	1991	1981	1991
Λήμνος	4.962	4.865	0	252	0,0%	4,9%
Νομός Λέσβου	34.425	29.160	715	2.631	2,09%	8,3%
Περιφέρεια Β.Αιγαίου	60.966	55.123	1.587	5051	2,5%	8,4%
Χώρα	3.388.518	3.571.957	155.279	314.200	4,4%	8,1%

Πηγή: ΤΑΠ Νήσου Λήμνου και Αγίου Ευστρατίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4. ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

4.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Οι βασικοί τομείς δραστηριότητας που αποτελούν τον πρωτογενή τομέα στην περιοχή της Λήμνου είναι η γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή, η καλλιέργεια των σιτηρών, η αμπελοκαλλιέργεια και η προβατοτροφία.

4.1.1. Κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφική δραστηριότητα στο νησί στηρίζεται κυρίως στην αιγοπροβατία και λιγότερο στη βοοτροφία. Σημαντική ανάπτυξη παρουσιάζει η μελισσοκομεία. Ενώ, περιορισμένα ασκούνται άλλες μορφές κτηνοτροφικής δραστηριότητας, όπως η εκτροφή πτηνών, χοίρων και κουνελιών, κυρίως για την κάλυψη ίδιων αναγκών τους.

Ο πίνακας 8 παρουσιάζει τα στοιχεία του ζωικού κεφαλαίου των κυριότερων κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται στο νησί.

Το μεγαλύτερο μέρος της κτηνοτροφικής δραστηριότητας καλύπτει η προβατοτροφία, η οποία ασκείται σε όλους τους δήμους, με το Δήμο Νέας Κούταλης να συγκεντρώνει το 45,38% του συνολικού αριθμού των προβάτων που εκτρέφονται στο νησί και να ακολουθεί ο Δήμος Μύρινας με ποσοστό 22,83%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Ζωικό κεφάλαιο της Λήμνου (1998)

ΔΗΜΟΙ	Πρόβατα		Αγελάδες		Μοσχάρια		Κυψέλες	
	Αριθμός	%	Αριθ.	%	Αριθ.	%	Αριθ.	%
Νέας Κούταλης	33.856	45,38	308	21,45	111	12,67	912	13,17
Αττικής	13.877	18,60	460	32,03	209	24,19	3.351	48,38
Μύρινας	17.035	22,83	309	21,52	390	44,93	1.455	21,00
Μούδρου	9.845	13,19	359	25,00	158	18,21	1.209	17,45
Σύνολο	74.613	100,0	1.436	100,0	868	100,0	6927	100,0

Πηγή: Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου

Η βοοτροφία ασκείται κυρίως για την παραγωγή κρέατος και λιγότερο για την παραγωγή γάλακτος. Άλλωστε, η βοοτροφία αποτελεί παραδοσιακή απασχόληση των κτηνοτρόφων του νησιού, η οποία συμπληρώνει το εισόδημά τους και ταυτόχρονα τους δίνει τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν τα φυτικά προϊόντα που οι ίδιοι παράγουν. Από τις ποσότητες του κρέατος που παράγεται, ένα μέρος καλύπτει τις τοπικές ανάγκες και ένα άλλο εξάγεται στην υπόλοιπη Ελλάδα, λόγω της πολύ καλής ποιότητάς και της φήμης που έχει αποκτήσει. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα, στο Δήμο Αττικής και στο Δήμο Μούδρου παρατηρείται το μεγαλύτερο ποσοστό εκτροφής αγελάδων, ενώ στο Δήμο Μύρινας στην εκτροφή μοσχαριών.

4.1.2. Γεωργία

Οι γεωργικές καλλιέργειες που εντοπίζονται στο νησί της Λήμνου είναι:

- Σιτηρά,
- Αμπέλια,
- Χορτοδοτικά φυτά
- Περιορισμένης έκτασης δενδρώδεις καλλιέργειες και
- Κηπευτικά – Θερμοκηπιακές καλλιέργειες.

Σιτηρά

Σύμφωνα με στοιχεία της Διεύθυνσης Γεωργίας του Νομού Λέσβου, τα σιτηρά καλύπτουν έκταση 134.100 στρεμμάτων, από τα οποία καλλιεργούνται με σιτάρι 43.203 στρέμματα και με κριθάρι και βρώμη 90.893 στρέμματα⁶.

Αμπελοκαλλιέργεια

Η αμπελοκαλλιέργεια καλύπτει έκταση 7.320 στρεμμάτων, η οποία είναι κατανεμημένη σε 1.787 αμπελοκαλλιεργητές και 2.982 αμπελοτεμάχια. Οι αμπελοκαλλιεργητές ενισχύονται μέσω επιδοτήσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι ποικιλίες που καλλιεργούνται είναι κυρίως το “Μοσχάτο Αλεξανδρείας” και σε μικρό ποσοστό οι ντόπιες ποικιλίες “Καλαμπάκι” μαύρο και “Λημνιό” ερυθρό, ενώ ελάχιστα συναντώνται οι ποικιλίες “Μανδουλαριά” και “Caberne”.

Συνήθως, οι αποδόσεις του αμπελώνα της Λήμνου κυμαίνονται από 1.000 – 1.500 κιλά /στρέμμα και η απόδοση του σε κρασί είναι 80% (για την ποικιλία “Μοσχάτο Αλεξανδρείας”) έως 60% (για την ποικιλία “Καλαμπάκι” μαύρο). Η παραγωγή της αμπέλου ανέρχεται περίπου σε 7.320 τόνους σταφύλια.

Η Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών (Ε.Γ.Σ.) Λήμνου έχει αναλάβει, σχεδόν αποκλειστικά, την οινοποίηση σε οινοποιείο, το οποίο έχει πρόσφατα εκσυγχρονιστεί. Επίσης, υπάρχουν τρία ιδιωτικά οινοποιεία που διαθέτουν πολύ μικρή δυναμικότητα⁷.

Από το κρασί που παράγεται, μόλις το 15% εμφανίζεται σε 12 τελικά προϊόντα (λευκό, ημίγλυκο, γλυκό, ροζέ, ρετσίνα κ.α.) από την Ένω-

⁶ Περίπου 90% κριθάρι και 10% βρώμη.

⁷ Δυναμικότητας περίπου 40-50 τόνοι το καθένα.

ση Αγροτικών Συνεταιρισμών (Ε.Α.Σ.) Λήμνου και το υπόλοιπο 85% διακινείται χόμα.

Από το 1998 ξεκίνησε η παραγωγή βιολογικού κρασιού. Σήμερα, κυκλοφορεί ως νέο τελικό προϊόν (πλήρως βιολογικό) με την ονομασία “Άρωμα Λήμνου”.

Χορτοδοτικά φυτά

Η καλλιέργεια των χορτοδοτικών φυτών έχει ως σκοπό την παραγωγή σανού, το οποίο χρησιμοποιείται για τη διατροφή των ζώων. Συνήθως, στην καλλιέργεια χορτοδοτικών φυτών χρησιμοποιείται μίγμα σιτηρών με ψυχανθή. Οι πιο διαδεδομένοι συνδυασμοί είναι κριθάρι με βίκο και βρώμη με βίκο. Το 1998 καλλιεργήθηκαν⁸ 1.665 στρέμματα και παρήχθησαν 417.000 κιλά σανού.

Κηπευτικά – Θερμοκηπιακές Καλλιέργειες

Κηπευτικά καλλιεργούνται σε όλα τα δημοτικά διαμερίσματα για την κάλυψη των αναγκών τους, καθώς και των ίδιων αναγκών των παραγωγών. Η επαγγελματική καλλιέργεια των κηπευτικών⁹ είναι περιορισμένη και συναντάται σε ορισμένα δημοτικά διαμερίσματα, όπου υπάρχουν ποτιστικά και γόνιμα εδάφη.

Οι ανάγκες του νησιού σε κηπευτικά καλύπτονται από τη Βόρεια Ελλάδα μέσω τριών χονδρεμπόρων, οι οποίοι τα προμηθεύονται και στη συνέχεια διακινούν από τα καταστήματά τους στη Μύρινα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι αγρότες που παράγουν κηπευτικά, να τα διακινούν με τα

⁸ Στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε.

⁹ Κυρίως, δραστήριοι αγρότες ασχολούνται επαγγελματικά με την καλλιέργεια των κηπευτικών.

αγροτικά τους αυτοκίνητα κάνοντας τους πλανόδιους πωλητές, γεγονός ασύμφορο και ιδιαίτερα κουραστικό.

Οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες καλύπτουν έκταση 32-37 στρεμμάτων. Από αυτά 12 στρέμματα είναι σύγχρονες μεταλλικές κατασκευές και τα υπόλοιπα ξύλινες ή λιγότερο σύγχρονες κατασκευές του 1 ή 2 στρεμμάτων.

Τα θερμοκήπια παράγουν κυρίως πρώιμα ή όψιμα ντομάτα και αγγούρι. Ελάχιστα από αυτά χρησιμοποιούν θέρμανση και προμηθεύονται πυρηνόξυλο από τη Μυτιλήνη για αυτό το σκοπό, λόγω της έλλειψης υγραερίου στη Λήμνο.

Οι θερμοκηπιακές κατασκευές αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, λόγω των ισχυρών ανέμων που επικρατούν στο νησί, γεγονός που επιδρά στην ασφάλεια και αυξάνει το κόστος κατασκευής και συντήρησής τους.

Βιολογικές Καλλιέργειες

Η καλλιέργεια βιολογικών προϊόντων ξεκίνησε στο νησί της Λήμνου περίπου το 1998 με την ένταξη 1.500 στρεμμάτων για την παραγωγή κρασιού βιολογικής προέλευσης. Αργότερα, άρχισαν να παράγονται βιολογικά σιτηρά και άλλα προϊόντα σε λίγα στρέμματα με δέντρα (ελιές, εσπεριδοειδή και αμυγδαλιές) για να καλύψουν ένα μέρος των αναγκών στο νησί.

Η βιολογική καλλιέργεια ενδείκνυται στη Λήμνο, γιατί αποτελεί κλειστό οικοσύστημα. Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη βιολογικής καλλιέργειας είναι η περιοχή που προορίζεται για το σκοπό αυτό, να είναι απομονωμένη από άλλες περιοχές συμβατικής καλλιέργειας.

4.1.3. Αλιεία

Η αλιεία αποτελεί σημαντική οικονομική δραστηριότητα, η οποία ασκείται σε όλους σχεδόν τους δήμους της Λήμνου. Σύμφωνα με στοιχεία

της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΣΥΕ), το 1998 υπήρχαν στο Δήμο Μύρινας 152 επαγγελματικά σκά-φη, στο Δήμο Μούδρου 182, στο Δήμο Ατσικής 2 και στο Δήμο Νέας Κούταλης 142, ενώ η συνολική παραγωγή αλιευμάτων ανήλθε σε 803 τόνους.

4.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο δευτερογενής τομέας καθυστέρησε να αναπτυχθεί στη Λήμνο, σε αντίθεση με τη γειτονική Λέσβο, λόγω γεωγραφικών μειονεκτημάτων, μεγέθους και απουσίας «δυναμικών» προϊόντων του πρωτογενούς τομέα ή φυσικών πόρων που θα μπορούσαν να αποτελέσουν κίνητρο για να αναπτυχθεί η τοπική μεταποιητική δραστηριότητα. Έτσι, στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ο δευτερογενής τομέας αρχίζει να αναπτύσσεται, για να καλύψει τις τοπικές ανάγκες, με την ίδρυση λίγων βιοτεχνιών μικρού μεγέθους, οι οποίες αξιοποιούσαν ένα μικρό μέρος της γεωργικής ή της αλιευτικής παραγωγής¹⁰.

Επίσης, εμφανίζονται μικρά εργαστήρια στον τομέα του ξύλου και του σιδήρου, τα οποία διαθέτουν ελάχιστο μηχανολογικό εξοπλισμό. Αξιοσημείωτη ήταν η δραστηριότητα στον τομέα της ναυπήγησης και επισκευής ξύλινων αλιευτικών σκαφών, που σε μεγάλο βαθμό κάλυπτε τις ανάγκες της Λήμνου.

Μεταπολεμικά, πραγματοποιείται η πρώτη σημαντική επένδυση από την Ένωση Συνεταιρισμών Λήμνου με τη δημιουργία εκκοκκιστηρίου βάμβακος στην περιοχή της Μύρινας. Στη συνέχεια, σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα διαδραματίζει η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου υλοποιώντας επενδύσεις, όπως το Τυροκομείο, το Οινοποιείο και το Σφαγείο.

¹⁰ Άλεση δημητριακών, συσκευασία φάβας, αλίπαστα, ρακί κ.λ.π.

Τις τελευταίες δεκαετίες άρχισε να ενεργοποιείται η ιδιωτική πρωτοβουλία. Σε αντίθεση με το παρελθόν, όπου ο ιδιωτικός τομέας περιοριζόταν σε μικρού μεγέθους επενδύσεις. Η αλλαγή αυτή οφείλεται στα κίνητρα που δόθηκαν μέσω Αναπτυξιακού Νόμου και των προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συνέβαλλαν αποφασιστικά στην ενεργοποίηση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στη μεταποίηση. Έτσι, δημιουργήθηκαν μονάδες στον κλάδο των τροφίμων¹¹, στην παραγωγή κουφωμάτων, στην παραγωγή ηλεκτρικών κουβερτών και στην κατεργασία μαρμάρου, ξύλου και σιδήρου.

4.2.1. Οι Βιομηχανίες και οι Βιοτεχνίες της Λήμνου

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Λέσβου, στο νησί της Λήμνου έχουν καταγραφεί 226 μεταποιητικές επιχειρήσεις, από τις οποίες 35 βρίσκονται στο Δήμο Ατσικής, 55 στο Δήμο Μούδρου, 101 στο Δήμο Μύρινας και 35 στο Δήμο Νέας Κούταλης.

Από τα στοιχεία του πίνακα 8, προκύπτει ότι η κατασκευή κουφωμάτων είναι η μεγαλύτερη κατηγορία και ακολουθούν τα σιδηρουργεία και τα εργαστήρια κοπής και κατεργασίας μαρμάρου. Οι επιχειρήσεις των τριών κατηγοριών που προαναφέρθηκαν, αποτελούν το 42,9 % του συνόλου των μεταποιητικών επιχειρήσεων του νησιού. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποδοθεί αφενός, στην οικοδομική δραστηριότητα που τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα και αφετέρου, στο μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων.

Οι επιχειρήσεις του κλάδου τροφίμων και ποτών αποτελούν το 28,3% του συνόλου των μεταποιητικών επιχειρήσεων που έχουν καταγραφεί στο νησί, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις του τομέα τόσο από την άποψη του κύκλου εργασιών, όσο και από την άποψη της απασχόλησης.

¹¹ Τυροκομεία, ζαχαροπλαστεία, αρτοποιεία, συσκευαστήρια κατεψυγμένων αλιευμάτων κ.α.

Όσον αφορά στη συγκέντρωση της βιοτεχνικής δραστηριότητας, το 44,6 % των επιχειρήσεων του τομέα έχει εγκατασταθεί στο Δήμο Μύρινας και ιδιαίτερα γύρω από το ημιαστικό κέντρο της Μύρινας.

ΠΙΝΑΚΑ 9: Κατανομή Βιομηχανιών και Βιοτεχνιών κατά κατηγορία δραστηριότητας και Ο.Τ.Α.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΣ				
	ΑΤΣΙΚΗΣ	ΜΟΥΔΡΟΥ	ΜΥΡΙΝΑΣ	ΝΕΑΣ ΚΟΥΤΑΛΗΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Αγγειοπλαστική, κατασκευή ειδών από πηλό		2			2
Άλεσης δημητριακών	1	2		3	6
Αρτοποιεία	3	5	8	4	20
Ασβεστοποιεία			1		1
Εφαπλωματοποιεία			1		1
Ζαχαροπλαστική	1		7	1	9
Καθαρισμός γεωμήλων κ.λ.π.		3			3
Κατασκευή ειδών από γύψο			1		1
Κατασκευή κεντημάτων, χειροτεχνημάτων			1		1
Κατασκευή κηρίων		1			1
Κατασκευή κουφωμάτων από ξύλο	2	14	26	7	48
Κατασκευή λοιπών ειδών από τσιμέντο	8	2		1	11
Κατασκευή ξύλινων επίπλων	1		6	2	9
Κατασκευή πλίνθων και κεραμιδιών από χώμα		2	2	2	6
Κατασκευή σανιδιών πατωμάτων				2	2
Κατασκευή τσιμεντοσωλήνων και τσιμεντοστ.	1				1
Κατεργασία και κοπή τζαμιών			2		2
Κατεργασία φυσικών σπόγγων			2	2	4
Κοπή και κατεργασία μαρμάρου	3	3	9		15
Κορνιζοποιείο			1		1
Μηχανουργεία		4	3		7
Ναυπηγείο σκαφών από πλαστική ύλη			1		1
Παραγωγή ειδών οικιακής χρήσης από πλαστικό			1		1
Παραγωγή έτοιμου σκυροδέματος		1	1		2
Παραγωγή ζυμαρικών			1		1

Παραγωγή μελιού και επεξεργασία φυτών			1		1
Παραγωγή οστράκων κ.λ.π.				1	1
Παρασκευή απορρυπαντικών και λευκαντικών	1				1
Παρασκευή αποφλοιωμένων ξηρών καρπών			4		4
Παρασκευή διατηρημένων ιχθύων και ιχθυηρών		1	1	1	3
Παρασκευή μη οينوπνευματωδών ποτών και εμφιαλωμένου νερού	1		1		2
Παρασκευή χαλβάδων			1		1
Πλεκτική υφασμάτων εξωτερικών ενδυμάτων κ.λ.π.			1		1
Ποτοποιία οينوπνευματωδών ποτών	1	2	1	2	6
Πρατήρια πωλήσεως ειδών αρτοποιίας	1		1		2
Πρώτη κατεργασία του ξύλου		1		2	3
Σαγματοποιία κυρίως εκ ξύλου	1				1
Σιδηρουργεία	7	9	13	5	34
Τυροκομεία	3	3			6
Υποδηματοποιία πλην εξωτερικού ελαστικού			1		1
Υφαντήρια			1		1
Φρύξις και άλεσις καφέ			1		1
Σύνολο	35	55	101	35	226

Πηγή: ΤΑΠ νήσου Λήμνου και Αγίου Ευστρατίου

4.3. ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στους τομείς που αποτελούν τον τριτογενή τομέα εκτός του τουρισμού που αναλύεται σε επόμενο κεφάλαιο. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Λήμνου για το έτος 2000, καταγράφηκαν στο νησί 608 επιχειρήσεις. Κυρίαρχη είναι η παρουσία των εμπορικών επιχειρήσεων, καθώς αποτελούν το 50,6% του συνόλου των επιχειρήσεων του τομέα των υπηρεσιών τομέα στο νησί.

Για πολλά χρόνια, οι τεράστιες ελλείψεις στον τομέα της παροχής υπηρεσιών (εκπαίδευση, ψυχαγωγία κ.α.) έχουν λειτουργήσει ανασταλτικά στην προσπάθεια προσέλκυσης ανθρώπινου δυναμικού, αλλά και στην παραμονή των νέων στο νησί.

Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί ραγδαία η επιχειρηματική δραστηριότητα σε κλάδους που απουσίαζαν ή είχαν ελάχιστη παρουσία στο νησί, όπως οι υπηρεσίες που αφορούν στην τεχνική υποστήριξη και στη διάθεση νέων προϊόντων, νέων τεχνολογιών, χρηματοοικονομικές, μελετητικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

Πίνακας 10: Κατανομή των Επιχειρήσεων του Τριτογενούς Τομέα της Λήμνου ανά ΟΤΑ (πλην του Τουρισμού)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΔΗΜΟΙ				
	Αττικής	Μούδρου	Μύρινας	Νέας Κούταλης	Σύνολο
Εκπαίδευση	1		8	1	10
Λιανικό Εμπόριο	24	51	157	25	257
Μελετητικές-Τεχνικές Υπηρεσίες	8	9	30	4	51
Μεταφορές-Επικοινωνίες	1	4	17		22
Τεχνικά Επαγγέλματα	12	22	38	17	89
Υπηρεσίες-Λοιπά	13	12	65	14	104
Υπηρεσίες-Χρηματοοικονομικές	1		22	1	24
Χονδρικό Εμπόριο-Αποθήκες	8	12	25	6	51
Σύνολο	68	110	362	68	608

Πηγή: Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο Λήμνου (ΕΒΕΛ) 2000

Από τις επιχειρήσεις που έχουν καταγραφεί στο νησί, περίπου το 59% συγκεντρώνεται στο Δήμο Μύρινας. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει τη θέση του Δήμου Μύρινας ως οικονομικό και αναπτυξιακό κέντρο της Λήμνου. Ακολουθεί ο Δήμος Μούδρου με σημαντική διαφορά από το Δήμο Μύρινας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5. ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

5.1. ΟΔΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Το σύνολο των οικισμών στο νησί συνδέεται με ασφαλτοστρωμένο επαρχιακό οδικό δίκτυο, συνολικού μήκους περίπου 110 χλμ., το οποίο βρίσκεται σε γενικά καλή κατάσταση, όχι τόσο λόγω της ποιότητας κατασκευής και του επιπέδου συντήρησης, όσο λόγω του ομαλού του εδάφους και του περιορισμένου κυκλοφοριακού φόρτου.

Πίνακας 11: Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο

α/α	Τμήμα Δρόμου	Κατάσταση Οδοστρώματος			
		Άσφαλτος σε καλά κατάσταση	Άσφαλτος σε μέτρια κατάσταση	Χωματό -δρομος	Πλάτος (Μέτρα)
1	Μύρινα – Αεροδρόμιο – Μούδρος		❖		7,50
2	Σαρδές – Δάφνη – Κατάλακκο	❖			7,00
3	Λιβαδοχώρι – Καλλιθέα – Ν.Κούταλη – Πορτιανού – Κοντιάς – Θάνος		❖		7,00
4	Ατσική	❖			7,00
5	Ρωμανού – Ρεπανίδι –Κοντοπούλι – Παναγία		❖		7,00
6	Μύρινα – Κάσπακα	❖			6,00
7	Μύρινα – Πλατύ – Θάνος		❖		6,00
8	Συνδετήριος Βάρους, Αγκαριώνων, Τσιμανδρίου, Καλλιόπης		❖		6,00
9	Παναγία – Πλάκα	❖			7,50
10	Κάσπακας – Κορνός			❖	7,50
11	Μούδρος – Ρωσσοπούλι –Καμίνια – Φυσίνη – Σκανδάλι	❖			7,50
12	Δάφνη – Ατσική	❖			7,50
13	Ρωμανού – Κοντοπούλι	❖			6,00
14	Επαρχιακή οδός – Πολιόχνη	❖			6,00
15	Επαρχιακή οδός – Καβείριο	❖			6,00
16	Βάρους – Κότσινας – Ρεπανίδι	❖			6,00

Πηγή: ANEA Α.Ε.

Το επαρχιακό οδικό δίκτυο αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα, όπως είναι η έλλειψη συστηματικής συντήρησης και κάθετων συνδέσεων μεταξύ των κύριων οδικών αξόνων¹², καθώς και η διασφάλιση λειτουργικών¹³ προσβάσεων προς τις λιμενικές εγκαταστάσεις.

Σημαντικά προβλήματα λειτουργικότητας και αισθητικής παρουσιάζονται στη δημοτική οδοποιία, όπου λόγω εκτεταμένων και άστοχων τιμνοστρώσεων, υποβαθμίζεται η εικόνα οικισμών που διαθέτουν ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά και πολεοδομικά χαρακτηριστικά.

Τα τελευταία χρόνια εμφανίστηκαν προβλήματα στην εξασφάλιση θέσεων στάθμευσης, επιβάλλοντας τη διαμόρφωση χώρων στους οικισμούς¹⁴, όπου υπάρχει πυκνή δόμηση και παρουσιάζουν γρήγορη τουριστική ανάπτυξη.

Το πλέον προβληματικό μέρος από το οδικό δίκτυο, αποτελεί η αγροτική οδοποιία. Το πρόβλημα των απαλλοτριώσεων και η έλλειψη αναδασμών, αποτέλεσαν ανασταλτικούς παράγοντες τόσο στο ρυθμό εκτέλεσης των έργων και όσο και στη λειτουργικότητα του σημερινού δικτύου.

5.1.1. Οδική πρόσβαση σε Τουριστικές Περιοχές και Αρχαιολογικούς Χώρους

Οι προσβάσεις στους βασικούς αρχαιολογικούς χώρους δεν είναι σε ικανοποιητικό επίπεδο. Εξάιρεση αποτελούν οι περιοχές Ηφαιστεια, Πολιόχνη και Καβείριο που συνδέονται μέσω ασφαλτοστρωμένου δρόμου με το επαρχιακό οδικό δίκτυο.

Η πρόσβαση στις παραλίες της Λήμνου γίνεται μέσω του δικτύου της αγροτικής οδοποιίας. Στις περισσότερες περιπτώσεις, απαιτούνται μι-

¹² Άγιος Δημήτριος – Αγκαριώνες, Άγιος Δημήτριος – Ατσική.

¹³ Στο νότιο κυρίως οδικό άξονα, το επαρχιακό οδικό δίκτυο διέρχεται μέσα από τους οικισμούς: Μύρινα, Πλατύ και Λιβαδοχώρι.

¹⁴ Ουσιαστικά, το πρόβλημα εμφανίζεται στην περιοχή της Μύρινας.

κρές βελτιώσεις που θα μειώσουν τη σχεδόν αναγκαστική συντήρηση κάθε χρόνο.

Ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες, οι παραλίες μετατρέπονται σε δρόμους, λόγω του ήπιου ανάγλυφου και των εκτεταμένων ακτών που επιτρέπουν τη χρήση μηχανοκίνητων. Έτσι, δημιουργείται όχληση και διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία. Προκειμένου να διατηρηθεί το τοπίο και να δημιουργηθεί μια εικόνα σεβασμού προς το περιβάλλον, είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα για τη ρύθμιση της κίνησης και στάθμευσης των οχημάτων στις ακτές κολύμβησης.

5.2. ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Οι λιμενικές υποδομές παίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομία της Λήμνου, επειδή μέσω αυτών διακινείται το σύνολο των προϊόντων από και προς το νησί. Οι λιμενικές εγκαταστάσεις εμφανίζουν σημαντικές αδυναμίες¹⁵, όπως η καθυστέρηση έργων που σχετίζονται με την ασφάλεια

¹⁵ Οι πιο σημαντικές αδυναμίες παρουσιάζονται στο βασικό λιμένα εισόδου της Μύρινας.

(εξωτερικός λιμενοβραχίονας) και τη λειτουργικότητα των εγκαταστάσεων (προβλήτες, εξοπλισμός, πρόσβαση).

Το νησί διαθέτει και δεύτερο λιμάνι, το οποίο βρίσκεται στην περιοχή του Μούδρου. Το λιμάνι του Μούδρου δεν έχει σαφή ρόλο στο τοπικό και ευρύτερο σύστημα θαλάσσιων μεταφορών και θαλάσσιου τουρισμού.

Το λιμάνι του Διαπορίου δεν προσέλκυσε τις απαιτούμενες επενδύσεις για λόγους εθνικής άμυνας, καθώς αποτελεί θέση προσόρμισης, χωρίς στοιχειώδεις υποδομές ελλιμενισμού και εξυπηρέτησης σκαφών και φορτίων. Επίσης, το λιμάνι δεν συνδέεται ικανοποιητικά με το οδικό δίκτυο.

5.2.1. Εγκαταστάσεις Υποδοχής Σκαφών Αναψυχής

Οι εγκαταστάσεις που διαθέτουν η Μύρινα και το Μούδρο έχουν τη δυνατότητα να υποδεχθούν μόνο ένα περιορισμένο αριθμό σκαφών και δε μπορούν να παρέχουν υπηρεσίες εκτός του εφοδιασμού και των συνδέσεων κοινής ωφέλειας¹⁶. Το 2000 ο Ε.Ο.Τ. πραγματοποίησε στο Μούδρο έργα, τα οποία συμβάλλουν στη βελτίωση της υποδομής υποδοχής τουριστικών σκαφών στην περιοχή.

5.2.2. Αλιευτικά Καταφύγια

Την περίοδο 1987 – 1999 δημιουργήθηκε μεγάλος αριθμός αλιευτικών καταφυγίων με χρηματοδότηση των Μ.Ο.Π. και του Α' Κ.Π.Σ., τα οποία εξυπηρετούν τις ανάγκες επισκεπτών κυρίως μικρών σκαφών. Η υφιστάμενη κατάσταση των κυριότερων αλιευτικών καταφυγίων (ή λιμενικών εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν αλιευτικά σκάφη), εκτός αυτών που βρίσκονται στις περιοχές Μύρινα, Μούδρο, Πλάκα, Κότσινα και Νέα Κούταλη, δε μπορεί να θεωρηθεί ότι ανταποκρίνεται στις ανάγκες ελλιμενι-

¹⁶ Ηλεκτροδότηση, τηλεφωνική σύνδεση, πόσιμο νερό.

σμού σκαφών αναψυχής, με κριτήριο την ασφάλεια, τη χωρητικότητα, τις δυνατότητες εφοδιασμού και οδικής σύνδεσης.

Πίνακας 12: Κατάταξη Λιμανιών της Λήμνου

ΜΕΙΚΤΑ ΛΙΜΑΝΙΑ ΕΠΙΒΑΤΙΚΑ	ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΑ	ΑΛΙΕΥΤΙΚΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ	ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ
Μύρινα		Μύρινα	Μύρινα
Μούδρος		Μούδρος	Μούδρος
		Κότσινας	
		Άγιος Γιάννης, Κάσπακα	
		Πλατό	
		Θάνος	
		Διαπόρι Άγιος Ιωάννης (Διαπόρι)	
		Μανδράκι, Πορτιανού	
		Νέα Κούταλη	
		Καλλιθέα	
		Λύχνα	
		Καμίνια	
		Καλλιόπη	
		Παναγιά	
		Πλάκα	
		Ανδρόνικο	
		Άγιος Χαράλαμπος	

Πηγή: ΤΑΠ νήσου Λήμνου και Αγίου Ευστρατίου

Τα λιμάνια της Λήμνου διαχειρίζεται το Λιμενικό Ταμείο Λήμνου, το οποίο εποπτεύει ο Δήμος Μύρινας.

5.3 ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

5.3.1 Αεροδρόμιο

Στη Λήμνο υπάρχει αεροδρόμιο που εξυπηρετεί την επιβατική κίνηση του εσωτερικού και εξωτερικού, καθώς και των εκτάκτων πτήσεων (charter). Μέσω αυτού διακινείται το 90% των επιβατών που ταξιδεύουν για το νησί. Κατά τους χειμερινούς μήνες υπάρχει σύνδεση με την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, τη Μυτιλήνη και τη Χίο μέσω Μυτιλήνης, ενώ κατά τους θερινούς μήνες οι πτήσεις αυξάνονται και εμπλουτίζονται με πτήσεις Charter.

Σε αντίθεση με όλα σχεδόν τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου, η συντριπτική πλειοψηφία των επιβατών που καταφθάνει στο νησί με αεροπλάνο, είναι επιβάτες εσωτερικού. Οι επιβάτες εσωτερικού αποτελούν περίπου το 90% της αεροπορικής κίνησης όταν το αντίστοιχο ποσοστό για την Μυτιλήνη είναι 64% και για την Σάμο 33%.

Η Λήμνος συνδέεται αεροπορικά με την υπόλοιπη Ελλάδα με πτήσεις της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας, με αεροσκάφη τύπου ATR που μπορούν να μεταφέρουν 50-70 επιβάτες και έχουν πολύ περιορισμένες δυνατότητες στη μεταφορά φορτίων.

Η πυκνότητα των δρομολογίων αυξάνεται ελάχιστα την θερινή περίοδο και δεν καλύπτει γενικά την ζήτηση σε περιόδους αιχμής. Οι ώρες πραγματοποίησης των δρομολογίων τόσο από την Αθήνα όσο και από την Θεσσαλονίκη (πρώτες πρωινές και τελευταίες νυκτερινές) συνιστούν επίσης σημαντικό πρόβλημα στην εξυπηρέτηση των κατοίκων και των επισκεπτών.

Στην Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Κρατικού Αερολιμένα Λήμνου εκτιμάται ότι παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια η αεροπορική κίνηση παρουσίασε στασιμότητα, η μελλοντική εξέλιξή της στο

νησί θα είναι αύξουσα και μάλιστα με σημαντικούς ρυθμούς της τάξης του 4 – 5%. Κατά το έτος 2007, σύμφωνα με προβλέψεις της ίδιας μελέτης, το σύνολο των επιβατών εσωτερικού θα ανέλθει σε 190.000.

Ο περιορισμός ματαιώσεων των πτήσεων λόγω των καιρικών συνθηκών και ειδικά της ομίχλης, σε συνδυασμό με αντίστοιχες βελτιώσεις του εξοπλισμού σε άλλα κεντρικά αεροδρόμια της χώρας και ιδιαίτερα της Θεσσαλονίκης, αναμένεται ότι θα αναβαθμίσει την σύνδεση κυρίως με τη Βόρεια Ελλάδα, ενώ παράλληλα μπορεί να προκαλέσει αύξηση των δρομολογίων και να βελτιώσει τη χρονική τους κατανομή.

Το αεροδρόμιο της Λήμνου διαθέτει ένα μόνο αεροδιάδρομο (04-22) που έχει μήκος 3.000 μέτρα. Οι εγκαταστάσεις του αεροδρομίου¹⁷ βρίσκονται πολύ κοντά στο κατώφλι 22 του αεροδιαδρόμου και σε απόσταση περίπου 700 μέτρων από την επαρχιακή οδό Μύρινας – Μούδρου.

Κατά την περίοδο του χειμώνα το αεροδρόμιο, λόγω των μικρών κλίσεων και του χαμηλού υψόμετρου στην περιοχή, συγκρατούνται τα νερά της βροχής και της επιφανειακής απορροής, με αποτέλεσμα μια περιοχή περίπου 1.500 στρεμμάτων να μετατρέπεται σε έλος. Επίσης, στην περιοχή εμφανίζονται αρκετά είδη πανίδας, ορισμένα από τα οποία μπορεί να αποτελέσουν σημαντικό κίνδυνο για την ασφάλεια των αεροπορικών πτήσεων. Για το λόγο αυτό έχει προταθεί Ειδική Μελέτη προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα.

Στις αρχές του 2001¹⁸ ολοκληρώθηκε η κατασκευή του νέου αεροσταθμού και των συνοδευτικών έργων υποδομής στη βόρεια πλευρά του αεροδιαδρόμου.

Με τη ολοκλήρωση του νέου αεροσταθμού έχει αναβαθμιστεί η εικόνα της υποδομής του αερολιμένα του νησιού. Έτσι, το αεροδρόμιο της

¹⁷ Το κτίριο των επιβατών, ο πύργος ελέγχου και οι υπόλοιπες βοηθητικές εγκαταστάσεις.

¹⁸ Στις 16 Μαΐου του 2001 εγκαινιάστηκε το νέο αεροδρόμιο της Λήμνου που ικανοποιεί τις ανάγκες ολόκληρου του νησιού.

Λήμνου απέκτησε ένα ισχυρό πλεονέκτημα έναντι άλλων νησιωτικών αεροδρομίων, λόγω του μεγέθους του αεροδιαδρόμου και της επάρκειας των λοιπών εγκαταστάσεων.

5.3.2. Ελικοδρόμιο Λήμνου

Το νησί διαθέτει ελικοδρόμιο στη περιοχή της Μύρινας. Η χρησιμότητά του είναι περιορισμένη, λόγω της σχετικά κοντινής του απόστασης από το αεροδρόμιο. Ωστόσο, έχει τη δυνατότητα να εξυπηρετεί έκτακτες ανάγκες επείγουσας μεταφοράς του ΕΚΑΒ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

6.1 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ –ΥΔΡΕΥΣΗ

Το σύνολο της υδροδότησης των οικισμών και η δημιουργία των κατάλληλων δικτύων διανομής και δεξαμενών χρηματοδοτήθηκαν κυρίως, από τα διαδοχικά Κ.Π.Σ., ενώ σημαντικός ήταν και ο ρόλος της τεχνικής υποστήριξης από το υπουργείο Αιγαίου.

Κρίσιμο πρόβλημα είναι και αυτό της εξοικονόμησης πόσιμου νερού, καθώς οι ενδείξεις για υπερκατανάλωση ή και σπατάλη είναι ανησυχητικές (χρήση για άρδευση κ.τ.λ).

Η ύδρευση των οικισμών γίνεται κυρίως από φυσικές πηγές και γεωτρήσεις, το νερό των οποίων όμως δεν είναι πάντα κατάλληλο. Υπάρχει πρόβλημα επάρκειας υδρεύσεως σε όλη σχεδόν τη Λήμνο, ιδιαίτερα το καλοκαίρι που αυξάνεται ο πληθυσμός λόγω του τουρισμού.

Εντονότερο πρόβλημα αντιμετωπίζει η Μύρινα (με αιχμή την τουριστική περίοδο), λόγω της υπερσυγκέντρωσης του πληθυσμού όπου, εκτός από τις νέες γεωτρήσεις που συνεχώς γίνονται, επιβάλλεται να εξετασθούν λύσεις που θα αντιμετωπίζουν το πρόβλημα σε μακροχρόνια βάση. Στην ίδια περιοχή εντοπίζονται και προβλήματα ποιότητας που απαιτούν συνεχείς ποιοτικούς ελέγχους και εν μέρει συνδέονται με το έντονο πρόβλημα στον τομέα της αποχέτευσης.

6.1.1 Κατάσταση Δικτύων Και Γεωτρήσεων – Σημεία Υδροληψίας

Τα δίκτυα ύδρευσης, τόσο στη Μύρινα όσο και σχεδόν σε όλους τους οικισμούς παρουσιάζουν συχνές βλάβες, με αποτέλεσμα να υπάρχει

απώλεια και ενδεχόμενη επιβάρυνση του νερού. Έχουν συντηρηθεί στο σύνολο ή μερικώς τα δίκτυα της Μύρινας, Κάσπακα (Αγ. Ιωάννης), Σκανδάλης, Θάνους, Μούδρου, Βάρους, Φισίνης, Κατάλακκου, Πλατέως, Ρουσσουπυλίου, Κορνού, Καρπασίου, Ρεπανιδίου και Πορτιανού. Επίσης, έχει αυξηθεί σημαντικά η χωρητικότητα των δεξαμενών και το νερό χλωριώνεται σημαντικά στο σύνολο των δημοτικών διαμερισμάτων.

6.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 εφαρμόζεται στη Λήμνο συγκεντρωτική διαχείριση των απορριμμάτων. Πριν την εφαρμογή του συγκεντρωτικού συστήματος διαχείρισης απορριμμάτων, κάθε ΟΤΑ λειτουργούσε αυτόνομα τόσο ως προς την αποκομιδή όσο και ως προς την διάθεση των απορριμμάτων σε επιμέρους μικρούς σκουπιδότοπους (ένας σκουπιδότοπος για κάθε ΟΤΑ).

Την αποκομιδή των απορριμμάτων από το εσωτερικό των οικισμών και τη μεταφορά τους στους σκουπιδότοπους ανέθεταν οι ΟΤΑ σε ιδιώτες με τη διαδικασία ετήσιας εργολαβίας. Μόνο ο Δήμος Μύρινας διέθετε υπηρεσία καθαριότητας, προσωπικό και απορριμματοφόρα και πραγματοποιούσε με αυτεπιστασία την αποκομιδή και μεταφορά απορριμμάτων.

Ο Δήμος Μύρινας εξακολουθεί να διατηρεί και να λειτουργεί τη δική του υποδομή συλλογής και μεταφοράς των απορριμμάτων. Οι υπόλοιποι δήμοι του νησιού σχημάτισαν Διαδημοτική Επιχείρηση, η οποία ανέλαβε την διαχείριση των ΧΥΤΑ και την αποκομιδή από τους οικισμούς εκτός Μύρινας.

6.2.1. Χωματερές

Στη Λήμνο λειτουργεί ΧΥΤΑ (Χώρος Υγειονομικής Ταφής) στη θέση Βίγλα 10 χλμ. βόρεια της Μύρινας. Ο ΧΥΤΑ λειτουργεί με προβλήμα-

τα. Η αύξηση του ρυθμού παραγωγής απορριμμάτων και η τεχνική διάστροφηση που ακολουθήθηκε είχαν ως αποτέλεσμα την ταχύτερη πλήρωση του χώρου¹⁹ και την εξάντληση των αποθεμάτων χώματος.

Με την έναρξη λειτουργίας του ΧΥΤΑ «Βίγλα» τον Ιούνιο του 1992 έπαψε, αυτόματα, η χρήση των μικρών κατά τόπους χώρους διάθεσης απορριμμάτων. Για λόγους περιβαλλοντικούς ήταν αναγκαία η άμεση αποκατάσταση των χώρων αυτών.

6.3 Αποχέτευση – Διάθεση Λυμάτων

Σε αντίθεση με τις υποδομές διαχείρισης απορριμμάτων, οι υποδομές διαχείρισης λυμάτων παρουσιάζουν απογοητευτική εικόνα και είναι αναγκαία η άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος και ζωτικής σημασίας για το νησί. Η περιοχή που παρουσιάζει το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η Μύρινα. Είχαν γίνει ενέργειες προκειμένου να χρηματοδοτηθούν έργα από το Β' Κ.Π.Σ., αλλά έμειναν άκαρπες. Ο χρόνος υλοποίησης ενδέχεται να παραταθεί, λόγω αδυναμιών τεχνικής υποστήριξης και κυρίως τοπικών αντιθέσεων που έχουν δημιουργηθεί για την επιλογή του χώρου διάθεσης.

Στην υπόλοιπη Λήμνο, αν και το πρόβλημα δεν παρουσιάζει την ίδια σοβαρότητα με την οποία εμφανίζεται στη Μύρινα, ωστόσο δημιουργεί σημαντικά προβλήματα στο περιβάλλον και υποβαθμίζει την ποιότητα ζωής των κατοίκων.

¹⁹ Είχε προβλεφθεί σε σχετική μελέτη διάρκεια λειτουργίας 12 έτη.

6.3.1. Η υπάρχουσα κατάσταση από άποψη συστήματος αποχέτευσης, τρόπου επεξεργασίας και τρόπου διάθεσης λυμάτων

Το μεγαλύτερο μέρος των οικισμών της Λήμνου αντιμετωπίζει υγειονομικά προβλήματα,²⁰ καθώς και πρόβλημα εξεύρεσης χώρου κατάλληλου για τη διάθεση των λυμάτων.

Σε ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό οικισμών που αγγίζει το 20-30%, κινδυνεύει να μολυνθεί ο υδροφόρος ορίζοντας ή έχει ήδη μολυνθεί. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Θάνους όπου το αποχετευτικό δίκτυο εκβάλλει σε χείμαρρο που περνά από καλλιεργούμενη αρδευόμενη περιοχή, η οποία βρίσκεται πολύ κοντά στις υδρευτικές γεωτρήσεις του οικισμού.

Μεγάλο μέρος των βόθρων που υπάρχουν στο νησί έχουν στεγανωθεί, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται συχνά υπερχειλίσεις.

²⁰ Οσμές, έντομα κ.λ.π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ – ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ & ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΤΟΠΟΙ – ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

7.1. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

7.1.1. Λαϊκή Αρχιτεκτονική

Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική της Λήμνου έχει διατηρηθεί, λόγω της σχετικής καθυστέρησης της τουριστικής ανάπτυξης και τη μέχρι πρόσφατα σχετικά περιορισμένη ανοικοδόμηση.

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια η λαϊκή αρχιτεκτονική παράδοση έχει υποστεί σημαντικές αλλοιώσεις, λόγω της έντονης ανοικοδόμησης (κυρίως στο δυτικό τμήμα του νησιού) και τη δημιουργία εγκαταστάσεων που δεν ταιριάζουν στις αρχιτεκτονικές καταβολές της Λήμνου και γενικότερα του Βορείου Αιγαίου.

Ο κοινός αρχιτεκτονικός τύπος σπιτιού που συναντάται είναι η διώροφη κατοικία με εξωτερική πέτρινη σκάλα που σχηματίζει την «αξάτα»²¹ στο μπροστινό τμήμα του σπιτιού και είναι κατασκευασμένη από πέτρα. Ο αρχικός τύπος κατοικίας, το «δώμα»²², εξακολουθεί να διατηρείται και να κατοικείται, αλλά συνήθως, ενσωματώνεται στο κύριο δίπατο σπίτι ως αχυρώνας ή στάβλος που μαζί με το χτιστό και στεγασμένο φούρνο διαμορφώνουν ένα τύπο λαϊκής κατοικίας, ο οποίος κυριαρχεί στα χωριά της Λήμνου.

²¹ Χτιστό μπαλκόνι.

²² Μονόχωρο καλύβι.

Τα χαρακτηριστικότερα δείγματα πρώιμων φάσεων της λαϊκής αρχιτεκτονικής συναντώνται στα χωριά που βρίσκονται στην νοτιοανατολική πλευρά του νησιού, Φυσίνη, Σκανδάλη, Αγία Σοφία, Καμίνια, Κατάλακκο, Παλαιό Πεδινό, αλλά και στους αγροτικούς συνοικισμούς Άγιο Αλέξανδρο, Βουνοχώρι, Αμινιού, Κώμη, καθώς και άλλους στα βόρεια και βορειοανατολικά του νησιού.

Σε όλα τα χωριά της Λήμνου συναντάται, με μικρές διαφοροποιήσεις, κοινός τύπος διώροφου σπιτιού. Ενδιαφέρον προκαλούν τα παρακάτω οικιστικά σύνολα:

- Ο Κοντιάς με τα πέτρινα σπίτια που είναι χτισμένα στους απότομους βράχους, τους ανεμόμυλους στη μία είσοδο του χωριού και τη δενδροστοιχία στη άλλη,

- ο Κορνός με την εξαιρετική διάταξη των καλοχτισμένων σπιτιών και των αρχοντικών του,

- ο Κάσπακας που διακρίνεται για τις δημιουργίες των τεχνιτών πάνω στην πέτρα,

- το Κατάλακκο με την υπέροχη θέα και την απόλυτη φυσικότητα του οικισμού και του τοπίου,

- το Θάνος και το Πλατύ που παρά τις πιέσεις που δέχονται από τη τουριστική ανάπτυξη έχουν διατηρήσει τη φυσιογνωμία τους,

- το Πορτιανού και το Βάρος, στα οποία είναι εμφανή τα ίχνη παλαιότερων εποχών όπου επικρατούσε ευμάρεια,

- καθώς και ο Μούδρος και το Ρωμανού με τα όμορφα αρχοντικά και τα παλιά εμπορικά καταστήματα.

Σε κάθε χωριό της Λήμνου συναντάται η κεντρική πλατεία και τα παραδοσιακά καφενεία που αποτελούν και το κέντρο της καθημερινής ζωής των κατοίκων.

7.1.1.1. Οι μάνδρες

Οι μάνδρες αποτελούν ξεχωριστή και πολύ σημαντική κατηγορία λαϊκής αρχιτεκτονικής του νησιού. Πρόκειται για αγροτοκτηνοτροφικά οικήματα της υπαίθρου, τα οποία βρίσκονται διάσπαρτα σε όλο το νησί. Η μάνδρα συνήθως συναντάται σε ύψωμα όπου υπάρχει επίπεδος χώρος, περιφραγμένη από μανδρότοιχο. Η ποιότητα της λιθοδομής της είναι ασυνήθιστη για κτηνοτροφική εγκατάσταση. Το μονόχωρο συνήθως σπίτι με τζάκι, που είναι τοποθετημένο σε γωνία με το χαγιάτι όπου στεγάζονται τα πρόβατα, είναι εξοπλισμένο με τα στοιχειώδη για τη διαβίωση των κτηνοτρόφων και των οικογενειών τους.

Η διαφορά της μάντρας, η οποία συναντάται στο νησί της Λήμνου, από τα άλλα μέρη έγκειται στο ότι σταδιακά το μονόχωρο κτίσμα εξελίχθηκε και οργανώθηκε, δηλαδή, από χώρο απλής προστασίας, έγινε χώρος ύπνου, παραμονής και εργασίας για τον κεχαγιά²³. Για την προστασία των ζώων προστέθηκε το χαγιάτι, για την παραμονή των οικόσιτων ζώων ο στάβλος και για την αποθήκευση άχυρου ο αχυρώνας, το αλώνι και άλλα.

Οι τύποι που συναντάμε στη Λήμνο είναι πέντε και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους είναι:

ΤΥΠΟΣ Α: Ο Αρχικός.

ΤΥΠΟΣ Β: Γεωργικός.

ΤΥΠΟΣ Γ: Γεωργοκτηνοτροφικός.

ΤΥΠΟΣ Δ: Κτηνοτροφικός.

ΤΥΠΟΣ Ε: Μεικτός Οικογενειακός.

Σε ορισμένα σημεία της Λήμνου είναι συγκεντρωμένος μικρός αριθμός μανδρών, δημιουργώντας έτσι μικρούς συνοικισμούς. Σήμερα αν και οι περισσότεροι είναι εγκαταλελειμμένοι έχουν απομείνει για να μαρτυρούν την απλότητα και την πανάρχαια δομή της αγροτικής οικονομίας και

²³ Λημιός κτηνοτρόφος.

ζωής του νησιού. Η κατασκευή του λαϊκού σπιτιού και της μάνδρας έχει πολλές ομοιότητες με τις αντίστοιχες κατασκευές της πρώιμης εποχής του χαλκού που βρίσκονται στην Πολιόχνη.

7.1.1.2. Αρχοντικά – Σχολεία

Τα αρχοντικά της Λήμνου είναι κατοικίες πλούσιων Λημνίων, οι οποίοι μετανάστευσαν στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, κυρίως στην Αίγυπτο αλλά και στην Αμερική, και επιστρέφοντας έχτισαν μεγάλα αρχοντικά σύμβολα της οικονομικής ευμάρειας των «Αιγυπτιατών». Αρχοντικά υπάρχουν στο Ρωμαίικο Γιαλό στην περιοχή της Μύρινας, καθώς και σε όλα τα χωριά²⁴ του νησιού χτισμένα σε καίριες θέσεις.

Τα αρχοντικά δεν έχουν εξωτερικές σκάλες, όπως συνηθίζεται στο τυπικό Λημνιό σπίτι, αλλά μνημειακού χαρακτήρα εισόδους, με πέτρινους παραστάτες και πέτρινα μπαλκόνια. Επίσης, οι προσόψεις και οι μετώπες είναι διακοσμημένες με διάφορα στοιχεία λιθογλυπτικής.

Σε κάθε χωριό της Λήμνου υπάρχουν εξαιρετικά σχολικά κτίρια με φροντισμένες μεγάλες αυλές και λιθογλυπτες προσόψεις, τα οποία κτίστηκαν με δωρεές των Λημνίων μεταναστών και εράνους των φτωχών κατοίκων στα τέλη του 19^{ου} αιώνα.

7.1.2. Λημνιακή Λιθογλυπτική

Πανάρχαιες είναι οι καταβολές της τέχνης των λιθοξόων στη Λήμνο, γεγονός που επιβεβαιώνεται από τα πέτρινα χτιστά πηγάδια της Πολιόχνης. Στα νεότερα χρόνια, η λιθογλυπτική χρησιμοποιείται στη διακόσμηση των

²⁴ Εξαιρετικά δείγματα αυτού του τύπου αρχιτεκτονικής συναντώνται στα χωριά Κορνό, Ρωμανού, Κοντιά, Πορτιανού και Μούδρο,

πλούσιων σπιτιών, των δημοσίων κτιρίων και των σχολείων στο τέλος του 19^{ου} αιώνα, καθώς και στη διακόσμηση ταφικών μνημείων των ηρώων και των εκκλησιών. Στην ανάπτυξή της συνέβαλλαν τα βουνά της Λήμνου που τα περισσότερα είναι βραχώδη και παρείχαν την πρώτη ύλη.

Δείγματα της λιθογλυπτικής του νησιού συναντώνται στα μπαλκόνια των σπιτιών, στις μετώπες των σχολικών κτιρίων, στα πέτρινα καμπαναριά, στις πλατείες των χωριών, στα μνημεία και στα δύο συμμαχικά νεκροταφεία (Μούδρου και Πορτιανού). Επίσης, εντυπωσιακά είναι τα λίθινα σκεύη, οι πέτρινες γούρνες για το πότισμα των ζώων και τα πολυάριθμα πηγάδια που βρίσκονται σχεδόν σε κάθε οικισμό και αποτελούν σημαντικό στοιχείο του λημνιακού πολιτισμού.²⁵

Ωστόσο, στις μέρες μας η παραδοσιακή λημνιακή λιθογλυπτική έχει σχεδόν εξαφανιστεί, διότι οι περισσότεροι από τους παλιούς τεχνίτες δε ζουν και η τέχνη δεν έχει περάσει στις επόμενες γενιές, αν και αυτές με τη σειρά τους δεν είναι πρόθυμες να τη διδαχθούν.

²⁵ Συνήθως έχουν μνημειακό χαρακτήρα που συμβολίζει τη εξαιρετική σημασία του τρεχούμενου νερού σε ένα άνυδρο τόπο, όπως είναι το νησί της Λήμνου.

7.2. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ & ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

7.2.1. Προϊστορικός Οικισμός Πολιόχνης

Ο προϊστορικός οικισμός της Πολιόχνης είναι ένας από τους σπουδαιότερους οικισμούς στο χώρο του Αιγαίου κατά την 3^η χιλιετία και ανήκει στην ίδια εποχή και στον ίδιο πολιτισμό με την Τροία. Επίσης, αποτελεί τον αρχαιότερο οικισμό της μεσογείου. Βρίσκεται πάνω σε ύψωμα στην ανατολική πλευρά του νησιού στη θέση Βορόσκοπος κοντά στο χωριό Καμίνια.

Ήρθε στο φως το καλοκαίρι του 1930, μετά από τις αρχαιολογικές έρευνες τις Ιταλικής Αρχαιολογικής Σχολής Αθηνών. Πρόκειται για μεγάλο μέρος ενός οικισμού που χρονολογικά τοποθετείται στην Πρώιμη Εποχή του Χαλκού. Ο οικισμός της Πολιόχνης πέρασε από πολλές φάσεις αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής ανάπτυξης που καλύπτουν ολόκληρη την 3^η π.Χ. χιλιετία. Οι ανασκαφείς συμβόλισαν κάθε αρχιτεκτονική φάση με ένα ξεχωριστό χρώμα διακρίνοντας επτά συνολικά περιόδους (οι τελευταίες συμπίπτουν με αντίστοιχες της αντικρινής Τροίας):

- α) Μελανή Περίοδος,
- β) Κυανή Περίοδος,

- γ) Πράσινη και Ερυθρά Περίοδος,
- δ) Κίτρινη Περίοδος
- ε) Φαιά και Ιώδης Περίοδος.

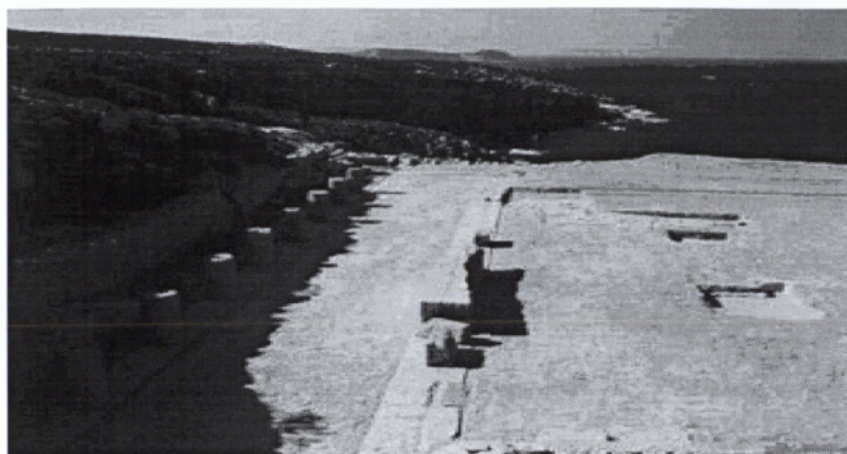
Ενδιαφέρον παρουσιάζει η Κυανή Περίοδος κατά διάρκεια της οποίας αναπτύσσεται μια μικρή πόλη, η οποία διαθέτει επιβλητικό οχυρωματικό τείχος κατασκευασμένο από ξερολίθια για την προστασία του οικισμού από εξωγενείς κινδύνους καθώς και από την θάλασσα. Επίσης, χτίζονται τα πρώτα δημόσια κτίρια, όπως το βουλευτήριο, ο χώρος συνέλευσης των κατοίκων και η κοινή σιταποθήκη.

7.2.2. Καβείριο

Βρίσκεται στην βόρεια πλευρά της Λήμνου στην περιοχή της Χλόης σε σημείο με εντυπωσιακή θέα στην απέναντι Σαμοθράκη όπου επίσης λατρεύονταν οι Κάβειροι.

Σύμφωνα με τη μυθολογία, «Κάβειροι» ήταν οι τρεις γιοι και οι τρεις θυγατέρες του Ηφαίστου και της Καβειρούς και λατρεύονταν στο νησί ως θεότητες. Η λατρεία τους ήταν έντονα μυστηριακή και περιελάμβανε τις τελετές που ονομάζονταν «Καβείρια Μυστήρια» και είχαν σχέση με την αναγέννηση της φύσης και τη γονιμότητα.

Το κέντρο αυτής της λατρείας ήταν το Καβείριο. Μετά από αρχαιολογικές ανασκαφές ανακαλύφθηκε το Ιερό της λατρείας που χρονολογείται από την πρωτολημνιακή περίοδο (8^{ος} αιώνας π.Χ.) ως την ύστερη αρχαιότητα.

Στην βραχώδη ακτή βρίσκεται και η σπηλιά του Φιλοκτήτη που εγκαταλείφθηκε από τους συντρόφους του στην εκστρατεία εναντίον της Τροίας.

7.2.3. Ηφαιστεια.

Η αρχαία «Ηφαιστεια» βρίσκεται κτισμένη στην περιοχή βόρεια του κόλπου Πουρνιά. Χρονολογικά τοποθετείται στην Χαλκολιθική εποχή και φαίνεται ότι κατοικείτο συνεχώς μέχρι και τα Βυζαντινά χρόνια. Οι αρχαιολογικές ανασκαφές αποκάλυψαν μεταξύ των άλλων το Ιερό που ήταν αφιερωμένο στη Μεγάλη Θεά Λήμνο²⁶, νεκροπόλεις, λουτρά, ένα μεγάλο οίκημα (πιθανότατα ανάκτορο) και ελληνοριστικό-ρωμαϊκό θέατρο.

Στο μουσείο της Μύρινας εκτίθενται πολύ σημαντικά ευρήματα κεραμικής τέχνης που παράγονταν στη Λήμνο και υψηλής καλλιτεχνικής ποιότητας. Ο αρχαιολογικός χώρος της Ηφαιστείας βρίσκεται σε εξαιρετική θέση και έχει πολύ μεγάλη έκταση, από την οποία έχουν ανασκαφεί μόνο ορισμένα σημεία.

²⁶ Κατά τους αρχαιολόγους ταυτίζεται με τη θεά Άρτεμη.

7.2.4. Νεολιθικός Οικισμός Μύρινας.

Τα ερείπια του νεολιθικού οικισμού της Μύρινας βρίσκονται έξω από τα τείχη του κάστρου στην ανατολική πλευρά του. Χαρακτηρίζονται από αξιόλογα στοιχεία της πρώιμης πολεοδομίας.

7.2.5. Ρηγά Νερά.

Στα Ρηγά Νερά στην περιοχή της Μύρινας, μετά από συνεχιζόμενες έρευνες προέκυψαν αξιόλογα στοιχεία και οικοδομικά λείψανα ενός κέντρου που τοποθετείται χρονολογικά στην Πρώιμη Χαλκοκρατία. Εκτιμάται ότι είναι πολύ πιθανό να υπήρξε την ίδια περίοδο με την Πολιόχνη.

7.2.6. Ιερό της Αρτέμιδος

Η Άρτεμης αναφέρεται ως η πολιούχος της Μύρινας. Οι εργασίες ανέγερσης ενός μεγάλου ξενοδοχείου βόρεια της Μύρινας προς τη παραλία του Αυλώνα, οδήγησαν στην ανακάλυψη²⁷ του Ιερού της Ταυροπόλου Αρτέμιδος. Το ιερό βρίσκεται εκτός των τειχών της Μύρινας και αποτελείται από ένα κεντρικό κτίριο με λιθόστρωτο υπαίθριο χώρο, εκατέρωθεν του οποίου ανοίγονται δωμάτια που χρησιμοποιούνταν ως βοηθητικά της λατρείας.

Τα ευρήματα χρονολογούνται από τον 7^ο π.Χ αιώνα και εκτίθενται στο μουσείο της Μύρινας. Περιλαμβάνουν κεραμικά ειδώλια, μεταξύ των οποίων ομοιώματα ταύρων και λείψανα θυσίας νεαρού ταύρου. Ο αρχαιολογικός χώρος είναι επισκέψιμος και βρίσκεται στον αύλειο χώρο του ξενοδοχείου «PORTO PALACE» στον Αυλώνα της Μύρινας.

²⁷ Ανασκαφές στο χώρο έγιναν από την ΈΚ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και διήρκεσαν από το 1991 ως το 1993. Τα οικοδομικά λείψανα του χώρου στερεώθηκαν από συνεργείο της ΈΚ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων το καλοκαίρι του 1992.

7.2.7. Ελληνικά εργαστήρια Ηφαιστείας και Μύρινας.

Στην αρχαία πόλη της Ηφαιστείας, κοντά στο ιερό της Μεγάλης Θεάς, βρίσκεται ένα εργαστήριο κεραμικής των Ελληνιστικών χρόνων. Στην περιοχή μεταξύ του Νοσοκομείου και του Τεχνικού Λυκείου, εκτός των τειχών της Μύρινας, κοντά στην Ελληνιστική και Ρωμαϊκή νεκρόπολη εντοπίστηκε ανάλογο εργαστήριο κεραμικής. Τα δύο ελληνιστικά εργαστήρια έχουν δεχθεί την επίδραση της αττικής κεραμικής που οφείλεται στην έντονη παρουσία των Αθηναίων κληρούχων στη Λήμνο αυτή την εποχή.

7.2.8. Παλιόκαστρο (Μούδρος – Ρωσσοπούλι).

Στο λόφο Παλιόκαστρο που είναι μεταξύ του Μούδρου και του Ρωσσοπουλίου, υπάρχουν ερείπια οχυρωματικών έργων και τειχισμάτων. Σύμφωνα με μαρτυρίες, στην ίδια περιοχή υπήρχε και ο πρώτος οικισμός του Μούδρου. Η πρόσβαση γίνεται από αγροτικό δρόμο μέχρι την θέση «Μενάλπη» και στη συνέχεια με μονοπάτι μέχρι την κορυφή.

7.3. BYZANTINA ΜΝΗΜΕΙΑ

7.3.1. Κάστρο Μύρινας.

Το κάστρο της Μύρινας αποτελεί το μεγαλύτερο σε έκταση οχυρό του Αιγαίου. Οι πρώτες φάσεις του χρονολογούνται από την πρώιμη αρχαιότητα. Καταλαμβάνει ολόκληρη την βραχώδη χερσόνησο στα δυτικά της πόλης. Ο Ανδρόνικος Δ' ο Κομνηνός έχτισε το 12ο αι. μ.Χ. στα ερείπια των αρχαιότερων τειχών το σημερινό κάστρο, το οποίο βελτιώθηκε αργότερα από τους Ενετούς και τους Τούρκους.

Στο υψηλότερο σημείο του λόφου υπάρχει ημικατεστραμμένο οχυρό με πολλούς εσωτερικούς χώρους. Επίσης, μέσα στο κάστρο υπάρχει ένα τούρκικο Τέμενος, υπόγειος θολωτός χώρος και δεξαμενές. Το 1990 και 1991 έγιναν εργασίες αποκατάστασης ρηγμάτων στη νότια και ανατολική πλευρά. Δεν έχουν γίνει συστηματικές ανασκαφές.

Σήμερα το κάστρο αποτελεί μνημείο επισκέψιμο για το κοινό. Ο δρόμος μέχρι το κάστρο είναι περίπου δέκα λεπτά. Οι διακριτικές πινακίδες στο δρόμο αποκλείουν το ενδεχόμενο να χαθεί ο επισκέπτης.

Ένα στοιχείο που το κάνει μοναδικό, σε σχέση με δεκάδες άλλα παρόμοια κτίσματα στην υπόλοιπη Ελλάδα, είναι το κοπάδι των ελαφιών που ζει εκεί. Έχουν μάθει πια να συνυπάρχουν ειρηνικά με τους κατοίκους γύρω από το Κάστρο. Ο δήμος έχει δείξει ιδιαίτερη φροντίδα για αυτά τα ζώα..

7.3.2. Ο Πύργος της Φυσίνης.

Κατά την μεσαιωνική περίοδο ολόκληρη η περιοχή της νοτιοανατολικής Λήμνου ονομάζονταν Σκάλα και εκτιμάται ότι αποτελούσε σημαντικό κέντρο του νησιού ιδίως την περίοδο της κυριαρχίας των Ενετών και των

Γενοβέζων. Στην περιοχή της Φυσίνης υπάρχουν ερείπια οχυρωμένου πύργου και διάσπαρτα ίχνη σπιτιών, πηγαδιών, κιόνων και ανεμόμυλων.

7.3.3. Παλαιόκαστρο ή Βρυόκαστρο. (Πλάκας).

Πρόκειται για ένα σημαντικό κάστρο της μεσαιωνικής εποχής, τα ερείπια του οποίου βρίσκονται σε μία μικρή χερσόνησο στο ανατολικότερο σημείο της Λήμνου, νότια της Πλάκας.

7.3.4. Κότσινας²⁸

Ο Κότσινας ήταν το επίνειο της Ηφαιστείας. Η ανάπτυξή του εκτιμάται ότι συνέβαλλε στην παρακμή της Ηφαιστείας κατά τα Βυζαντινά χρόνια. Επίσης, αναφερόταν ως πρωτεύουσα του νησιού τα ύστερα Βυζαντινά χρόνια και οχυρώθηκε με κάστρο μάλλον κατασκευασμένο από τους Βενετούς. Σήμερα διασώζονται λιγοστά ίχνη του κάστρου και η εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής με το «αγίασμα» που αναβλύζει από μία πηγή νερού στο βάθος του βράχου.

7.3.5. Ρωμαίικος Γιαλός

Κάτω από το κάστρο και απέναντι από το Άγιο Όρος απλώνεται ο Ρωμαίικός Γιαλός. Κατά μήκος του υπάρχουν αξιόλογα νεοκλασικά αρχοντικά που χτίστηκαν τον περασμένο αιώνα από Λημνίους μετανάστες της Αιγύπτου και διατηρούνται, σχεδόν όλα, σε καλή κατάσταση. Η θέα είναι

²⁸ Παλαιότερη ονομασία Κότσινος ή Κότζινος

εξαιρετική με το «Αγιονόρος» να ξεπροβάλλει ανάμεσα στο Κάστρο και το μικρό ακρωτήριο Πέτασος²⁹.

Η ημερομηνία σταθμός για την περιοχή του Ρωμαϊκού Γιαλού η 8η Οκτωβρίου 1912, όταν το άγημα του «ΑΒΕΡΩΦ» αποβιβάστηκε και απελευθέρωσε το νησί³⁰.

7.4. ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ & ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Από την αρχαιότητα, η Λήμνος αποτέλεσε τόπο ιερό. Η εκκλησιαστική αρχιτεκτονική ξεκινά μετά το 14^ο αιώνα, όταν οι κάτοικοί της εκχριστιανίζονται. Όλες σχεδόν οι εκκλησίες κτίστηκαν το 18^ο, 19^ο και 20^ο αιώνα. Δεν είναι λίγες αυτές που κτίστηκαν μετά από την κατεδάφιση παλαιότερων μικρών ναών της βυζαντινής, μεταβυζαντινής εποχής και της τουρκοκρατίας.

²⁹ Σε αυτό το ακρωτήριο, η παράδοση αναφέρει ότι οι γυναίκες έριξαν τους άνδρες τους για να τους τιμωρήσουν.

³⁰ που από εκείνη τη στιγμή ήταν και πάλι τμήμα της ελληνικής επικράτειας.

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά σε ορισμένους ναούς, οι οποίοι είναι αντιπροσωπευτικά δείγματα της λημνιακής εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής και έχουν ιστορικό ενδιαφέρον.

7.4.1. Μητροπολιτικός Ναός Αγίας Τριάδος στη Μύρινα.

Ο ναός αρχικά χτίστηκε το 1724 και μετά την καταστροφή του από τους Τούρκους το 1770 ξαναχτίζεται το 1835. Αρχιτέκτονας του ήταν ο Ζαχαρίας Φιλιππότης, μαρμαρογλύπτης από την Τήνο. Εντύπωση προκαλούν ο μητροπολιτικός θρόνος, το επιχρυσωμένο ξυλόγλυπτο τέμπλο με παλιές βυζαντινές εικόνες και νεότερες που τοποθετούνται στο 18^ο αιώνα. Στις άκρες του ξυλόγλυπτου τέμπλου έχει τοποθετηθεί πρόσθετο κομμάτι από το ναό του Αγίου Νικολάου στη Μύρινα, ο οποίος κατεδαφίστηκε

7.4.2. Ναός της Ευαγγελιστρίας ή Ευαγγελισμός της Θεοτόκου στο Μούδρο.

Ο ναός της Ευαγγελιστρίας είναι ένα αξιόλογο και επιβλητικό δείγμα αρχιτεκτονικής ναοδομίας (τρίκλιτη βασιλική με νάρθηκα) στα νεότερα χρόνια. Εντύπωση προκαλούν ο τεράστιος ρόδακας και οι πύργοι του καμπαναριού, καθώς και η εσωτερική διακόσμηση του ναού.

Ο ναός ανεγέρθη το 1904, γεγονός που αποτυπώνεται στη λαξευτή είσοδο που βρίσκεται στον προαύλιο χώρο. Επίσης, σώζονται ορισμένα κτίσματα³¹ που έχουν ανακατασκευαστεί.

Στην περιοχή του Μούδρου βρίσκεται και ο ναός των Ταξιαρχών που έχει κτιστεί το 1370, ο οποίος διαθέτει αξιόλογο ξυλόγλυπτο τέμπλο.

³¹ Απομεινάρια από το παλιό μετόχι της Αγίας Μαρίας.

7.4.3. Ναός του Χριστού και του Αγίου Κωνσταντίνου στο χωριό Ρωμανού.

Ο ναός του Χριστού ή αλλιώς, της Γέννησης του Χριστού, ανήκει στην κατηγορία των μεγάλων ναών που έχουν κτιστεί σύμφωνα με την τρίκλιτη βασιλική ναοδομία.

Η στέγη του είναι σύνθετη με ανοίγματα γοθτικού ρυθμού και διακοσμητικά στοιχεία σε σχήμα αχλαδιού. Ο εσωτερικός διάκοσμος του ναού εντυπωσιάζει και προκαλεί δέος. Η αγιογράφηση του είναι έργο του Ευστράτιου Χαϊμαντέ, ο οποίος καταγόταν από την Ίμβρο.

Στο χωριό Ρωμανού βρίσκεται και ο ναός του Αγίου Κωνσταντίνου, ο οποίος διαθέτει εξαιρετικό τέμπλο που είναι όλο δουλεμένο σε πέτρα.

7.4.4. Ναός Αγίου Γεωργίου στην Ατσική.

Ο ναός του Αγίου Γεωργίου διαθέτει διώροφο πέτρινο καμπαναριό, το οποίο είναι εξαιρετικό δείγμα της λημνιάς λιθογλυπτικής.

7.4.5. Ναός της Ζωοδόχου Πηγής στον Κότσινα.

Η ύπαρξη του ναού αναφέρεται το 1416. Στο χώρο του κάστρου, όπου είναι κτισμένος ο ναός, το 14^ο αιώνα υπήρχε μικρό μοναστήρι. Στο εσωτερικό του βράχου όπου είναι κτισμένη η εκκλησία, αναβλύζει αγίασμα που άλλοτε τροφοδοτούσε με νερό το κάστρο.

7.4.6. Ναός του Αγίου Δημητρίου στο Κοντοπούλι.

Αυτό που εντυπωσιάζει στο ναό του Αγίου Δημητρίου είναι το περιστύλιο, το οποίο αποτελείται από κολόνες που προέρχονται από το χώρο της αρχαίας Ηφαιστείας και ένα βάθρο του Αγίου με επιγραφή προερχόμενη από τον ίδιο χώρο.

7.4.7. Ναός του Αγίου Δημητρίου στις Σαρδές.

Ο ναός του Αγίου Δημητρίου έχει χτιστεί σύμφωνα με την τρίκλιτη βασιλική ναοδομία. Εντύπωση προκαλεί η εξωτερική του πρόσοψη που έχει περισσότερες αναφορές σε αστική αρχιτεκτονική, παρά στη συνήθη εκκλησιαστική. Η είσοδος στο ναό γίνεται από τρεις εισόδους. Η οροφή του είναι ξύλινη και επίπεδη. Τις εικόνες του τέμπλου έχει αγιογραφήσει ο αγιογράφος Ευστράτιος Χαϊμεντές.

7.4.8. Ι. Μονή του Αγίου Σώζοντος στη Φυσίνη.

Πρόκειται για παλιό μοναστήρι, όπου κάθε χρόνο πραγματοποιείται πανηγύρι, το οποίο προσελκύει μεγάλο πλήθος προσκυνητών.

7.4.9. Ι. Μονή Σωτήρος στους Αγκαριώνες.

Παλιό μοναστήρι, το οποίο έχει εγκαταλειφθεί. Ανακαινίστηκε το 1968 και χτίστηκαν ξενώνες όπου φιλοξενούνται όσοι επισκέπτονται τη Μονή στις 6 Αυγούστου.

7.4.10. Εξωκλήσι της Παναγίας της Κακαβιώτισσας στον Κάκαβο Θανους.

Το εξωκλήσι της Παναγίας της Κακαβιώτισσας είναι στην κορυφή του λόφου Κάκαβος μέσα σε σπηλιά.

Άλλα εξωκλήσια είναι:

- του προφήτη Ηλία στα Θέρμα,
- της Ευφημίας στο Φακό,
- του Αγίου Ερμούλου στην παραλία της Ατσικής
- και πολλά άλλα σε ολόκληρο το νησί.

7.5. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Στη Λήμνο υπάρχουν εξαιρετικές περιοχές που παρουσιάζουν οικολογικό ενδιαφέρον. Συγκεκριμένα:

1. Οι υγροβιότοποι:
 - i) Αλυκή (ή Αλμυρή Λίμνη)
 - ii) Χορταρολίμνη (ή Χορτάτου)
 - iii) Ασπρολίμνη
2. το απολιθωμένο δάσος,
3. οι βελανιδιές,
4. η χερσόνησος του Φακού,
5. οι αμμοθίνες και ο χείμαρρος του Κατάλλακου και
6. οι θερμές ιαματικές πηγές.

7.5.1. Σύμπλεγμα Αλυκής, Χορταρολίμνης και Ασπρολίμνης

Στη βορειοανατολική πλευρά του νησιού βρίσκονται οι λίμνες: Αλυκή, Χορταρολίμνη και Ασπρολίμνη, οι οποίες σχηματίζουν σύμπλεγμα., το οποίο θεωρείται από τους σημαντικότερους υγροβιότοπους της Ελλάδας και ο σημαντικότερος στο νησί.

Κατά μήκος της ακτής έχουν αναπτυχθεί αμμοθίνες που έχουν ύψος λιγότερο από 4 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας. Οι λίμνες τροφοδοτούνται με νερό από μικρά υδατορρεύματα που διασχίζουν την περιοχή.

Οι βιότοποι καλύπτουν μεγάλη έκταση, επικοινωνούν μεταξύ τους και δεν έχουν υποστεί σημαντικές επιδράσεις από τον άνθρωπο. Το τοπίο εντυπωσιάζει αισθητικά.

Η Αλυκή (ή Αλμυρή Λίμνη ή Αλατολίμνη) είναι η μεγαλύτερη από τις τρεις λίμνες και έχει έκταση 6.316 στρέμματα. Βρίσκεται στο βορειο-ανατολικό άκρο του νησιού μέσα στα όρια της κοινότητας Κοντοπουλίου. Η λίμνη χωρίζεται από τη θάλασσα μέσω μιας λωρίδας γης που έχει πλάτος 150 – 500 μέτρα και μήκος 2 χιλιόμετρα. Το χειμώνα έχει τη μορφή λίμνης, ενώ το καλοκαίρι αποξηραίνεται και γεμίζει αλάτι χωρίς τεχνητά μέσα³².

Η Χορταρολίμνη βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της Λήμνου, μέσα στα όρια της κοινότητας Καλλιόπης, τέσσερα χιλιόμετρα πιο νότια από την Αλυκή και καλύπτει έκταση 2.304 στρεμμάτων και βάθος από 0,2 έως 1 μέτρο. Το καλοκαίρι το νερό της λίμνης αποσύρεται και χρησιμοποιείται για βοσκή. Το νερό της είναι ελαφρώς υφάλμυρο.

Ανάμεσα στη Χορταρολίμνη και στη θάλασσα αναπτύσσεται μία ζώνη από αμμοθίνες που έχει μήκος 1 χιλιόμετρο, πλάτος 500 – 1000 μέτρα και την προφυλάσσει από τους κυματισμούς της θάλασσας. Γύρω από τη λίμνη έχει αναπτυχθεί πλούσια βλάστηση υδρόβιων φυτών.

Η Ασπρολίμνη βρίσκεται ανάμεσα στις δύο προηγούμενες λίμνες, σε μικρή χερσόνησο που καταλήγει στο ακρωτήριο Κέρος. Επίσης, έχει έκταση περίπου 500 στρέμματα. Η χερσόνησος αποτελείται από άμμο και ψαμμίτες. Παλαιότερα γινόταν εκμετάλλευση της άμμου σήμερα όμως απαγορεύεται.

³² Μοναδικό φαινόμενο στην Ελλάδα. Ο μηχανισμός κατά τον οποίο σχηματίζεται η άλμη δεν έχει σαφώς εξηγηθεί.

Το σύμπλεγμα των λιμνών παρουσιάζει και ιδιαίτερο επιστημονικό ενδιαφέρον, λόγω της πλούσιας χλωρίδας και πανίδας που διαθέτει. Εντυπωσιακή είναι η παρουσία των Φλαμίνγκο που παραμένουν το χειμώνα στην περιοχή. Εκτιμάται ότι περίπου 5.000 Φλαμίνγκο εμφανίζονται κάθε χρόνο, καθώς και ότι ο χρόνος παραμονής τους επιμηκύνεται, γεγονός που μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα το μόνιμο φώλιασμά τους στην περιοχή. Επίσης, πολύ συχνά εμφανίζονται κύκνοι.

7.5.2. Απολιθωμένο Δάσος

Το απολιθωμένο δάσος της Λήμνου βρίσκεται μεταξύ των κοινοτήτων του Ρωσοπουλίου, Ρωμανού, Βάρους και καταλαμβάνει σημαντική έκταση στο κέντρο του νησιού. Είναι το δεύτερο στην Ελλάδα μετά από το απολιθωμένο δάσος του Σίγρι της Δυτικής Λέσβου και το τρίτο σπουδαιότερο στον πλανήτη. Ειδικά όμως της Λήμνου έχει την ιδιαιτερότητα της ύπαρξης φοινικοδάσους. Η ηλικία του εκτιμάται στα 15 – 20 χρόνια. Το απολιθωμένο δάσος της Λήμνου έχει διατηρηθεί πολύ καλά. Στην περιοχή δεν έχουν πραγματοποιηθεί συστηματικές ανασκαφές. Επομένως, θα μπορούσε να εξελιχθεί σε ένα απολιθωμένο δάσος με διεθνή εμβέλεια.

7.5.3. Οι βελανιδιές

Βορειοανατολικά του απολιθωμένου δάσους βρίσκεται υπολειμματικό δάσος ήμερης βελανιδιάς. Το οποίο αποτελεί τη μοναδική εκτεταμένη φυσική δενδρώδη έκταση στο νησί. Το εν λόγω δάσος έχει έκταση περίπου 2.500 στρέμματα και μέγιστο ύψος 80 μέτρα. Εκτιμάται ότι τα δέντρα που έχουν απομείνει αποτελούν τμήμα ενός παλαιότερου φυσικού δάσους που απογυμνώθηκε για να δημιουργηθούν βοσκότοποι καθώς και να εξασφαλιστεί ξυλεία.

7.5.4. Η Χερσόνησος του Φακού

Στο νότιο τμήμα της Λήμνου και στα δυτικά της εξόδου του κόλπου του Μούδρου βρίσκεται η Χερσόνησος του Φακού, η οποία ενώνεται με το υπόλοιπο νησί μέσω ενός στενού ισθμού. Ενδιαφέρον προκαλούν οι ηφαιστειογενείς σχηματισμοί και οι απόκρημνες ακτές που εμφανίζουν υπέροχες αποχρώσεις.

Η Χερσόνησος του Φακού αποτελεί καταφύγιο για άγριες πέρδικες, αγριοκούνελα, κερκινέζια και μαυροπετρίτες. Στην περιοχή υπάρχουν οι πιο χαρακτηριστικές μάντρες που συναντώνται στο νησί. Επίσης, προκαλεί εντύπωση το παρθένο τοπίο που δεν έχει υποστεί καμία ανθρώπινη παρέμβαση εκτός από την ελεύθερη βοσκή των προβάτων.

7.5.5. Οι Θίνες και ο Χείμαρρος του Κατάλακκου (Γομάτι)

Στη βόρεια πλευρά της Λήμνου, στις πλαγιές των λόφων του Κατάλακκου υπάρχει μια έκταση περίπου 70 στρεμμάτων που καλύπτεται από θίνες άμμου. Το τοπίο είναι μοναδικό στην Ελλάδα και θυμίζει έρημο. Στην περιοχή υπάρχει ελάχιστη βλάστηση. Βορειοδυτικά της περιοχής των θινών κοντά στη θάλασσα υπάρχει ένα μικρό δάσος αγριελιάς.

Ο χείμαρρος που υπάρχει στην περιοχή του χωριού Κατάλακκο συγκεντρώνει τα νερά που προέρχονται από την επιφανειακή λεκάνη βορειοδυτικά των χωριών Σαρδές, Δάφνη και Κατάλακκος και διασχίζει μία κοιλάδα που βρίσκεται βόρεια του Κατάλακκου και εκβάλλει στην βόρεια ακτή. Στην περιοχή όπου εκβάλλει ο χείμαρρος, στην έξοδο του στη θάλασσα, σχηματίζεται ένας μικρός βιότοπος όπου βρίσκουν τροφή και νερό πολλά είδη πουλιών.

7.5.6. Ιαματικές Πηγές των Θέρμων

Οι ιαματικές πηγές (ή Θερμοπηγές του Ηφαίστου ή Θέρμα) είναι στην περιοχή της κοινότητας Κορνού, κοντά στη Μύρινα, πρωτεύουσα της Λήμνου. Οι Θερμοπηγές, βρίσκονται σε ύψος 100 μέτρων από την επιφάνεια της θάλασσας, μεταξύ τριών λόφων και σε απόσταση 5 χλμ. από τη Μύρινα. Το νερό αναβλύζει από ρήγματα βράχων που αποτελούν τη βάση δύο τεχνητών δεξαμενών. Από εκεί με την υδροστατική πίεση και τη φυσική ροή, διοχετευόταν και διανέμονταν στους οκτώ παλαιούς μαρμαρίνους λουτήρες. Από αυτούς οι τέσσερις κατανέμονταν σε ισάριθμα θολωτά δωμάτια και οι άλλοι τέσσερις (ανά δύο) σε θολωτά δωμάτια για οικογενειακή χρήση.

Και οι δύο πηγές παρέχουν κατά νεώτερες μετρήσεις 60 τόνους νερού το εικοσιτετράωρο, που αναλογούν σε 150 περίπου λουτρά το εικοσιτετράωρο, λαμβανομένου υπόψη ότι για κάθε λουτρό απαιτούνται σήμερα, τουλάχιστον, 400 λίτρα νερού. Η θερμοκρασία του νερού είναι 40 – 42 βαθμούς Κελσίου και το ειδικό βάρος είναι 1,0036. Έχει τέλεια διαύγεια, χωρίς καμία οσμή και είναι άχρωμο.

Η μακροχρόνια χρήση του νερού των Θέρμων παρατηρήθηκε ότι έχει θεραπευτικές ιδιότητες. Ωστόσο, μέχρι σήμερα δεν έχουν γίνει συστηματικές επιστημονικές παρατηρήσεις.

Εκτός από τα Θέρμα (ή Θερμοπηγές του Ηφαίστου), υπάρχει στο δημοτικό διαμέρισμα Θάνος του Δήμου Μύρινας και μία μικρότερη η Φαλκονία, η οποία είναι πηγή με καθαρτικά νερά.

7.6. ΜΟΥΣΕΙΑ & ΑΛΛΟΙ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΙ ΧΩΡΟΙ

Στο νησί της Λήμνου λειτουργούν τέσσερα μουσεία, τα οποία συγκεντρώνουν αξιόλογα ευρήματα και διαφυλάσσουν την πολιτιστική κληρονομιά του νησιού.

7.6.1 Αρχαιολογικό Μουσείο Λήμνου.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Λήμνου βρίσκεται στο Ρωμαίικο Γιαλό. Στεγάζεται σε ένα τριώροφο κτίριο (κτίσμα των αρχών του 20^{ου} αιώνα) που στα χρόνια της τουρκοκρατίας ήταν το τούρκικο Διοικητήριο.

Κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, στο κτίριο στεγάστηκαν τα ευρήματα των ιταλικών ανασκαφών στο νησί. Στη διάρκεια του Β Παγκοσμίου Πολέμου, το κτίριο έπαθε σοβαρές ζημιές. Το 1959 ολοκληρώθηκαν οι επισκευές και η πρώτη επανέκθεση έγινε το 1961. Το 1991 έγιναν νέες επισκευές του κτιρίου και η δεύτερη επανέκθεση των συλλογών (εμπλουτισμένη και με πρόσφατα ευρήματα) εγκαινιάστηκε το 1993.

Η σημερινή του σύγχρονη και λειτουργική μορφή οφείλεται στις προσπάθειες της Κ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων «Αγλαΐα Αρχοντίδου – Αργύρη». Το αρχαιολογικό Μουσείο της Λήμνου περιλαμβάνει ευρήματα των ανασκαφών της Κ' Εφορείας κυρίως από την Μύρινα και σποραδικά από όλο το νησί. Επίσης, δωρεές ιδιωτικών συλλογών καθώς και αρχαιότητες της Ίμβρου.

Συγκεκριμένα, το Μουσείο περιλαμβάνει τις εξής συλλογές:

- Ευρήματα ιταλικών ανασκαφών στην Πολιόχνη (προϊστορικά).
- Ευρήματα ιταλικών ανασκαφών στο Καβείριο (αρχαϊκά – ρωμαϊκά).
- Ευρήματα ιταλικών ανασκαφών στην Ηφαιστεία (γεωμετρικά – ελληνιστικά).
- Ευρήματα συστηματικής ανασκαφής στο Κουκονήσι (προϊστορικά).
- Ευρήματα σωστικών ανασκαφών της Έκ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων στη Λήμνο.

Τα σημαντικότερα εκθέματα του Μουσείου είναι:

- Κρατήρας με διπλές λαβές
- Πήλινα ειδώλια Σειρήνων.
- Τραπεζοφόρο με παράσταση αετού και του Γανυμήδη.
- Πήλινο περίτμητο πλακίδιο με πομπή.
- Διπλός κρατηρίσκος συνδεδεμένος με υψηλή λαβή.
- Πήλινο ειδώλιο κιθαρωδού (γύψινο ομοίωμα).
- Πήλινο ειδώλιο Κυβέλης.

7.6.2. Εκκλησιαστικό Μουσείο Μύρινας.

Στην περιοχή του Ρωμαϊκού Γιαλού βρίσκεται το Μητροπολιτικό Μέγαρο. Πρόκειται για ένα εντυπωσιακό κτίριο, το οποίο δώρισε ο Αιγύπτιος Αντώνης Αντωνιάδης το 1911 στην Ιερά Μητρόπολη Λήμνου και Αγίου Ευστρατίου. Σήμερα, στο χώρο του κτιρίου λειτουργεί Εκκλησιαστικό – Βυζαντινό Μουσείο, όπου φυλάσσονται και προβάλλονται εκκλησιαστικά αντικείμενα, όπως ιερά άμφια, λειτουργικά παλιά βιβλία, βυζαντινές εικόνες, ιερά σκεύη.

Το Βυζαντινό Μουσείο είναι έργο και προσφορά της Μητρόπολης Λήμνου, σε μία προσπάθεια να περισώσει τους θρησκευτικούς θησαυρούς και τα κειμήλια της χριστιανοσύνης και της εκκλησιαστικής παράδοσης.

7.6.3. Λαογραφικό Μουσείο Λήμνου.

Στην πόλη της Μύρινας λειτουργεί Λαογραφικό Μουσείο, στο οποίο διασώζονται και εκτίθενται έπιπλα και αντικείμενα που συνθέτουν την εικόνα του παραδοσιακού λημνιού σπιτιού. Έτσι, δίνεται η δυνατότητα να γνωρίσει κανείς την ιδιαίτερη πολιτιστική κληρονομιά της Λήμνου. Ανάμεσα στα αντικείμενα που εκτίθενται είναι τα περίτεχνα ξυλόγλυπτα σεντούκια, οι αργαλειοί που χρησίμευαν στην ύφανση όλων των υφασμάτων ενός λημνιού νοικοκυριού, οι τοπικές παραδοσιακές φορεσιές, τα σκεύη μαγειρικής, καθώς και διάφορα άλλα εργαλεία και αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν στη λημνιακή καθημερινότητα.

7.6.4. Λαογραφικό Μουσείο Πορτιανού.

Στο Λαογραφικό Μουσείο του Πορτιανού στεγάζεται σε ένα διάωροφο παραδοσιακό σπίτι, όπου φιλοξενούνται περισσότερα από 300 εκθέμα-

τα, αντιπροσωπευτικά δείγματα της λαϊκής τέχνης, καθώς και της καθημερινής ζωής στο νησί της Λήμνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

8. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΗ ΛΗΜΝΟ

Η Λήμνος, όπως και ολόκληρο το Βόρειο Αιγαίο, κατατάσσεται στις περιοχές που έχουν μικρή τουριστική συγκέντρωση. Ωστόσο, το νησί αποτελεί τη μοναδική εξαίρεση στο χώρο της περιφέρειας, καθώς διαθέτει σημαντικό αριθμό κλινών υψηλής στάθμης στο σύνολο των προσφερόμενων που συναντάται σε περιφέρειες με υψηλή τουριστική συγκέντρωση.

Για πολλά χρόνια, το νησί αποτέλεσε τουριστικό προορισμό για σχετικά υψηλού επιπέδου εισοδήματα, λόγω της ύπαρξης και λειτουργίας του ξενοδοχειακού συγκροτήματος «Ακτή Μύρινα». Αν και επρόκειτο για ένα συγκρότημα υψηλών προδιαγραφών, το οποίο εδραίωσε (σε περιορισμένο κοινό) την εικόνα του επιλεκτικού προορισμού, δεν επηρέασε τη συνολική τουριστική φυσιογνωμία του νησιού.

Για δύο περίπου δεκαετίες, η Λήμνος βρισκόταν ουσιαστικά απομονωμένη από την υπόλοιπη περιφέρεια, η οποία σημείωνε ταχύτατη ανάπτυξη του τουρισμού. Σταδιακά, άρχισε να ενδυναμώνετε η προσφορά³³ και να αναβαθμίζεται ως τουριστικός προορισμός, με τη σχετική βελτίωση της συγκοινωνίας κατά τη δεκαετία 1980 – 1990, τη βελτίωση των υποδομών και κυρίως της οδοποιίας, καθώς και την επίδραση των κινήτρων που δημιούργησαν αναπτυξιακοί νόμοι. Σημαντική ήταν και η συμβολή των αποδήμων Λημνίων με την εισροή δικών τους κεφαλαίων, τα οποία κατευθύνθηκαν σχεδόν εξολοκλήρου σε επενδύσεις ξενοδοχειακών υποδομών.

³³ Κυρίως, με την αύξηση του αριθμού των ξενοδοχείων και των ενοικιαζόμενων δωματίων.

Οι ξένοι επισκέπτες διαφοροποιήθηκαν ως προς τον τόπο προέλευσης με τη λειτουργία δύο νέων ξενοδοχειακών μονάδων (Μύρινα, Πλατύ) και τη ενσωμάτωση του νησιού σε πακέτα προσφορών λίγων διεθνών επιχειρήσεων.

Το 1985 δημιουργείται το ξενοδοχειακό συγκρότημα «Καβείρια» με δαπάνες πολύ υψηλών κρατικών επιχορηγήσεων. Μια επένδυση που ξεκίνησε με τις καλύτερες προϋποθέσεις και ελπίδες, αλλά δεν απέδωσε τα αναμενόμενα.

Αξίζει να αναφερθεί ότι εξαιρετικά περιορισμένη ήταν η αξιοποίηση του κανονισμού 79/88 και του Μ.Ο.Π. Αιγαίου για τη δημιουργία αγροτουριστικών καταλυμάτων, αν και την ίδια χρονική περίοδο στη γειτονική Λέσβο, τα περισσότερα από τα ενοικιαζόμενα δωμάτια είχαν δημιουργηθεί με επενδύσεις αυτού του τύπου.

Η δημιουργία της Αναπτυξιακής Εταιρίας Λήμνου (ΑΝ.Ε.Λ.) και η υλοποίηση του προγράμματος Leader I και II, συνέβαλλαν θετικά στη χρηματοδότηση αγροτουριστικών υποδομών. Ωστόσο, χρειάζεται να διερευνηθεί αφενός η πραγματική συμμετοχή αγροτών στην αγροτουριστική δραστηριότητα και αφετέρου το κατά πόσο οι υποδομές που δημιουργήθηκαν χρησιμοποιούνται για το σκοπό αυτό.

8.1 Ξενοδοχεία και Ενοικιαζόμενα Δωμάτια

Στο δυτικό τμήμα της Λήμνου και ιδιαίτερα στην περιοχή του Θανούς, του Πλατύ, της Μύρινας και του Κάσπακα (με μικρή εξαίρεση την περιοχή του Μούδρου), συγκεντρώνεται η τουριστική δραστηριότητα. Το γεγονός αυτό είναι αποτέλεσμα της ύπαρξης³⁴ οικισμών που παρουσιάζουν

³⁴ Προσανατολισμός σε κλασικού τύπου προσφερόμενο προϊόν.

ενδιαφέρον, παραλίων, εξυπηρετήσεων, της συγκέντρωσης της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας στην περιοχή που βρίσκεται γύρω από βασικό ημιαστικό κέντρο της Μύρινας και της έλλειψης υποδομών και ανθρώπινου δυναμικού στο υπόλοιπο νησί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13: Εξέλιξη του Αριθμού των Κλινών των Ξενοδοχείων της Λήμνου

Δημοτικό Διαμέρισμα	Αριθμός Μονάδων / Αριθμός Κλινών			
	1988	1993	1995	1997
Μύρινα	8 / 599	12 / 761	15 / 912	17 / 1262
Κάσπακας		1 / 28	1 / 28	1 / 28
Πλατύ		1 / 323	1 / 323	1 / 323
Μούδρος	1 / 41	3 / 76	3 / 76	3 / 76
Κοντοπούλι			1 / 550	*
ΣΥΝΟΛΟ	9 / 640	17 / 1188?	21 / 1889	23 / 1689

Πηγή: Ε.Ο.Τ.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, το 1988 λειτούργησαν στο νησί 9 ξενοδοχεία με συνολικό δυναμικό 640 κλίνες, ενώ το 1995 η συνολική δυναμικότητα τριπλασιάζεται και στη συνέχεια μειώνεται σημαντικά, λόγω διακοπής της λειτουργίας του μεγάλου ξενοδοχειακού συγκροτήματος «Καβείρια*».

Πίνακας 14: Ξενοδοχειακές μονάδες (Έτος 2001)

ΔΗΜΟΣ	Δημοτικό Διαμέρισμα	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Μύρινας	Μύρινα	16	628	1213
	Κάσπακας	1	14	28
	Πλατύ	1	134	323
Σύνολο		19	776	1564
Μούδρου	Μούδρου	3	39	76
Σύνολο		3	39	76
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		21	815	1640

Πηγή: ΑΝ.Ε.Α.

Το 2001 λειτούργησαν στο νησί της Λήμνου 21 ξενοδοχειακές μονάδες που διέθεταν συνολικό δυναμικό 1640 κλίνες. Το 2001 οι ξενοδοχειακές μονάδες μειώθηκαν κατά 2, σε σχέση με το 1997.

Ο αριθμός των ενοικιαζόμενων δωματίων είναι δύσκολο να προσδιοριστεί, λόγω της έλλειψης στοιχείων και της ύπαρξης (κατά την προηγούμενη δεκαετία) μεγάλου αριθμού μη δηλωμένων καταλυμάτων. Έτσι, τα στοιχεία που δίνονται είναι κατά προσέγγιση.

Σύμφωνα με στοιχεία του Ε.Ο.Τ., το 1985 λειτουργούσαν στο νησί 2 μονάδες επιπλωμένων δωματίων με συνολική δυναμικότητα 49 κλίνες, ενώ το 1991 λειτουργούσαν 5 μονάδες με 131 κλίνες. Το 1992 αυξήθηκε εντυπωσιακά ο αριθμός τους με τις κλίνες να ανέρχονται σε 543 και το 1997 σε 739.

Οι διαδοχικές αυξήσεις που παρατηρούνται οφείλονται ως ένα βαθμό στις νέες διαδικασίες έκδοσης αδειών που εφαρμόστηκαν κατά το διάστημα αυτό. Εκτιμάται ότι από το 1988 μέχρι σήμερα, ο αριθμός των ενοικιαζόμενων δωματίων περίπου διπλασιάστηκε.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο αριθμός των καταλυμάτων, δωματίων και κλινών που υπάρχουν στους Δήμους της Λήμνου για το έτος 2001. Σύμφωνα με τα στοιχεία του, το σύνολο των καταλυμάτων ανέρχεται σε εξήντα δύο 62, το σύνολο των δωματίων σε 421 και ο συνολικός αριθμός των κλινών σε 845. Ο Δήμος Μύρινας κατέχει το μεγαλύτερο αριθμό ενοικιαζόμενων δωματίων και ακολουθεί ο Δήμος Μούδρου. Οι υπόλοιποι δήμοι διαθέτουν περίπου τον ίδιο αριθμό μεταξύ τους.

Πίνακας 15: Ενοικιαζόμενα δωμάτια (Έτος 2001)

Δήμος	Δημ. Διαμερίσματα	Καταλύματα	Δωμάτια	Κλίνες
Μύρινας	Μύρινα	25	210	420
	Θάνος	4	23	47
	Κάσπακας	7	40	74
	Κορνός			
	Πλατύ	12	70	140
Σύνολο		48	343	681
Αττικής	Αττική	2	8	16
	Άγιος Δημήτριος			
	Βάρος			
	Δάφνη			
	Καρπάσι	1	6	12
	Κατάλακκο			
	Σαρδές			
Σύνολο		3	14	28
Μούδρου	Μούδρο	2	17	34
	Καλλιόπη			
	Καμίνια			
	Κοντοπούλι	1	5	10
	Λύχνα			
	Παναγία			
	Πλάκα			
	Ρεπανίδι	1	7	14
	Ρουσσοπούλι			
	Ρωμανού	1	4	8
	Σκανδάλι			
Φυσίνη				
Σύνολο		5	33	66
Νέας Κούταλης	Κοντιάς	2	9	18
	Αγκαριώνες			
	Καλλιθέα			
	Λιβαδοχώρι			
	Νέα Κούταλη			
	Πεδινό			
	Πορτιανού	1	6	12
	Τσιμανδρίων			
Σύνολο		3	15	30
Γενικό Σύνολο		59	405	805

Πηγή: ΑΝ.Ε.Α.

8.2. Αφίξεις – Διανυκτερεύσεις

Με βάση τα στοιχεία που δίνονται στον πίνακα και αφορούν στις αφίξεις και διανυκτερεύσεις κατά τα έτη 1999, 2000, 2001 και 2002, συμπεραίνουμε ότι το μεγαλύτερο μέρος των τουριστών προέρχεται από την Ελλάδα.

Πίνακας 16: Αφίξεις & Διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών κατά τα έτη 1999, 2000, 2001 και 2002.

	ΑΦΙΞΕΙΣ				ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
Ημεδαποί	13.661	13.473	14.921	15.121	62.757	56.308	60.757	63.957
Αλλοδαποί	9.598	16.080	10.287	12.013	54.344	95.191	91.163	92.366
Σύνολο	23.259	29.553	25.208	27.134	117.101	151.499	151.920	156.323

Πηγή: Αστυνομικό Τμήμα Μύρινας, Τμήμα Αλλοδαπών

Οι διανυκτερεύσεις μοιράζονται περίπου εξίσου μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών, λόγω του μεγαλύτερου κατά μέσο όρο χρόνου παραμονής των αλλοδαπών τουριστών.

Σύμφωνα με τον πίνακα 18 που ακολουθεί, παρατηρείται από έτος 1996 έως 2001, κατά τους μήνες Ιανουάριο, Φεβρουάριο, Μάρτιο (τρεις πρώτοι μήνες του χρόνου) και τους Νοέμβριο και Δεκέμβριο (δύο τελευταίοι) δεν υπήρξε καμία πτήση charter. Η τουριστική κίνηση αρχίζει να εμφανίζεται τον Απρίλιο και τους επόμενους μήνες, μέχρι και Σεπτέμβριο παρουσιάζει αύξηση. Το Σεπτέμβριο παρουσιάζει κάμψη και πέφτει κατά κόρυφα τον Οκτώβριο. Η τουριστική κίνηση της Λήμνου εμφανίζει τους συνηθεις ρυθμούς, δηλαδή ξεκινά γύρω στο Μάιο, κορυφώνεται τον Ιούλιο και από εκεί και έπειτα σταδιακά μειώνεται μέχρι τον Οκτώβριο.

Το 2001 ήταν το έτος με τη μικρότερη κίνηση επιβατών charter. Οι αφίξεις και αναχωρήσεις εμφανίζουν σχεδόν τα ίδια νούμερα σε όλα τα έτη, εκτός του 1999, όπου η μείωση είναι αρκετά μεγάλη.

Οι πτήσεις τύπου charter ξεκίνησαν το 1982. Ο αριθμός των τουριστών εξωτερικού που αφίχθησαν στο νησί με τέτοιου τύπου πτήσεις, συνδέεται άμεσα με τη δυναμικότητα και το καθεστώς λειτουργίας των ξενοδοχειακών μονάδων. Έτσι, εμφανίζεται να σταθεροποιείται ή να μειώνεται.

Πίνακας 18: Πτήσεις τύπου Charter για τα έτη 1996, 1997, 1998, 1999, 2000 και 2001.

			ΙΑΝ.	ΦΕΒΡ.	ΜΑΡΤ.	ΑΠΡΙΑ.	ΜΑΙΟΣ	ΙΟΥΝ.	ΙΟΥΛ.	ΑΥΓ.	ΣΕΠΤ.	ΟΚΤ.	ΝΟΕΜ.	ΔΕΚ.	ΣΥΝΟΛΟ
1996															
Charters	A/Φ	Σύνολο	0	0	0	2	28	62	67	66	45	13	0	0	283
	Επιβάτες	Αφίξεις	0	0	0	20	1123	1915	2076	1992	1288	169	0	0	8574
		Αναχωρήσεις	0	0	0	0	613	1654	2083	2109	1614	558	0	0	8631
		Τράνζιτ	0	0	0	0	599	1318	1828	2172	1570	689	0	0	8176
1997															
Charters	A/Φ	Σύνολο	0	0	0	0	32	47	63	57	44	16	0	0	259
	Επιβάτες	Αφίξεις	0	0	0	0	1102	1506	2572	1555	1270	386	0	0	8391
		Αναχωρήσεις	0	0	0	0	638	1325	2324	1921	1472	774	0	0	8454
		Τράνζιτ	0	0	0	0	669	1435	1524	1472	1473	587	0	0	7160
1998															
Charters	A/Φ	Σύνολο	0	0	0	4	28	73	79	81	70	18	0	0	353
	Επιβάτες	Αφίξεις	0	0	0	57	856	1750	2465	1949	1379	255	0	0	8711
		Αναχωρήσεις	0	0	0	0	452	1441	2116	1847	1848	595	0	0	8299
		Τράνζιτ	0	0	0	18	504	1978	2103	2596	2384	668	0	0	10251

ΜΕΛΕΤΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΛΗΜΝΟΥ

1999															
Charters	A/Φ	Σύνολο	0	0	0	0	50	98	128	102	116	16	0	0	510
	Επιβάτες	Αφίξεις	0	0	0	0	850	1493	1749	1623	1632	90	0	0	7437
		Αναχωρήσεις	0	0	0	0	421	1268	1664	1623	2182	293	0	0	7451
		Τράνζιτ	0	0	0	0	1260	1967	2914	2517	2570	542	0	0	11770
2000															
Charters	A/Φ	Σύνολο	0	0	0	28	42	102	130	112	98	8	0	0	520
	Επιβάτες	Αφίξεις	0	0	0	424	1151	1777	1789	1824	1351	3	0	0	8319
		Αναχωρήσεις	0	0	0	625	591	1681	1714	1974	1608	376	0	0	8569
		Τράνζιτ	0	0	0	73	772	2112	2379	2705	2024	207	0	0	10272
2001															
Charters	A/Φ	Σύνολο	0	0	0	0	40	100	92	94	92	6	0	0	424
	Επιβάτες	Αφίξεις	0	0	0	0	1325	1482	1445	1606	1208	0	0	0	7066
		Αναχωρήσεις	0	0	0	0	901	1554	1346	1749	1431	372	0	0	7353
		Τράνζιτ	0	0	0	0	305	1835	2006	1961	1755	92	0	0	7954

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας – Κρατικός Αερολιμένας Λήμνου

8.3. Τουριστικές και Συναφείς Επιχειρήσεις

Όπως φαίνεται και από τον πίνακα που ακολουθεί, στο Δήμο Μύρινας συγκεντρώνονται περίπου τα 3/5 των τουριστικών και των σχετικών με τον τουρισμό επιχειρήσεων της Λήμνου. Ιδιαίτερα ο Δήμος Μύρινας συγκεντρώνει στο χώρο του επιχειρήσεις που προσφέρουν διαμονή και τουριστικές υπηρεσίες (ενοικιάσεις αυτοκινήτων κτλ), ενώ στο υπόλοιπο νησί βρίσκονται διάσπαρτες επιχειρήσεις αναψυχής (μπαρ, κέντρα διασκέδασης κτλ).

ΠΙΝΑΚΑΣ 17: Τουριστικές και συναφείς επιχειρήσεις της Λήμνου ανά ΟΤΑ

Κλάδος	Ατσικίς	Μοδρού	Μύρινας	Νέας Κούταλης	Σύνολο
Γραφεία και πρακτορεία ταξιδιών κ.λ.π.		2	3		5
Ενοικιαζόμενα δωμάτια		4	43	2	49
Ενοικιάσεις αυτοκινήτων			3		3
Ενοικιάσεις θαλασσιών ειδών (ποδήλατα κ.λ.π.)			1		1
Ενοικιάσεις λοιπών μεταφορικών μέσων		2	5		7
Εστιατόρια, οινομαγειρεία, ψητοπωλεία	7	9	29	9	54
Καφενεία	2	8	7	2	19
Κέντρα διασκέδασης		2		1	3
Κινηματογράφοι			1		1
Κοσμικές ταβέρνες και κέντρα διασκέδασης		1	1	1	3
Λέσχες και καντίνες		1	2	2	5
Μπαρ-καφέ, μπαρ, ουζερί	5	12	27	7	51
Ξενοδοχεία		6	14		20
Ψητοπωλεία	2	9	10	3	24
ΣΥΝΟΛΟ	16	56	146	27	245

Πηγή: ANEA ΑΕ

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΛΗΜΝΟ

ΗΠΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.1. Αναπτυξιακή Εταιρεία Λήμνου (ΑΝΕΛ Α.Ε.)

Η Αναπτυξιακή Εταιρεία Λήμνου Α.Ε. ιδρύθηκε με αφορμή την διεκδίκηση ενός ξεχωριστού προγράμματος για την Επαρχία Λήμνου, στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader I, με εξίσου συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο (33%) της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου, του Δήμου Μύρινας και του Αναπτυξιακού Συνδέσμου Λήμνου. Μετά την ολοκλήρωση της διοικητικής μεταρρύθμισης της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης, οι μετοχές που κατείχε διανεμήθηκαν στους νέους ΟΤΑ της επαρχίας Λήμνου.

Παρά τις αρχικές δυσχέρειες στελέχωσης και λειτουργίας της, η ΑΝΕΛ Α.Ε. διεκπεραίωσε με ικανοποιητικό τρόπο τα καθήκοντα της ως Ομάδα Τοπικής Δράσης για την υλοποίηση του προγράμματος. Στη συνέχεια ακολούθησε η επιτυχής διεκδίκηση δύο προγραμμάτων τοπικής ανά-

πτυξης αρχικά στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader II και αργότερα στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader +.

1.2. Αναπτυξιακή Εταιρεία Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λέσβου (ΑΕΝΑΛ Α.Ε.)

Η Αναπτυξιακή Εταιρία Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λέσβου (ΑΕΝΑΛ) ιδρύθηκε το 1998 με πρωτοβουλία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λέσβου. Η ΑΕΝΑΛ λειτουργεί Παράρτημα στην Λήμνο, αντικείμενο του οποίου είναι η υποστήριξη του Γραφείου Βιομηχανικής Αλλαγής Λέσβου και η υλοποίηση των ενεργειών που αφορούν ή ενδιαφέρουν την επαρχία Λήμνου. Επίσης, στις δραστηριότητες της εταιρίας περιλαμβάνεται η συμβουλευτική και τεχνική υποστήριξη του Επαρχείου της Λήμνου σε θέματα ανάπτυξης του τουρισμού, προώθησης και προβολής του νησιού.

Στο διάστημα από τον Οκτώβριο του 1998 που άρχισε ουσιαστικά να δραστηριοποιείται η ΑΕΝΑΛ πραγματοποίησε μεταξύ άλλων έρευνες αγοράς στις τοπικές επιχειρήσεις, διοργάνωσε ημερίδες και σεμινάρια, συμμετείχε σε Εκθέσεις (κυρίως τουριστικές) του εσωτερικού και του εξωτερικού, προώθησε την διοργάνωση του 4^{ου} Συνεδρίου Αποδήμων της Λήμνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΗΠΙΩΝ Ή ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού είναι απεριόριστες. Σε όλη του την έκταση, το νησί της Λήμνου είναι παρθένα περιοχή και υπάρχει η δυνατότητα να αναπτυχθούν οι περισσότερες μορφές τουρισμού.

Η Λήμνος διαθέτει εναλλασσόμενα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους. Εκτός των άλλων, ο επισκέπτης μπορεί να συνδυάσει διακοπές που θα του θυμίζουν τις ομορφιές της παλιότερης Ελλάδας, με τη σύγχρονη χλιδή που μπορεί να προσφέρει ένα πολυτελές ξενοδοχειακό συγκρότημα.

Τα τελευταία χρόνια αναπτύχθηκαν εναλλακτικές ή ήπιες μορφές τουρισμού που είχαν ως κυρίαρχο στόχο το σεβασμό του τοπικού πληθυσμού και του φυσικού – πολιτιστικού περιβάλλοντος, καθώς και την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας.

Ο τομέας της παροχής τουριστικών υπηρεσιών, εκτός της ξενοδοχειακής υποδομής, σημειώνει σημαντική πρόοδο με τη δημιουργία εταιρειών και γραφείων και την έναρξη παροχής πακέτων εξυπηρετήσεων (περιηγήσεων, ξεναγήσεων, θαλασσίων σπορ, κλπ)

Οι δημόσιες επενδύσεις στον τομέα της ανάδειξης των τουριστικών πόρων συγκεντρώθηκαν σχεδόν αποκλειστικά στους αρχαιολογικούς χώρους, με σημαντικά θετικά αποτελέσματα. Αντίθετα, δε σημειώθηκαν αξιόλογες πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση της προστασίας και αξιοποίησης του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς πέρα από εθελοντικού χαρακτήρα και περιορισμένης εμβέλειας προσπάθειες ιδιωτών και τοπικών φορέων.

2.1 Τουρισμός διακοπών - αναψυχής

Χαρακτηρίζεται αλλιώς σαν γενικός τουρισμός και καλύπτει τον ελεύθερο χρόνο του ατόμου και την ανάγκη που έχει για ανάπαυση και αναψυχή. Είναι η σημαντικότερη μορφή τουρισμού από άποψη μεγέθους στο σύνολο της τουριστικής αγοράς.

Ο τουρισμός διακοπών - αναψυχής (γενικός τουρισμός) ως προς την μορφή του διακρίνεται:

- σε *τουρισμό περιήγησης*, όπου ο τουρίστας παρουσιάζει γεωγραφική κινητικότητα και μετακινείται τον περισσότερο χρόνο των διακοπών του από χώρα σε χώρα ή από περιοχή σε περιοχή στην ίδια μοναδική χώρα τουριστικού προορισμού,
- σε *τουρισμό διαμονής*, όπου ο τουρίστας παραμένει στην ίδια συγκεκριμένη περιοχή ή τόπο της χώρας τουριστικού προορισμού σε όλη τη διάρκεια των διακοπών του,
- και σε *τουρισμό μικτού χαρακτήρα*, που περιλαμβάνει τουρισμό περιήγησης και τουρισμό διαμονής.

Η μορφή αυτή τουρισμού είναι η πλέον ανεπτυγμένη στο νησί της Λήμνου. Για πολλά χρόνια οι επιχειρηματίες και οι τοπικοί φορείς που ασχολούνται με τον τουρισμό είχαν προσανατολιστεί σε αυτή τη μορφή τουρισμού.

2.2. Τουρισμός Υγείας ή Θεραπευτικός Τουρισμός

Η ύπαρξη της ιαματικής πηγής των Θέρμων δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης μιας τέτοιας μορφής τουρισμού. Ωστόσο, δε γίνεται σωστή εκ-

μετάλλευσή της, ώστε να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη τουρισμού υγείας ή θεραπευτικού τουρισμού.

Τα τελευταία χρόνια, έχουν ανακαινιστεί και έχουν κατασκευαστεί 13 λουτήρες, ιατρεία και λοιποί βοηθητικοί χώροι. Επίσης, έχει γίνει μια πρόταση για την εγκατάσταση μονάδας εμφιάλωσης. Ο χώρος αυτός δεν είναι καλά οργανωμένος, για αυτό είναι απαραίτητη η άμεση αξιοποίησή του, ώστε να αποδίδει πολύ περισσότερα στο νησί.

2.3. Τουρισμός Αθλησης

Η μορφή αυτή του τουρισμού έχει σαν κύριο κίνητρο την άσκηση ενός αθλήματος, όπως είναι για παράδειγμα η ιππασία, η πεζοπορία, διάφορα προγράμματα γυμναστικής, καταβάσεις ποταμών – φαραγγιών, κατάβάσεις με βάρκες ράφτινγκ – κανό – καγιάκ – μονοράφτ στους ποταμούς της περιοχής κ.λ.π. Πρόκειται για μια νέα μορφή του Τουρισμού, όπου με τη δημιουργία ορισμένων έργων ελαφράς υποδομής (χαρτογράφηση, σήμανση, βελτιώσεις κ.λ.π.), παρέχεται η δυνατότητα αξιοποίησης του πλούσιου και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους της περιοχής.

2.3.1. Ναυταθλητισμός – Κωπηλασίας

Η παρουσία του Ναυτικού Ομίλου Λήμνου, με πολλές διακρίσεις σε πανελλήνιο επίπεδο, δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης τουρισμού άθλησης. Υπάρχουν ιδανικές περιοχές, οι οποίες θα μπορούσαν να διατεθούν γι' αυτό το σκοπό. Ωστόσο, δεν υπάρχουν οι απαραίτητες εγκαταστάσεις, ούτε προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση.

2.3.2. Ποδηλασία

Θα μπορούσε να αναπτυχθεί η ποδηλασία, λόγω του εκτεταμένου πεδινού εδάφους και της καλής κατάστασης των δρόμων. Επίσης, η περιοχή ενδείκνυται για mountain bike³⁵, λόγω της ύπαρξης αρκετών χαμηλών λόφων.

2.3.3. Δημιουργία Διαδρομών Περιπάτου

Ο τουρισμός άθλησης μπορεί να αναπτυχθεί στην περιοχή κύρια προς την κατεύθυνση της δημιουργίας διαδρομών περιπάτου. Όλα τα υψώματα προσφέρονται ανεπιφύλακτα για περπάτημα. Ωστόσο, θα πρέπει να χαραχθούν διαδρομές περιπάτου.

2.4. Συνεδριακός Τουρισμός

Η περιοχή της Μύρινας είναι ένας καλός προορισμός για συνεδριακό τουρισμό, λόγω της ύπαρξης μεγάλων ξενοδοχείων, τα οποία διαθέτουν οργανωμένες αίθουσες, καθώς και των πνευματικών κέντρων του Αγίου Παντελεήμονος και της Αγίας Τριάδος, τα οποία θα μπορούσαν να διατεθούν επικουρικά και που διαθέτουν περίπου 150 θέσεις το καθένα. Στην ίδια περιοχή βρίσκεται και το κινηματοθέατρο «ΜΑΡΟΥΛΑ» που μετά την πρόσφατη ανακατασκευή του, διαθέτει τις κατάλληλες υποδομές για τη διοργάνωση τέτοιου είδους γεγονότων.

³⁵ Ποδήλατο για ανώμαλους δρόμους.

2.5. Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στα πλαίσια του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής.

Η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού στην περιοχή προϋποθέτει τη δημιουργία της κατάλληλης εκείνης υποδομής που θα επιτρέψει την ανάπτυξη των σχετικών δραστηριοτήτων, όπως:

- εσωτερική διαμόρφωση και εξοπλισμός δωματίων που προορίζονται για ενοικίαση,
- διάνοιξη δρόμων ή βελτίωση του ήδη υφιστάμενου οδικού δικτύου,
- δημιουργία χώρων αναψυχής,
- αξιοποίηση των τουριστικών φυσικών πόρων της περιοχής κ.λ.π.

Η μορφή αυτή του τουρισμού, που είναι αρκετά διαδεδομένη στην Ευρώπη, προσφέρει στον επισκέπτη την δυνατότητα να ζήσει από κοντά στη φύση, να είναι σε άμεση επαφή με τους κατοίκους της περιοχής, τα προβλήματα και την φιλοσοφία τους. Είναι ένας αξιόλογος τρόπος επικοινωνίας των λαών.

Η δραστηριότητα αυτή που ενισχύει ουσιαστικά το γεωργικό εισόδημα, επιδοτείται από τους αναπτυξιακούς νόμους και την κοινοτική πρωτοβουλία LEADER.

Ο αγροτουρισμός είναι συμπληρωματική μορφή επιχειρηματικής δραστηριότητας των κατοίκων της Λήμνου και ιδιαίτερα των αγροτών που τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να αναπτύσσεται.

Κύριες αιτίες για την καθυστέρηση αυτή είναι:

- Η έλλειψη πληροφόρησης και ενεργοποίησης.
- Η μεγάλη συνήθως ηλικία των αγροτών.

- Το μικρό μέγεθος των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και η ελλιπής κτιριακή υποδομή.

Ωστόσο, το νησί ενδείκνυται για την ανάπτυξη αγροτουρισμού λόγω:

- της κατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος,
- τη διατήρηση των φυσικών μεθόδων παραγωγής,
- την ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική στον αγροτικό χώρο (μάντρες κ.λ.π.),
- το μεγάλο μήκος κατάλληλων ακτών,
- του διάσπαρτους αρχαιολογικούς χώρους,

Η πρώτη παρέμβαση στον τομέα του αγροτουρισμού έγινε μέσω του Leader I και ορισμένων πρωτοβουλιών της Τ.Α. που είχαν ως στόχο κυρίως την ενημέρωση μέσω περιορισμένου αριθμού σεμιναρίων, τα οποία απευθύνονταν σε νέους αγρότες της Λήμνου.

Τα έργα που πραγματοποιήθηκαν δεν πέτυχαν θεαματικές αλλαγές. Τα περισσότερα ήταν περιορισμένης έκτασης και σημασίας. Ωστόσο, η υλοποίηση του Leader I συνέβαλλε στην εξοικείωση του πληθυσμού με τα κοινοτικά προγράμματα και στην απόκτηση εμπειρίας της Τοπικής Ομάδας Δράσης. Συγχρόνως, κατέδειξε τις αδυναμίες και τις δυσχέρειες που συναντήθηκαν κατά την εφαρμογή του, οι οποίες θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη στο επόμενο στάδιο της κοινοτικής πρωτοβουλίας.

Μέσω του Leader II προγραμματίστηκε για πρώτη φορά στη Λήμνο μια ολοκληρωμένη παρέμβαση που είχε στόχο την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της περιοχής για την αξιοποίηση των αγροτουριστικών δυνατοτήτων.

- Δημιουργήθηκαν ζώνες ανάπτυξης αγροτουριστικών δραστηριοτήτων, ώστε να προστατευθεί και να διατηρηθεί το φυσικό περιβάλλον, καθώς και η παραδοσιακή αρχιτεκτονική του αγροτικού χώρου.

- Θεσπίστηκαν συγκεκριμένα κριτήρια και προδιαγραφές για την ίδρυση και λειτουργία αγροτουριστικών μονάδων.
- Έγιναν προσπάθειες, μέσω των ενεργειών κατάρτισης – ενημέρωσης, απόκτησης ικανοτήτων παροχής υπηρεσιών υψηλού επιπέδου παράλληλα με την αξιοποίηση και προβολή των παραδοσιακών τεχνικών παραγωγής των τοπικών προϊόντων.
- Ενισχύθηκε ο τοπικός πληθυσμός και ιδιαίτερα οι αγρότες των περιοχών που επιλέχθηκαν για την κατασκευή αγροτουριστικών εγκαταστάσεων.

Το Leader + που θα αποτελέσει τη συνέχεια πρέπει να επικεντρωθεί, πέρα από την ενίσχυση των τομέων που ήδη παρουσιάζουν πρόοδο, στην τόνωση των τομέων που παραμελήθηκαν κατά τα δύο προηγούμενα προγράμματα.

Ανάμεσα στους στόχους της κοινοτικής πρωτοβουλίας Leader + είναι να αναβαθμιστεί η τουριστική προσφορά μέσω της δημιουργίας πρότυπων αγροτουριστικών καταλυμάτων και κέντρων εστίασης. Επίσης, να δικτυωθούν οι τοπικών επιχειρήσεις και να δημιουργηθούν κοινά σχέδια marketing υπηρεσιών και προϊόντων. Το ποσοστό ενίσχυσης των δράσεων που πρόκειται να πραγματοποιηθούν στα παραπάνω πλαίσια έχει οριστεί στο 60%.

Επιπλέον, το Leader + σκοπεύει να διαφοροποιήσει και να εμπλουτίσει το προφερόμενο τουριστικό προϊόν μέσω παρεμβάσεων συντήρησης και ανάδειξης στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς σε συνδυασμό με τη διοργάνωση δράσεων πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Τέλος, προβλέπεται να γίνουν παρεμβάσεις για την *ανάδειξη της περιβαλλοντικής αξίας* του νησιού, λόγω της ύπαρξης περιοχών Natura 2000 και του χαρακτηρισμού του νησιού ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Το ποσοστό ενίσχυσης δράσεων που πρόκειται να πραγματοποιηθούν έχει οριστεί στο 100%.

2.6. Οικοτουρισμός

Ο οικοτουρισμός ως μορφή τουρισμού είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ τουρισμού και περιβάλλοντος, με τελικό στόχο τη μεγαλύτερη φροντίδα για το φυσικό περιβάλλον. Στα πλαίσια αυτά προβλέπεται να υποστηριχθούν πρωτοβουλίες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των τουριστών για την προστασία της φύσης, καθώς και η ανάπτυξη δικτύων για διεθνικές ανταλλαγές στον τομέα αυτό.

Για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού δε χρησιμοποιούνται βαριές κατασκευές, ενώ τόσο ο τουρίστας όσο και το τουριστικό κύκλωμα υποδοχής και εξυπηρέτησής του σέβονται τη φύση, μέχρι του σημείου να αποφεύγονται τα μαζικά μέσα μετακίνησης παντού, όπου αυτό είναι εφικτό. Στα πλαίσια της ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού εντάσσεται η τουριστική ανάπτυξη των παραδοσιακών οικισμών, των βιότοπων, των εθνικών δρυμών κ.λ.π.

Ο οικολογικός τουρισμός στην περιοχή έχει τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης. Η παράλληλη ανάπτυξη του αγροτουρισμού μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά στην κατεύθυνση ανάπτυξης του οικοτουρισμού.

Μετά την ολοκλήρωση της μελέτης των οικοσυστημάτων της Επαρχίας Λήμνου, που εκπονήθηκε από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, προέκυψε η ανάγκη για την οργάνωση και προβολή του τουρισμού ειδικού ενδιαφέροντος, με έμφαση όχι μόνο στον οικοτουρισμό, αλλά και στον αγροτουρισμό, στο θαλάσσιο, πολιτιστικό, εκπαιδευτικό και συνεδριακό τουρισμό.

Κύριος στόχος του φορέα υλοποίησης (Αναπτυξιακός Σύνδεσμος) θα είναι η αξιοποίηση των οικοτουριστικών δυνατοτήτων της Επαρχίας Λήμνου με την προσέλκυση τουριστών ειδικού ενδιαφέροντος. Οι χώροι θα σημανθούν με ειδικές πινακίδες, ενώ παράλληλα θα εκδοθεί ένας οικοτουριστικός οδηγός που θα παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες.

Επιπλέον, ο φορέας υλοποίησης στοχεύει στη δημιουργία συστήματος κράτησης αγροτουριστικών καταλυμάτων και στην κατά το δυνατό ομοιόμορφη διασπορά των επισκεπτών στο νησί. Το σύστημα κράτησης δωματίων θα είναι εγκατεστημένο στο τουριστικό γραφείο του Αναπτυξιακού Συνδέσμου και θα βρίσκεται σε μόνιμη επαφή με όσα καταλύματα ενταχθούν στο πρόγραμμά του. Επίσης, θα λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος ανάμεσα στο εσωτερικό και το εξωτερικό για τη διενέργεια κρατήσεων, προβολή των καταλυμάτων στην τουριστική αγορά κλπ.

Για όλες τις παραπάνω παρεμβάσεις προβλέπονται ειδικές ενέργειες που αφορούν την τεχνική στήριξη, την ανταλλαγή τεχνογνωσίας, την κατάρτιση των ατόμων που θα τις υλοποιήσουν και τη διαφήμισή τους.

2.7. Θαλάσσιος Τουρισμός

Στον τομέα του θαλάσσιου τουρισμού δεν σημειώθηκε καμία ουσιαστική πρόοδος σε επίπεδο σχεδιασμού και υλοποίησης έργων και προγραμμάτων, πέραν της ενίσχυσης της υποδομής των λιμενικών εγκαταστάσεων Μύρινας και Μούδρου. Επίσης, τα τελευταία χρόνια σημειώθηκε αρνητική εξέλιξη στο ρυθμό προσέγγισης στη Λήμνο κρουαζιερόπλοιων, λόγω της καθυστέρησης δημιουργίας της κατάλληλης λιμενικής υποδομής.

Για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού προβλέπονται να υλοποιηθούν ενέργειες, όπως η ίδρυση επιχειρήσεων μεταφοράς και κατάδυσης με ειδικό εξοπλισμό τουριστών σε θαλάσσιες περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλους και ενδιαφέροντος. Επίσης, η κατασκευή της μαρίνας αναμένεται να συμβάλλει σημαντικά.

Ωστόσο, η ανεπαρκής υποδομή και η απουσία μέχρι σήμερα σχεδιασμού έχει οδηγήσει ως ένα βαθμό στην υποβάθμιση του νησιού ως προορισμού θαλάσσιου τουρισμού. Ιδιαίτερα, μετά την ολοκλήρωση και λειτουργία

γία παρεμφερών έργων σε περιοχές που βρίσκονται νοτιότερα και νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.

2.8. Περιηγητικός και πολιτιστικός τουρισμός

Η μορφή αυτή του τουρισμού γίνεται σε περιοχές με ωραίο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, καθώς και πλούσια πολιτιστική παράδοση.

Προβλέπονται παρεμβάσεις στον πολιτιστικό τουρισμό με διοργανώσεις συνεδρίων που θα έχουν θεματική τον πολιτισμό της περιοχής.

2.9. Κυνηγετικός τουρισμός

Ο κυνηγετικός τουρισμός στην χώρα μας και ειδικότερα στο νησί της Λήμνου, έχει τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης. Μπορεί να συνδυαστεί με τον χειμερινό τουρισμό και να τονώσει την τοπική οικονομία κατά τους χειμερινούς μήνες.

Ειδικότερα στην περιοχή μελέτης η πλούσια χλωρίδα και πανίδα μπορούν να προσελκύσουν τόσο τον εσωτερικό τουρισμό όσο και τον τουρισμό από το εξωτερικό, με τόπο διαμονής τους τα αγροτουριστικά καταλύματα των Δήμων και των Δημοτικών διαμερισμάτων της περιοχής με αποτέλεσμα την σημαντική αύξηση της κίνησης σε αυτά.

2.10. Χειμερινός τουρισμός

Συνδέεται με τον τουρισμό άθλησης και έχει στόχο την φυσιολατρία, την υγεία, τη γνωριμία με τον αγροτικό πολιτισμό και τις παραδοσιακές αγροτικές εργασίες.

2.11. Κοινωνικός Τουρισμός

Ο κοινωνικός τουρισμός δημιουργήθηκε σε διάφορες βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης με σκοπό να καταστεί το δικαίωμα σε διακοπές, πραγματικά προσιτό στο μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων και ειδικότερα στις λιγότερο προνομιούχες κατηγορίες του πληθυσμού.

Η έννοια του κοινωνικού τουρισμού στηρίζεται βασικά στην ενίσχυση που συνίσταται σε συμπλήρωμα του μισθού, σε δελτία διακοπών που χορηγούνται στους ενδιαφερομένους, ανάλογα με το εισόδημα και τα οικογενειακά βάρη τους, από τις επιχειρησιακές επιτροπές ή ορισμένους κοινωνικούς οργανισμούς. Στην Ελλάδα, προγράμματα κοινωνικού τουρισμού άρχισαν να εφαρμόζονται από το 1982.

Ο κοινωνικός ή επιδοτούμενος τουρισμός αποτελεί το είδος εκείνο του τουρισμού που χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι πραγματοποιείται από μέλη του κοινωνικού συνόλου, των οποίων η αγοραστική δύναμη είναι περιορισμένη, μέσω ειδικών παροχών προς αυτά που μπορεί να είναι άμεσες ή έμμεσες. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού είναι η κατάλληλη υποδομή, όπως τουριστικά καταλύματα που να ανταποκρίνονται στις οικονομικές δυνατότητες της πελατείας τους, εφαρμογή επιχορηγούμενων προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού για ειδικές κατηγορίες ατόμων, όπως για παράδειγμα σπουδαστές, στρατιώτες, συνταξιούχους, που η οικονομική τους κατάσταση δεν τους επιτρέπει να κάνουν διακοπές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.ΕΡΓΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

3.1. Έργα τουριστικής ανάπτυξης που ολοκληρώθηκαν την τελευταία δεκαετία (1992 – 2002)

ο ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΜΕ ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΛΕΣΒΟΥ

ΕΡΓΟ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ευρώ.)
1. Λιμάνι Μύρινας. Κρηπίδωμα Αγίου Νικολάου. Στάδιο Β'»	2.260.000,00
2. Λιμάνι Μύρινας. Υπόεργο2. Προστασία πυθμένος προ κρηπιδωμάτων	2.642.000,00
3. Συντήρηση παλαιών λιμενικών εγκαταστάσεων Μύρινας Λήμνου	102.714,60
4. Αντιπλημμυρικά έργα Λήμνου (Β' Φάση)	30.000,00
5. Σήμανση επαρχιακού οδικού δικτύου Λήμνου	60.000,00
6. Αποπεράτωση οδού συνδέσεως κρηπιδώματος Αγίου Νικολάου με Μύρινα	35.000,00
7. Δρόμος Μύρινα – Κάσπακα. Ολοκλήρωση	60.000,00
8. Συντήρηση οδικού δικτύου νήσου Λήμνου. Αποκατάσταση ζημιών	32.000,00
9. Δρόμος Μούδρο – Φαναράκι	95.000,00
10. Δρόμος Κοντιά – Διαπόρι – Τσιμάνδρια	97.000,00
11. Συντήρηση οδού Μύρινας προς χωματερή Κάκαβου	36.000,00
12. Εγκαταστάσεις κρηπιδώματος Αγίου Νικολάου λιμένος Μύρινας	65.000,00
13. Αξιοποίηση λιμνοδεξαμενής Θάνους	35.000,00
14. Συντήρηση οδικού δικτύου νήσου Λήμνου	60.000,00
15. Μελέτη βελτίωσης οδού από Φυσίνη μέχρι Ι. Μονή Αγίου Σώζοντος	18.000,00

- ο **Ιδιωτικές επενδύσεις που έχουν ενταχθεί στον αναπτυξιακό νόμο 1892/90.**

A/a	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΚΟΣΤΟΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ (χιλ. ευρώ)	ΠΟΣΟ ΕΠΙΧ/ΣΗΣ (χιλ. ευρώ)
1	Χρ. Γεροντούδης	Μετατροπή παραδοσιακού κτίσματος σε ξενώνα Β' κατηγορίας στη Μύρινα	168,26	98,43
2	Α..Μ..Μ.. ΧΡΥΣΑΦΗ ΕΠΕ	Βιοτεχνία άρτου, αρτοσκευασμάτων ζαχαροπλαστικής, παρασκευής γαλακτοκομικών προϊόντων στο Καρπάσι	751,92	300,77
3	Γαλακτοκομική Τυροκομική Λήμνου ΑΕ	Επέκταση υφιστάμενης τυροκομικής μονάδας στον Άγιο Δημήτριο	298,12	149,06
4	Α.Μ.Μ. ΧΡΥΣΑΦΗ ΕΠΕ	Επέκταση υφιστάμενης μονάδας αρτοποιίας και ζαχαροπλαστικής στο Καρπάσι	593,57	32,99
5	Γ. Σεβδαλής & ΣΙΑ ΟΕ	Εκσυγχρονισμός υφιστάμενου ξενοδοχείου Β' κατηγ. στη Μύρινα	253,19	101,27
6	ΑΚΤΗ ΜΥΡΙΝΑ ΑΕ	Εκσυγχρονισμός – βελτίωση υπάρχοντος ξενοδοχείου κα Bungalows στη Μύρινα	261,37	91,48

ο ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ LEADER I.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (χιλ. ευρώ)
ΔΗΜΟΣ ΜΥΡΙΝΑΣ	Πολιτιστικά	88,04
	Επισκευή - συντήρηση παραδοσιακών κτιρίων στα Θέρμα	296,90
	Επισκευή - συντήρηση Δημαρχείου	132,06
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΚΟΥΤΑΛΗΣ	Συντήρηση παραδοσιακού κτιρίου στη Νέα Κούταλη	35,22
Δ Δ ΜΟΥΔΡΟΥ	Συντήρηση παραδοσιακού κτιρίου στο Μούδρο	35,22
Δ Δ ΑΓΚΑΡΙΩΝΩΝ	Συντήρηση παραδοσιακού κτιρίου	46,96

ο ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΑΓΡΟΤ/ΡΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER I.

ΔΡΑΣΗ	ΈΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (χιλ ευρώ)
Γεωργία	Αξιοποίηση τοπικών προϊόντων	ΑΦΟΙ Κ. ΠΟΡΙΑΖΗ ΟΕ	Πορτιανού	41,06
	Αξιοποίηση τοπικών προϊόντων	Παντελής Κελλάρης	Μύρινα	41,06
	Αξιοποίηση τοπικών προϊόντων	Δημήτριος Παλαιολόγος	Μύρινα	26,12
	Αξιοποίηση τοπικών προϊόντων	Υιοί Ν. Αχιλαδέλλη ΟΕ	Κορνός	41,06
	Εμφιάλωση κρασιών	Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών	Μύρινα	107,12
Λοιπά Μέτρα	Οικολογικό εργαστήριο	Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών	Μύρινα	8,80

ο ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ LEADER II.

ΈΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ (ΠΕΡΙΟΧΗ)	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (χιλ. ευρώ)
1. Αναπαλαίωση οικήματος για αγροτουριστικά καταλύματα	Δήμος Μούδρου (Ρωμανού)	26,41
2. Ανακαίνιση παλαιού οικήματος	Δήμος Ατσικής (Ατσική)	45,13
3. Προβολή μέσω οικοτουριστικού οδηγού των οικολογικών πόρων Λήμνου	Δήμος Μούδρου	35,50
4. Προβολή μέσω οικοτουριστικού οδηγού των οικολογικών πόρων Λήμνου	Δήμος Μύρινας	6,63
5. Προστασία οικοσυστημάτων (ελάφια Μύρινας)	Δήμος Μύρινας	90,15
6. Λιθόστρωση παλαιού μονοπατιού μεταξύ αρχαιολ/κών χώρων Ηφαιστείας – Καβείριου	Δήμος Μούδρου (Κοντοπούλι)	12,18
7. Βελτίωση διαδρομών περιήγησης (Κουκονήσι – Άγιος Παύλος)	Δήμος Μούδρου (Μούδρο)	12,18
8. Βελτίωση διαδρομών περιήγησης	Δήμος Μύρινας	70,15
9. Βελτίωση υποδομών παραδοσιακών πλατειών – χώρων αναψυχής	Δήμος Ατσικής (Ατσική)	37,15
10. Βελτίωση χώρων αναψυχής – πλυσταριού	Δήμος Μούδρου (Μούδρο)	9,44
11. Υποδομή παραδοσιακών πλατειών	Δήμος Ν. Κούταλης (Κοντιάς)	8,54
12. Υποδομή και ανάπλαση παραδοσιακής πλατείας	Δήμος Ν.Κούταλης(Καλλιθέα)	9,36
13. Ανάπλαση παλαιού πλυσταριού	Δήμος Μούδρου (Κοντοπούλι)	6,05
14. Αναπαλαίωση παραδοσιακής βρύσης	Δήμος Μούδρου (Καμίνια)	7,33

15 Αναπαλαίωση παλαιάς κρήνης – πηγάδια νεκροταφείου	Δήμος Μούδρου (Μούδρο)	7,50
16. Σήμανση περιοχών με οικολογικό ενδιαφέρον	Δήμος Μούδρου	18,55
17. Μουσείο ναυτικής παράδοσης και σπογγαλιείας	Δήμος Ν.Κούταλης (Ν.Κουταλη)	39,754
18. Αποκατάσταση όψεων και εσωτερικές διαρρυθμίσεις ιστορικού κτιρίου Παλημνιακού Σχολικού Ταμείου	Παλημνιακό Σχολικό Ταμείο (Μύρινα)	227,47
19. Ανάδειξη απολιθωμένου δάσους	Δήμος Μούδρου (Μούδρο)	30,55

ο **ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER II.**

Δράση	Έργο	Δικαιούχος	Περιοχή	Συνολικό Κόστος (χιλ. ευρώ)
Δημιουργία, εκσυγχρονισμός, επέκταση αγροτουριστικών καταλυμάτων	Αναπαλαίωση-επισκευή παραδοσιακού αγροτουριστικού καταλύματος «Πέτρινο»	Χ. Παπαλέξη	Ρεπανίδι	29,49
	Παραδοσιακό κατάλυμα	Ο.Βαγιάκου-Σ.Μακρυγιάννης	Κάσπακα	73,37
	Αναπαλαίωση οικήματος για αγροτουριστικά καταλύματα	Δημ. Μπούρδος	Κάσπακα	49,89
	Αναπαλαίωση-επισκευή παλαιού οικήματος και αξιοποίησή του ως αγροτουριστικό κατάλυμα	Αφοί Ποριάζη ΟΕ	Πορτιανού	52,82

ΜΕΛΕΤΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΛΗΜΝΟΥ

	Αναπαλαίωση οικήματος και αξιοποίηση του σε αγροτουριστικά καταλύματα	Φ. Γκαράλη	Αττική	49,89
	Αναπαλαίωση-επισκευή παλαιού παραδοσιακού οικήματος	Γ. Σακούλιας	Κοντιάς	41,82
	Κατασκευή τεσσάρων ανεξάρτητων τουριστικών κατοικιών	Χ. Μουχτής	Κάσπακας	121,56
	Κατασκευή ξενοδοχείου τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων (Studios)-Κατηγορία Γ'/Ι	Κ. Παπακλωνάρη	Κοντιάς	145,53
	Συγκρότημα κατοικιών-επιπλωμένες τουριστικές κατοικίες	Μ. Καλαϊτζή	Καρπάσι	145,53
	Δημιουργία νέων αγροτουριστικών καταλυμάτων τύπου τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών	Γαροφαλή Ο.Ε.	Κοντοπούλι	167,27
Νέες μορφές τουρισμού	Περιηγητικό σκάφος με γυάλινο πυθμένα	Γ. Καράκος	Μύρινα	44,02
Προβολή, προώθηση, τουριστικά πακέτα, συστήματα κράτησης δωματίων, περίπτερα τουριστικών πληροφοριών	Δημιουργία συστήματος κράτησης αγροτουριστικών καταλυμάτων	Χ. Ψάρρας	Μύρινα	14,67
Εκσυγχρονισμός, επέκταση μονάδων οικοτεχνίας, χειροτεχνίας και ειδών λαϊκής τέχνης.	Εργαστήρια παραδοσιακής τεχνικής	Κ. Δεσποτέρη	Κοντοπούλι	26,74
Εκσυγχρονισμός - επέκταση βιοτεχνιών - μικρών επιχειρήσεων	Εξοπλισμός σε μηχάνημα για κατασκευή παραδοσιακού κιγκλιδώματος	Κ. Ελευθεράκης	Μύρινα	8,07
	Παραδοσιακά Λημνιακά Έπιπλα	Α. Βαλάκος	Μύρινα	43,52
	Κατασκευή υλοσταθμού οινοποιείου Ε.Α.Σ. Λήμνου	Ε.Α.Σ. Λήμνου	Μύρινα	43,02
	Εκσυγχρονισμός - επέκταση βιοτεχνίας εμφιάλωσης αναψυκτικών	Ν. Κουκουλήθρας & ΥΙΟΙ Ο.Ε.	Αττική	137,93
	Παραδοσιακές ξυλοκατασκευές - μικροέπιπλα	Δημ. Πλακιώτης	Μύρινα	174,23
Αξιοποίηση τοπικών φυσικών πόρων	Επιχείρηση επεξεργασίας και τυποποίησης τοπικής πέτρας	Πινάκος & Σια Ο.Ε.	Κάσπακας	49,89

3.2. Έργα που ξεκίνησαν το 2003 ή πρόκειται να ξεκινήσουν άμεσα.

ο **ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΗΔΗ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΤΟ Γ' Κ.Π.Σ. (Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ 2000-2006)**

ΕΡΓΟ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (χιλ ευρώ)
1. Επαρχιακή οδός σύνδεσης κρηπιδώματος Αγίου Νικολάου με Επαρχιακό οδικό δίκτυο Λήμνου	3.815,11
2. Δρόμος Μούδρο – Φαναράκι	974,97
3. Δρόμος Κοντιά – Διαπόρι – Τσιμάνδρια	1.029,68

ο **ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟ Γ' Κ.Π.Σ. 2000-2006**

Μέτρο	Έργο, δράση, πράξη	Προϋπολ. (χιλ. ευρώ)
Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης της Υπαίθρου	1. Αναβάθμιση της αμπελοκαλλιέργειας για την παραγωγή βελτιωμένων αμπελοοινικών προϊόντων	440,21
	2. Σχεδιασμός και υλοποίηση ολοκληρωμένου προγράμματος ανάπτυξης του αγροτικού χώρου του	880,41
	3. Σχεδιασμός και υλοποίηση τετραετούς πιλοτικού έργου σε επιλεγμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις για τη δυνατότητα και οικονομικότητα αντικατάστασης της συμβατικής γεωργίας και κτηνοτροφίας σε βιολογική.	293,47
	4. Διαδημοτική συνεργασία για τη δημιουργία και λειτουργία γραφείου πληροφόρησης, υποστήριξης και οργάνωση της εκπαίδευσης, κατάρτισης των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα.	440,21
	6. Διαδημοτική συνεργασία για τη δημιουργία φορέα προώθησης των αγροτικών προϊόντων των δήμων του νησιού.	322,81

Μέτρο	Έργο, δράση, πράξη	Προϋπολ. (χιλ.ευρώ.)
Αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος	1. Δομή στήριξης τουρισμού	293
	2. Ολοκληρωμένο πρόγραμμα προβολής των μεσαιωνικών κάστρων και οικισμών και των περιοχών πολιτιστικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος	65
	3. Ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών και προστασία και διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς	1467
	4. Παραγωγή υλικού προβολής της περιοχής	88
	5. Τουριστική προβολή νήσου Λήμνου	88
	6. Εκπαίδευση-κατάρτιση στον τομέα του τουρισμού	586
	7. Μελέτη και έργα βελτίωσης εσωτερικών και εξωτερικών δρομίσκων Κάστρου και κατασκευή αναψυκτηρίου	90
	8. Μελέτη- Κατασκευή εγκαταστάσεων υποδοχής σκαφών αναψυχής	2.641

Μέτρο	Έργο, δράση, πράξη	Προϋπολ. (χιλ. ευρώ)
Προστασία και ανάδειξη περιοχών ιδιαίτερου οικολογικού ενδιαφέροντος	1. Διαμόρφωση προσβάσεων – κατασκευή έργων προστασίας περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος	293
	2. Μελέτη και έργα χώρων διαβίωσης ελαφιών	180

Μέτρο	Έργο, δράση, πράξη	Προϋπολ. (χιλ. ευρώ)
Πολοδομικός σχεδιασμός και παρεμβάσεις ανάδειξης οικιστικού περιβάλλοντος	1. Προστασία και ανάδειξη του Ιστορικού Κέντρου Μύρινας	1.450
	2. Αποκατάσταση λιθόστρωτων Μύρινας	10
	3. Ανάπλαση Ρωμέϊκου Γυαλού	45
	4. Αξιοποίηση πάρκου «Ανδρωνίου»	88
	5. Ανάπλαση πλατείας Θάνους	18
	6. Μελέτη καταγραφής αρχιτεκτονικών και οικοδομικών χαρακτηριστικών των παραδοσιακών κτιρίων που βρίσκονται στους υπό κήρυξη οικισμούς	130

Μέτρο	Έργο, δράση, πράξη	Προϋπολ. (εκατ. ευρώ)
Υποδομές και δομές για την προστασία του περιβάλλοντος και των υδάτινων πόρων	1. Πλήρης εδαφολογική μελέτη Ν. Λήμνου για την αειφορική διαχείριση των εδαφών της	250
	2. Μελέτη διαχείρισης υδάτινων πόρων	140
	3. Τεχνικά έργα βελτίωσης ποιοτικών χαρακτηριστικών πόσιμου νερού	465
	4. Κατασκευή μονάδας επεξεργασίας λυμάτων Μύρινας – Αποπεράτωση δικτύου αποχέτευσης Μύρινας	6.450
	5. Κατασκευή μονάδας επεξεργασίας λυμάτων και δίκτυο αποχέτευσης Κάσπακα – Κορνού	2.000
	6. Κατασκευή δικτύου ομβρίων υδάτων στην πόλη της Μύρινας	75
	7. Κατασκευή δικτύου αποχέτευσης και Μον. Επεξ. Λυμ. Θάνους	50
	8. Αξιοποίηση, διάνοιξη γεωτρήσεων – Εξωτερικό δίκτυο ύδρευσης - Αντλιοστάσια	90

Μέτρο	Έργο, δράση, πράξη	Προϋπολ. (χιλ. δρχ.)
Συγκοινωνιακές υποδομές και βελτίωση της προσπελασιμότητας	1. Πρόγραμμα Διαχείρισης Ζώνης Λιμένος Μύρινας	2.000
	2. Διάνοιξη δρόμου Μύρινας – Κορνού	1.000
	3. Κατασκευή περιφερειακού δρόμου Κορνού	1.320
	4. Κατασκευή παρακαμπτηρίου οδού Θάνους	1.650
	5. Κατασκευή δρόμου Πλατύ – Πλαγίσου Μώλου και Αγίας Παρασκευής	1.400
	6. Μελέτη γέφυρας «Αυλώνα» - Κατασκευή γέφυρας «Αυλώνα»	160
	7. Βελτίωση – Ασφαλτόστρωση δρόμου Κάσπακα – Κορνού	45
	8. Δημιουργία θέσεων στάθμευσης στους οικισμούς των Δήμων Μύρινας – Μούδρου	150
	9. Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις, θέσεις στάθμευσης στη Μύρινα	190

3.3. Προτεινόμενα έργα τουριστικής ανάπτυξης.

Μετά από επαφή με τις δημοτικές αρχές και τους τεχνικούς της Τεχνικής Υπηρεσίας Δήμων και Κοινοτήτων (ΤΥΔΚ) Λήμνου προτείνω τα παρακάτω έργα που συνοδεύονται με ενδεικτικούς προϋπολογισμούς:

Στα πλαίσια του Μέτρου «Πολεοδομικός σχεδιασμός και παρεμβάσεις ανάδειξης οικιστικού περιβάλλοντος» προτείνω την *ενίσχυση της κατάσκευής και αναπαλαίωσης αγροτικών κατοικιών*, προϋπολογισμού 1.555.000,00 ευρώ.

Στα πλαίσια του Μέτρου «αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος» προτείνω:

1. Επενδύσεις αναβάθμισης καταλυμάτων
2. Κοινές δράσεις τουριστικών επιχειρήσεων, προϋπολογισμού 1.500.000,00 ευρώ
3. Χάραξη πολιτιστικών διαδρομών για ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς, προϋπολογισμού 88.000,00 ευρώ
4. Αναπαλαίωση ανεμόμυλων και μανδρών Λήμνου, προϋπολογισμού 500.000,00 ευρώ
5. Ανάδειξη – Αξιοποίηση απολιθωμένου Δάσους / Κατασκευή Μουσείου Λήμνου, προϋπολογισμού 1.000.000,00 ευρώ
6. Ταχύρυθμα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης (Λήμνου), προϋπολογισμού 14.500, ευρώ.

Όσων αφορά στα παραπάνω έργα, έχει αναφερθεί και θα αναφερθεί κατά τη διάρκεια της μελέτης (για ορισμένα από αυτά στις προτάσεις) η αναγκαιότητα υλοποίησής τους. Ωστόσο, αξίζει να τονισθεί ότι οι ανεμόμυλοι και οι μάνδρες αποτελούν σημαντικά δείγματα της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς στο νησί που τα τελευταία χρόνια έχουν εγκαταλειφθεί. Μεσα από την αναπαλαίωσή τους μπορούν να προκύψουν εξαιρετικοί επισκέψιμοι χώροι, καθώς και να αναβιώσουν παραδοσιακοί τρόποι παραγωγής.

Επίσης, το απολιθωμένο δάσος της Λήμνου παρά τη σπουδαιότητά του στην Ελλάδα, αλλά και στο εξωτερικό παραμένει ανεκμετάλλευτο. Η ανάδειξη και αξιοποίησή του θα μπορούσαν να προσεγγίσουν τουρισμό ειδικού ενδιαφέροντος και να προβάλλει το νησί διεθνώς.

Στα πλαίσια του Μέτρου «Προστασία και ανάδειξη περιοχών ιδιαίτερου οικολογικού ενδιαφέροντος» προτείνω τη *σήμανση περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος και την παραγωγή υλικού προβολής, προϋπολογισμού 60.000,00 ευρώ.*

Σ Υ Μ Π Ε Ρ Α Σ Μ Α Τ Α

Η κοινωνική και οικονομική εξέλιξη της Λήμνου έχουν επηρεαστεί καθοριστικά από τη γεωγραφική της θέση. Η σημαντική απόσταση από την ηπειρωτική Ελλάδα και τα κέντρα αποφάσεων της χώρας σε συνάρτηση με την εξάρτηση του νησιού από την κεντρική εξουσία του νομού που βρίσκεται στη Λέσβο, καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το νησί σε θέματα υποδομής έχουν διατηρήσει χαμηλά το επίπεδο ανάπτυξης του νησιού.

Την τελευταία δεκαετία η Λήμνος βρίσκεται σε φάση διεργασίας προκειμένου να προσδιοριστεί η τουριστική της ταυτότητα και να εξειδικευθεί το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν. Στην προσπάθεια αυτή συναντώνται σημαντικά πλεονεκτήματα, αλλά και σημαντικά προβλήματα που χρειάζεται να αντιμετωπιστούν.

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα είναι η *βελτίωση της συγκοινωνιακής σύνδεσης* του νησιού, η οποία αποτελεί ανασχετικό παράγοντα στην τουριστική ανάπτυξη. Η ποιότητα και η συχνότητα των ακτοπλοϊκών μέσων και δρομολογίων είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό πρόβλημα, καθώς και ένα πάγιο αίτημα των τοπικών φορέων, το οποίο χρειάζεται να αντιμετωπιστεί τουλάχιστον κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου.

Η τουριστική περίοδος έχει μικρή διάρκεια (από τέλη Μαΐου έως αρχές Οκτωβρίου), αφενός λόγω της έλλειψης δυναμικής τουριστικής εκμ-τάλλευσης και αφετέρου λόγω του προβλήματος της συγκοινωνιακής σύνδεσης. Σε αυτό συνέβαλλε και η γενικότερη εικόνα που έχει δημιουργηθεί, κυρίως από Έλληνες επισκέπτες, η οποία παρουσιάζει το νησί ως τόπο «θητείας» και απομόνωσης.

Τα τελευταία χρόνια έχει βελτιωθεί η εικόνα του νησιού, ωστόσο χρειάζεται να υποστηριχθεί από παρεμβάσεις προβολής, οι οποίες να έχουν ως πρώτο στόχο την εσωτερική αγορά.

Προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να αναδειχθούν και να προστατευθούν οι περιοχές που παρουσιάζουν οικολογικό ενδιαφέρον. Επίσης, τα παραπάνω μπορούν να αποτελέσουν ισχυρό κίνητρο, αν συνδυαστούν με την ανάδειξη και προβολή των πολιτιστικών στοιχείων, της ιδιαιτερότητας που παρουσιάζει το δομημένο περιβάλλον απομονωμένων αγροτικών οικισμών και κυρίως με τις παραγωγικές διαδικασίες και τα προϊόντα που εξακολουθούν να έχουν παραδοσιακό χαρακτήρα.

Ένας αναμφίβολα ανασχετικός παράγοντας στην προσπάθεια για ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών που παρέχονται, καθώς και της μεγιστοποίησης του οφέλους από την τουριστική δραστηριότητα είναι ότι το ανθρώπινο δυναμικό του νησιού παρουσιάζει αδυναμίες στην εξειδίκευση και επαγγελματική κατάρτιση και γενικότερα υπάρχει έλλειψη τουριστικής παιδείας.

Είναι σημαντικό να προσδιοριστούν τα χαρακτηριστικά και να προβληθούν τα πλεονεκτήματα του νησιού σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των υπηρεσιών που παρέχονται και της υποδομής. Έτσι, μπορεί να καταστεί η Λήμνος ένας ελκυστικός τουριστικός προορισμός. Ο τουρισμός θα μπορούσε να αποκτήσει νέα δυναμική αν οι προσπάθειες επικεντρωθούν σε ήπιες ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού που διαφοροποιούν την τουριστική προσφορά.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η διατήρηση της εικόνας της Λήμνου ως «υψηλού επιπέδου» προορισμός αποτελεί ευκαιρία, αλλά και προϋπόθεση, προκειμένου να βελτιωθεί η θέση του νησιού στην τουριστική αγορά του Βορείου Αιγαίου. Στην κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να ενεργοποιηθεί το τοπικό επιχειρηματικό δυναμικό, συνειδητοποιώντας παράλληλα τον κρίσιμο ρόλο που θα διαδραματίσουν τα επόμενα χρόνια στον τομέα του τουρισμού η ποιότητα των υπηρεσιών που θα παρέχουν, η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος που θα προσφέρουν, καθώς και η μεταξύ τους συνεργασία.

Η κατάσταση που επικρατεί σήμερα, παρά τις επιμέρους αδυναμίες και προβλήματα δημιουργεί σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα σε σχέση με άλλες, σχεδόν κορεσμένες, νησιωτικές περιοχές του Αιγαίου.

Επιβάλλεται να αξιοποιηθούν στο μέγιστο βαθμό οι πρόσφατες χωροταξικές και πολεοδομικές ρυθμίσεις του Υπουργείου Αιγαίου που αφορούν στην προστασία του δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος, της φυσιογνωμίας υπαίθρου και των οικισμών, καθώς και να παραμεριστούν τα ενδεχόμενα προβλήματα που συνδέονται με τους περιορισμούς, οι οποίοι τίθενται στη οικιστική ανάπτυξη.

Παράλληλα θα πρέπει να καταβληθεί συστηματική προσπάθεια προβολής των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής (ιστορία, μυθολογία, έθιμα, κουζίνα, τοπικά προϊόντα, συνήθειες και παραδοσιακές παραγωγικές διαδικασίες), ώστε να επιτευχθεί σταδιακά η διαφοροποίηση της προσφοράς και η ανάδειξη της ιδιαίτερης ταυτότητας του τουριστικού προορισμού. Άλλωστε, τόσο η διεθνής όσο και η ελληνική εμπειρία έχουν αποδείξει ότι οι τόποι που κατάφεραν να διατηρήσουν τη φυσιογνωμία τους αποτελούν σήμερα τους ελκυστικότερους προορισμούς τουρισμού, αλλά και πραγματοποίησης επενδύσεων.

Επιπλέον, η προσπάθεια θα πρέπει να περιλαμβάνει την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και της αρχιτεκτονικής που συναντάται στο νησί, καθώς και την αντιμετώπιση των προβλημάτων που μπορούν να οδηγήσουν σε υποβάθμιση της περιοχή μελέτης, όπως είναι η αναβάθμιση των τουριστικών καταλυμάτων, τα κυκλοφοριακά προβλήματα, προβλήματα στη διαχείριση των λυμάτων και των ακτών.

Στις μέρες μας ο τουριστικός τομέας δέχεται πιέσεις που μπορούν ενδεχομένως να οδηγήσουν σε υποβάθμισή του. Προκειμένου να διατηρηθεί η θέση του νησιού στην ελληνική και διεθνή αγορά και να αναβαθμιστεί η τουριστική του προσφορά, θα πρέπει να δημιουργηθούν προγράμματα, στα οποία θα συμμετέχουν φορείς και επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό τομέα. Παράλληλα, η Τοπική και Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση καλείται να υποστηρίξει τις προσπάθειες.

Πρέπει να τονιστεί ότι η συστηματική προβολή του νησιού απαιτεί δαπάνες που σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να είναι ιδιαίτερα υψηλές, προκειμένου να έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα, καθώς και ότι θα πρέπει να επιλεγούν άτομα καταρτισμένα, τα οποία θα αναλάβουν την οργάνωση.

Κλείνοντας θα πρέπει να δοθεί έμφαση από τους τοπικούς φορείς και τις επαγγελματικές ενώσεις στην αναγκαιότητα της συστηματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης στον κλάδο του τουρισμού, καθώς και στην ανάγκη ενημέρωσης των απασχολούμενων, των επιχειρηματιών και της τοπικής κοινωνίας για τις νέες τάσεις που εμφανίζονται στην τουριστική αγορά.

Θεωρώ ότι η τουριστική ανάπτυξη και η τοπική ανάπτυξη θα πρέπει να έχουν παράλληλες πορείες.

Ο Άνθρωπος, ο κάθε κάτοικος της τοπικής κοινωνίας, ο δημότης, θα πρέπει να είναι στο επίκεντρο κάθε ενέργειας. Κύριο μέλημα της εκάστοτε Τοπικής Αυτοδιοίκησης να είναι η δημιουργία μιας <<Εναισθητοποιημένης Τοπικής Κοινωνίας>>.

Ο <<Εναισθητοποιημένος Κοινωνός>> είναι χρήσιμος στην κοινωνία. Οποιαδήποτε προσπάθεια τουριστικής ανάπτυξης και αν καταβάλλεται, αν δεν έχει την ανταπόκριση των κατοίκων, η επιτυχία της είναι αμφίβολη. Άλλωστε θα πρέπει να γίνει συνείδηση σε όλους, ότι συμβαίνει στον τόπο τους (είτε είναι καλό, είτε όχι) ξεκινά από αυτούς και επιστρέφει πάλι σε αυτούς.

❖ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ: Κηρυγμένοι Αρχαιολογικοί Χώροι και Μνημεία της Λήμνου

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜ. ΔΙΑΜ/ΣΜΑ	ΜΝΗΜΕΙΟ	ΑΠΟΦΑΣΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ	ΦΕΚ	ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
Μύρινας	Μύρινας	Α' Δημοτικό Σχολείο	ΔΙΛΑΠ/Γ/2357/39547/22-07-98	890/Β/9-8-98	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινας	Αγαλλοπούλου Ευαν. & Μαρ.	ΔΙΛΑΠ/Γ/2620/60528/23-11-95	1053/Β/21-9-98	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινας	Γέφυρα του Αυλώνα	ΔΙΛΑΠ/Γ/2790/41765/26-8-98	995/Β/22-9-98	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινας	Γεροντούδη Χριστοφ.	ΔΙΛΑΠ/Γ/1770/32337/14-7-89	574/Β/3-8-89	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινας	Γυμνασίου – Γεν. Λυκείου	ΔΙΛΑΠ/Γ/9164/434/17-3-83	229/Β/28-4-83	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινας	Ζαφείρη Ευδοξίας Κ.	ΔΙΛΑΠ/Γ/3478/4997/26-1-93	72/Β/16-2-93	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινας	Καρατζά Αναστ. & Βικτ.	ΔΙΛΑΠ/Γ/854/33494/29-5-81 ΔΙΛΑΠ/Γ/1656/33494/24-9-81	346/Β/17-6-81 675/Β/4-11-81	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινας	Κωσταντανέλλη Αντ. & Ελ.	ΔΙΛΑΠ/Γ/1566/41097/5-8-78	735/Β/31-8-78	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινας	Λαγοπούλου Ε.	ΔΙΛΑΠ/Γ/856/15404/5-3-96	248/Β/11-4-96	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινας	Παρασίδειο Νηπιαγωγείο	ΔΙΛΑΠ/Γ/2391/39548/22-7-98	890/19-8-98	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινας	Παντελίδειο Παρθεναγωγείο	ΔΙΛΑΠ/Γ/4242/53978/3-11-97	1030/Β/24-11-97	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινας	Σταμπούλη Ίωνα	ΔΙΛΑΠ/Γ/302/34359/5-7-93	529/Β/15-7-93	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων

ΜΕΛΕΤΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΝΗΣΟΥ ΛΗΜΝΟΥ

Μύρινας	Τσικρίκη	ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ		8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Μύρινας	Πολυταρίδη	ΔΙΛΑΠ/Γ/805/24316/11-5-99	1096/Β/9-6-99	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Μύρινας	«Χάνι Γκόγκου» κλ. Γκόγκου	ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ		8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Μύρινας	Τσολάκη Αριστ. & Φωτ.	ΔΙΛΑΠ/Γ/2996/47939/8-1-87	50/Β/5-2-87	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Μύρινας (Ρωμείκος Γιαλός)	Βοντέλα	ΔΙΛΑΠ/Γ/1803/31238/30-7-87	475/Β/3-9-87	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Μύρινας (Ρωμείκος Γιαλός)	Γεροντούδη Χριστ.	ΔΙΛΑΠ/Γ/60/4704/8-1-96	85/Β/12-2-96	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Μύρινας (Ρωμείκος Γιαλός)	Ηλιάδη	ΔΙΛΑΠ/Γ/63/4732/8-1-96	73/Β/2-2-96	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Μύρινας (Ρωμείκος Γιαλός)	Καρατζά Ιδρύματος	ΔΙΛΑΠ/Γ/56/4667/8-1-96	73/Β/2-2-96	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Μύρινας (Ρωμείκος Γιαλός)	Κατσουράκη	ΔΙΛΑΠ/Γ/63/4732/8-1-96	73/Β/2-2-96	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Μύρινας (Ρωμείκος Γιαλός)	Κισσεμλή Νικ. (αρ. 54)	ΔΙΛΑΠ/Γ/62/4705/8-1-96	85/Β/2-2-96	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Μύρινας (Ρωμείκος Γιαλός)	Κισσεμλή Νικ. (αρ. 36)	ΔΙΛΑΠ/Γ/61/4774/8-1-96	73/Β/2-2-96	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Μύρινας (Ρωμείκος Γιαλός)	Μπουλούτη Γεωργίου	ΔΙΛΑΠ/Γ/1944/34470/19-6-95	661/Β/26-7-95	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων

ΜΕΛΕΤΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΝΗΣΟΥ ΛΗΜΝΟΥ

	Μύρινas (Ρωμείκος Γιαλός)	Παλαιολόγου Αθ. Τυρασκή	ΔΙΛΑΠ/Γ/2468/37055/22-7-96	695/Β/19-8-96	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινas (Ρωμείκος Γιαλός)	Παλαιολόγου Ε. & Κων/νου Τρ.	ΔΙΛΑΠ/Γ/4340/4646/19-12-95	85/Β/12-2-96	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινas (Ρωμείκος Γιαλός)	Ραυτόπουλου Κατζουράκη	ΔΙΛΑΠ/Γ/55/4654/8-1-96	85/Β/12-2-96	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινas (Ρωμείκος Γιαλός)	Χατζηανέστη Παντελιάς Αλ.	ΔΙΛΑΠ/Γ/58/4703/8-1-96	85/Β/12-2-96	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινas (Ρωμείκος Γιαλός)	Χριστοδουλίδειο Συσσιπίου	ΔΙΛΑΠ/Γ/59/4649/8-1-96	85/Β/12-2-96	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινas (Ρωμείκος Γιαλός)	Χαριτάκη Κατή	ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ		8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινas (Ρωμείκος Γιαλός)	Μπακαΐμη Γεωργίου	ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ		8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινas (Αγ. Τριάδα)	Γέφυρα στην Αγία Τριάδα	ΔΙΛΑΠ/Γ/2579/42769/26-8-98	987/Β/18-9-98	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Μύρινas	Γεφύρι επαρχιακής οδού Μύρινas - Κάσπακα			8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Μούδρου	Κοντοπουλίου	Γεωργίου Λυριστή	ΔΙΛΑΠ/Γ/2542/42836/25-8-97	842/Β/23-9-97	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Κοντοπουλίου	Δημητριάδειος Σχολή	ΔΙΛΑΠ/Γ/2259/39546/22-7-98	890/Β/19-8-98	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Κοντοπουλίου	Κρήνη 1	ΔΙΛΑΠ/Γ/810/13837/14-3-97	284/Β/10-4-97	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων

ΜΕΛΕΤΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΝΗΣΟΥ ΛΗΜΝΟΥ

	Κοντοπουλίου	Κρήνη 2	ΔΙΛΑΠ/Γ/8111/13838/14-3-97	284/Β/10-4-97	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Ρεπανιδίου	Συλλόγου Ρεπανιδιωτών	ΔΙΛΑΠ/Γ/2367/38473/22-9-86	737/Β/31-10-86	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Κεραμιδαριάς	Γέφυρα στα Κεραμιδαριά	ΔΙΛΑΠ/Γ/2789/44518/27-8-98	1052/Β/12-10-98	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Πλάκας	Ανεμόμυλος Εκπ. συλλόγου	ΔΙΛΑΠ/Γ/2649/28942/2-9-90	634/Β/5-10-90	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Νέας Κούταλης	Πορτιανού	Σύλλογος Πορτιανών	ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ		8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Κοντιά	Ανεμόμυλοι 5 Κούκος – 2 Αγ. Αθ.	ΔΙΛΑΠ/Γ/194/5511/28-1-94	92/τ.β./11-2-94	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Κοντιά	Καπώνη Αντ. & Λασπαντζή	ΔΙΛΑΠ/Γ/454/33694/28-6-96	604/Β/22-7-96	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
	Κοντιά	Δημόπουλου Αργύρη	ΔΙΛΑΠ/Γ/1949/27480/7-6-99	1326/Β/28-6-99	8 ^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Ατσικής	Ατσικής	Προγόμελος Λήμνου		257/Β/25-4-91	Κ' ΕΚΠΑ (Μυτιλήνη)
	Βάρους	Ναός Εισοδίων Θεοτόκου Βάρους		570/Β/25-6-80	3 ^η ΕΒΑ Χίος
	Βάρους	Μύλοι του χωριού Βάρους		35/Β/2-2-62	3 ^η ΕΒΑ Χίος
	Καταλλάκου	Μικρό Καστέλλι Λήμνου		257/Β/25-4-91	Κ' ΕΚΠΑ (Μυτιλήνη)
	Καταλλάκου	Μονή Θεοτόκου Γομάτου		355/Β/24-5-91	3 ^η ΕΒΑ Χίος

Πηγή: ΤΑΠ νήσου Λήμνου και Αγίου Ευστρατίου

ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Προστασία και Ανάδειξη Υγροτόπων Χορταρόλιμνης – Λίμνης Αλυκής Λήμνου.
ENVECO A.E.
2. Λήμνος και Άγιος Ευστράτιος
Ιστορικός και Οικοτουριστικός Οδηγός, Δήμος Μύρινας, 1993.
3. Ο Τουρισμός προς το 2000, Θεωρητικές επισημάνσεις & πρακτικές προ-σεγγίσεις,
Αφιέρωμα στο Σταύρο Καλφιώτη, Επιμέλεια: Δρα Περικλή Λύτρα, Interbooks 1998.
4. Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Λήμνου, ANEL ΑΕ.
5. Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δήμου Μύρινας, PLANET
B.Ελλάδας ΑΕ
6. Τοπική Ομάδα Δράσης Leader +, ANEL ΑΕ
7. Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου,
Ημερίδα Ενημέρωσης – Ενεργοποίησης Τοπικού Πληθυσμού – Ζωνών Παρέμβασης,
Λήμνος, 19 Ιουλίου 2002.
8. Παπακωνσταντινίδης Λεωνίδας, Σημειώσεις στο μάθημα «Τουρισμός –Αγροοτουρισμός
και Τοπική Αυτοδιοίκηση», ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ, 2001.
9. Οδηγός εφαρμογής για την Τοπική Αυτοδιοίκηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων
2000 –2006, Περιφέρεια Β. Αιγαίου, 2002.
10. Το Νησί Λήμνος, Μυθολογία – Προϊστορία – Ιστορία – Καλές Τέχνες,
Λεωνίδας Ν. Γεροντούδης και Χριστόφορος Α. Γεροντούδης.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ Λήμνος (αφιέρωμα), Τεύχος 50
2. Χρήμα & Τουρισμός, Τεύχος 73, σελ. 72 – 77, Ιούνιος – Ιούλιος 2002.

